

**REVISTA ROMÂNĂ
DE BIBLIOTECONOMIE
ȘI ȘTIINȚA INFORMĂRII**

An 4, nr. 2
2008

**REVISTA ROMÂNĂ DE BIBLIOTECONOMIE
ȘI ȘTIINȚA INFORMĂRII**

**REVISTĂ TRIMESTRIALĂ EDITATĂ DE
ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR DIN ROMÂNIA**

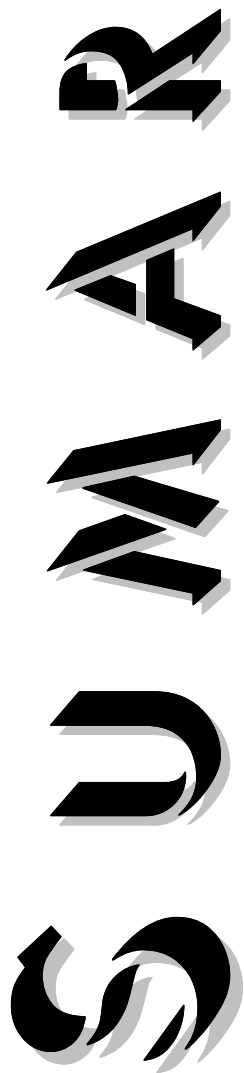
<http://www.abr.org.ro/rrbsi.html>

*IMPLICAREA BIBLIOTECILOR ROMÂNEȘTI
ÎN PROIECTE DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ*

Număr coordonat de:
Conf. univ. dr. Elena Tîrziman

ISSN 1841-1940

© *Asociația Bibliotecarilor din România (ABR)*

IMPLICAREA BIBLIOTECILOR ROMÂNEȘTI ÎN PROIECTE DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ

▪ <i>Rezumatele articolelor</i>	5
▪ <i>Argument</i> Elena Tîrziman	11
▪ <i>Conceptul de bibliotecă națională: idei în circulație</i> Alexe Rău	12
▪ <i>Cercetare științifică și dezvoltare tehnologică în Biblioteca Națională a Republicii Cehe</i> Adolf Knoll	17
▪ <i>Biblioteca Națională a României - implicare în proiectul Manuscriptorium</i> Mariana Radu	20
▪ <i>Lectura contemporană - obiect de studiu sociologic</i> Octavian Mihail Sachelarie	24
▪ <i>Programul Global Libraries România</i> Paul Andre Baran, Anca Cristina Râpeanu	27
▪ <i>Proiecte de cercetare pentru dezvoltarea bibliotecilor digitale în România</i> Doina Banciu	33
▪ <i>Evaluarea calității și performanțelor bibliotecilor on-line</i> Agnes Erich, Niculina Vârgolici	37
▪ <i>Sistem suport pentru decizii în cultura cunoașterii</i> Cornel Lepădatu	41
▪ <i>Biblioteca Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci - o bibliotecă specializată</i> Bogdan Boreschievici, Ștefana Teodorov	46
▪ <i>De la documentare la cercetare sau o jumătate de secol de evoluție a unei biblioteci românești</i> Simona Bara	51
▪ <i>Digitizarea colecțiilor - o prioritate pentru bibliotecile românești</i> Aurelia Perșinaru	57
▪ <i>Biblioteca Digitală Europeană - Biblioteca Digitală a României</i> Elena Tîrziman	60

CONTENTS

THE INVOLVEMENT OF ROMANIAN LIBRARIES IN THE SCIENTIFIC RESEARCH PROJECTS

▪ <i>Abstracts</i>	8
▪ <i>Argumentum</i> Elena Tîrziman	11
▪ <i>The National Library Concept: most debated issues</i> Alexe Rău	12
▪ <i>Scientific research and technological development in The National Library of The Czech Republic</i> Adolf Knoll	17
▪ <i>The National Library of Romania - implication in the Manuscriptorium Project</i> Mariana Radu	20
▪ <i>Contemporary reading - sociological study object</i> Octavian Mihail Sachelarie	24
▪ <i>Romania Global Libraries Programme</i> Paul Andre Baran, Anca Cristina Râpeanu	27
▪ <i>Projects of research for the development of the Digital Libraries in Romania</i> Doina Banciu	33
▪ <i>Quality and performance evaluation of on-line libraries</i> Agnes Erich, Niculina Vârgolici	37
▪ <i>Decision support system for knowledge culture</i> Cornel Lepădatu	41
▪ <i>The Library of The State Office for Inventions and Trademarks - a specialized library</i> Bogdan Boreschievici, Ștefana Teodorov	46
▪ <i>From documentation to research or what means a half century evolution for a Romanian Public Library</i> Simona Bara	51
▪ <i>Collections digitization - a priority for romanian libraries</i> Aurelia Perșinaru	57
▪ <i>The European Digital Library - Romanian Digital Library</i> Elena Tîrziman	60

Alexe Rău

Conceptul de bibliotecă națională: idei în circulație

Autorul lucrării identifică evoluția conceptului de „bibliotecă națională”, a statutului său funcțional și a principalelor sale determinante care au predominat în mod istoric, precum și abordarea acestora în documentele internaționale. În baza acestui studiu, a apărut un nou concept de Bibliotecă Națională a Republicii Moldova și a fost inițiată o reformă fundamentală. Principala condiție pentru dezvoltarea inovatoare a bibliotecii naționale este, în opinia autorului, asigurarea și garantarea circulației ideilor. Sunt date exemple de idei și modele ale noului concept (teoria relativității bibliotecă-știință) apărut în cadrul reformei, concept care a asigurat bibliotecii, un rol de lider în circulația ideilor în societate. Implementarea noilor tehnologii permite, pe deplin și în mod efectiv, înțelegerea istorică a statutului funcțional predominant al bibliotecilor ale lumii. Ca un model primordial, începutul începuturilor se află în acest sens în Biblioteca din Alexandria.

Cuvinte cheie: *Bibliotecă Națională; teoria biblioteconomiei*

Adolf Knoll

Cercetare științifică și dezvoltare tehnologică în Biblioteca Națională a Republicii Ceha

Preocupările Bibliotecii Naționale a Republicii Ceha pentru valorificarea colecțiilor sale, au imprimat principalele trei direcții de cercetare: cercetarea prin valorificarea conținutului, prin norme și proiecte care să optimizeze serviciile publice de bibliotecă, și cercetarea aplicată, ce face referire la prezervarea și accesul digital la informație.

Începând cu 1990, Biblioteca Națională a Republicii Ceha s-a implicat activ în programe europene de cercetare și dezvoltare tehnologică, urmărind să-și îmbunătățească serviciile digitale de acces la documente.

Un proiect pe care îl coordonează cu succes și la care participă cu date proprii mai multe instituții culturale din Europa (printre care și Biblioteca Națională a României, în urma semnării unui acord scris), este ENRICH - Rețeaua Europeană de Resurse și Informații cu privire la Patrimoniul

Cultural.

Mediu virtual de cercetare partajat, proiectul este găzduit de Biblioteca Digitală Manuscriptorium și oferă utilizatorilor acces la varianta digitală a documentelor de patrimoniu, urmând ca pe viitor, consorțiul ENRICH să facă parte din Biblioteca Digitală Europeană.

Cuvinte cheie: *acces on-line; baze de date; biblioteci digitale; cărți - istorie; cărți manuscris; colecții de bibliotecă - prezervare; proiecte profesionale; resurse electronice; servicii de bibliotecă la distanță*

Mariana Radu

Biblioteca Națională a României - implicare în proiectul Manuscriptorium

Proiectul ENRICH. Manuscriptorium însumează cea mai mare cantitate de date digitale (peste un milion de pagini în format electronic) ale manuscriselor, incunabilelor, cărților tipărite vechi și rare, precum și a altor documente istorice aflate în custodia diferitelor instituții culturale europene. Biblioteca digitală Manuscriptorium cuprinde un catalog - ce are la bază înregistrări catalografice în format XML, și documente digitale ce pot fi consultate prin accesarea link-urilor către imaginile stocate în baze de date ale instituțiilor contribuatoare.

Descrierea documentelor digitale, pe baza standardului European MASTER, a urmărit atât posibilitatea detalierii în catalogare, cât și accesul la informația electronică prin diferite modalități de căutare.

Biblioteca Națională a României a participat până în prezent la acest proiect, cu documente patrimoniale, de o deosebită valoare culturală, istorică și artistică.

Cărți românești din secolele XVI și XVII, precum „Liturghierul slavonesc” tipărit în anul 1508 de ieromonahul Macarie, la mănăstirea Dealu, „Apostolul slavonesc” tipărit la Targoviște, în anul 1547, de Dimitrie Liubavici, „Biblia” din anul 1688, tipărită din porunca domnitorului Șerban Cantacuzino, „Capitole îndemnătoare” de Vasile Macedoneanu, tipărită în 1691 de Antim Ivireanu sunt deja prezente în biblioteca digitală Manuscriptorium.

În viitor, Biblioteca Națională a Româ-

niei intenționează să contribuie în cadrul proiectului ENRICH, cu alte circa 50.000 de pagini, însumând reprezentări digitale ale unor manuscrise valoroase din colecțiile filialei Batthyaneum.

Cuvinte cheie: *acces on-line; carte rară; carte veche; cărți - istorie; cărți cu autograf; cărți electronice; cărți manuscris; digitizare pentru conservare; programe internaționale; proiecte profesionale; resurse electronice*

Octavian Mihail Sachelarie

Lectura contemporană - obiect de studiu sociologic

Noile tehnologii comunicaționale au determinat schimbări majore la nivelul lecturii, privită ca un fenomen psihosocial. Lucrarea de față este o pledoarie pentru studiul sociologic al lecturii, în condițiile în care se impun proiecții științifice ale dezvoltării acestui fenomen. De asemenea, sunt trecute în revistă avantajele și dezavantajele pe care mediul electronic le impune în configurația utilizatorilor, a lecturii instituționale.

Cuvinte cheie: *lectură contemporană; cercetare sociologică; sociologia lecturii; procesul lecturii și noile tehnologii*

Paul-Andre Baran,

Anca Cristina Râpeanu

Programul Global Libraries România

România se află pe harta țărilor sprijinite de către Fundația Bill and Melinda Gates, în cadrul inițiativei Global Libraries. Orientat către sprijinirea bibliotecilor publice, astfel încât acestea să asigure utilizatorilor săi acces nediscriminatoriu la calculatoare conectate la Internet, Programul Global Libraries oferă în același timp condițiile pentru instruirea necesară utilizării instrumentelor specifice noilor tehnologii ale informației.

Viziunea Programului Global Development (Dezvoltare Globală) se referă la importanța pe care bibliotecile o au în optimizarea condițiilor de viață ale oamenilor, prin programe care au la bază accesul mai bun și mai facil la Internet.

Organizație internațională non-profit, IREX este partener al Fundației Bill and Melinda Gates și participă activ cu

studii de cercetare și programe operaționale la diminuarea discrepanței dintre mediul urban și cel rural, în ceea ce privește accesul la informație digitală. Avantajele răspândirii accesului la tehnologia informației au în vedere: servicii guvernamentale, găsirea unui loc de muncă, educația, sănătatea, comunicarea și afacerile online.

Misiunea IREX este aceea de a identifica problemele și soluțiile aferente demersului de implementare a programului național al României pentru accesul de calitate la computere și biblioteci. Îndrumarea și programele oferite de IREX presupun înființarea de centre pilot capabile să exploreze diferite activități și tipuri de training în cadrul comunității, să organizeze cursuri de instruire pentru bibliotecari, mese rotunde pe tema experienței acumulate în cadrul programului, să emită pachete informaționale, ghiduri de informații generale standardizate ce abordează structurat subiectele de interes național și local, pachete informaționale pentru comunitate.

Cuvinte cheie: *acces la informații; acțiuni în sprijinul bibliotecilor; biblioteci - dezvoltare, drept la informare; programe de instruire; servicii de bibliotecă - informatizare; tehnologie informațională*

Doina Banciu

Proiecte de cercetare pentru dezvoltarea bibliotecilor digitale în România

Domeniul modernizării bibliotecilor a beneficiat de-a lungul ultimelor trei decenii de numeroase activități de cercetare ce au fost implementate prin proiecte. Acestea au vizat, inițial, obiective referitoare la realizarea unui sistem informatizat de bibliotecă (proiectul finanțat pentru Biblioteca Centrală de Stat, în 1979).

În perioadele care au urmat, cuprinse între anii 1980-1990 și 1990-2000, munca de cercetare a fost relevantă pentru formarea grupului de specialiști (bibliotecari și informaticieni) care au contribuit, apoi, la îmbogățirea domeniului informatizării bibliotecilor, și respectiv pentru elaborarea de documente importante, manuale, cărți; achiziționarea de către bibliotecile din țară de sisteme integrate de bibliotecă.

După anul 2000, proiectele de cercetare au vizat, în general, rolul informa-

ției și al bibliotecii digitale.

Sunt prezentate succint în articol problematica și obiectivele celor mai importante programe naționale de cercetare (Planurile naționale de cercetare - dezvoltare I și II) și ale programelor sectoriale (Programul Nucleu și Planul Sectorial ale Ministerului Educației și Cercetării, Programul INFOSOC, Programul de excelență CEEX).

O serie de proiecte ce s-au înscris în demersul realizării unei culturi a informației digitale și care au contribuit la modernizarea proceselor de informare și documentare - SIINFO, PROSEBA, NUSIDOC, SINRED - sunt analizate din punct de vedere al temelor de cercetare, obiectivelor, partenerilor implicați, beneficiarilor și, în special, al realizărilor finale.

Cuvinte cheie: *acțiuni de sprijinire a bibliotecii; biblioteci - informatizare; biblioteci digitale; cultură informațională; documente digitale; modernizarea bibliotecii*

Agnes Erich, Niculina Vârgolici

Evaluarea calității și performanțelor bibliotecilor on-line

Evaluarea calității și performanțelor bibliotecilor on-line (LIBEVAL) reprezintă tema proiectului de cercetare al cărui conducător de proiect este INCD-ICI, instituție recunoscută la nivel național și internațional în ceea ce privește cercetarea în domeniul noilor tehnologii de informare și comunicare, iar parteneri sunt Universitatea București și Biblioteca Academiei, de asemenea instituții recunoscute pentru activitatea educațională și de cercetare. În rândurile de mai jos vom încerca o prezentare succintă și bazată în principal pe aspecte teoretice privind importanța metodelor și practicilor de evaluare a bibliotecilor în general și a bibliotecilor on-line în special.

Cuvinte cheie: *evaluare bibliotecă; performanță bibliotecă; statistică de bibliotecă; indici de performanță; bibliotecă on-line*

Cornel Lepădatu

Sistem suport pentru decizii în cultura cunoașterii

Soluțiile și instrumentele oferite de informatica decizională vizează implementarea de sisteme suport pentru decizii și susțin procesele de transfor-

mare a datelor în informații și a informațiilor în cunoștințe, ajutând în mod substanțial instituțiile în elaborarea strategiilor de dezvoltare, în încadrarea activităților curente în aceste strategii, în stabilirea și întărirea unor relații profitabile cu clienții, partenerii și furnizorii, în dezvoltarea și diversificarea produselor și serviciilor, în îmbunătățirea eficienței operaționale. Informațiile obținute vizează în cea mai mare măsură cerințele clienților, competitivitatea și tendințele generale în domeniile industrial, tehnologic, economic și cultural. Instrumentele dezvoltate pentru informatica decizională asigură soluții adecvate și performante de organizare a volumelor mari de date în baze de date multidimensionale, de prelucrări analitice on-line, de descoperire a cunoștințelor, de analiză predictivă, de management al cunoștințelor, de conectări între baze de date și hărți digitale. Sistemul urmărește susținerea eforturilor de accelerare, de creștere a eficacității și eficienței proceselor de transfer informațional atât prin formarea abilităților decizionale aferente culturii informației și cunoașterii, cât și prin oferirea de soluții și instrumente performante, adaptate sau preluate din domeniul informaticii decizionale.

Cuvinte cheie: *depozit de date; data mining; informatică decizională; sistem suport pentru decizii*

Bogdan Boreschievici,

Ștefana Teodorov

Biblioteca Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci - o bibliotecă specializată

Articolul conține o succintă prezentare a Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci, a sistemului Protecției Proprietății Industriale în România și în lume și a istoriei acestui domeniu în România. Sunt definite obiectele de proprietate industrială - brevetele de invenție, mărcile de fabrică și de comerț, desenele și modelele și condițiile necesare de obținere a drepturilor exclusive asupra acestora. Este descrisă Biblioteca Oficiului, care funcționează ca bibliotecă specializată de proprietate industrială, fiind adaptată, din toate punctele de vedere, necesităților acestui domeniu complex.

Cuvinte cheie: *bibliotecă specializată; istoric biblioteca OSIM; literatură tehnică; drept de proprietate; brevet*

Simona Bara

De la documentare la cercetare sau o jumătate de secol de evoluție a unei biblioteci românești

În cei peste 50 de ani de existență a Bibliotecii tehnice specializate din cadrul Centrului de Documentare pentru Construcții, Arhitectură, Urbanism și Amenajarea Teritoriului (CDCAS), întreaga sa activitate s-a materializat printr-o continuă reevaluare a rolului și funcționalității sale de bibliotecă publică, atât din punct de vedere al biblioteconomiei, cât și al programului de arhitectură specific. Dezvoltarea colecțiilor și a bazelor de date a fost și este o activitate curentă a CDCAS alături de parteneri puternici și stabili.

Dinamismul societății românești și nevoia acută de informații structurate au fost acelea care au impus continua modernizare a sa. Astfel, Biblioteca tehnică specializată din cadrul CDCAS nu mai este un sanctuar, o colecție de fond documentar, ci a devenit un organism viu de cercetare-documentare ce contribuie la demistificarea imaginii sale clasice. Prin crearea, dezvoltarea și administrarea unor colecții și baze de date specializate, precum și prin participarea la diferite proiecte de cercetare naționale și internaționale s-au asigurat premise ca în anul 2008 CDCAS, în ansamblul său, să fie atestat de către Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică din cadrul Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului ca unitate de cercetare.

Cuvinte cheie: arhitectură; amenajarea teritoriului; bibliotecă tehnică specializată; baze de date; colecții de date; construcții; gestiune de informații; proiect; urbanism

Aurelia Perșinaru

Digitizarea colecțiilor - o prioritate pentru bibliotecile românești

Sistemul de biblioteci din România, prin colecțiile pe care le deține, prin infrastructură și sistem informatic, prin serviciile specifice oferite utilizatorilor, reprezintă mediul adecvat pentru realizarea la nivel național a politicii publice elaborată de Ministerul Culturii și Cultelor din România privind digitizarea, prezervarea, conservarea digitală și accesibilitatea on-line a resurselor informaționale și de realizare a Bibliotecii Digitale a României, parte a bibliotecii digitale

europene, „Europeana”. Acesta este unul dintre aspectele evidențiate de studiul de fezabilitate realizat de Biblioteca Națională a României referitor la procesul de digitizare în cadrul Sistemului Național de Biblioteci.

Cuvinte cheie: bibliotecă; digitizare; resurse informaționale

Elena Tîrziman

Biblioteca digitală europeană - Biblioteca Digitală a României

Conservarea, prezervarea și valorificarea patrimoniului cultural și științific european prin digitizare reprezintă o preocupare constantă la nivelul instituțiilor politice europene concretizată prin inițiative, directive, recomandări specifice.

Inițiativa „Digital Libraries” se înscrie în strategia europeană de definire și dezvoltare a unei „economii digitale”, strategie definită până în anul 2010. Un proiect concret, parte a acestei inițiative și care are în vedere valorificarea patrimoniului cultural european este European Digital Library - EDL (2006-2008), finanțat de Comisia Europeană în cadrul Programului eContent+, este o extindere a The European Library - TEL, fondat de CENL - Conference of European National Librarians și are scopul de a oferi accesul la colecțiile electronice ale bibliotecilor printr-un singur punct de acces.

Comisia Europeană a elaborat două recomandări care urmăresc ca inițiativa de realizare a bibliotecii digitale a Europei să fie coroborată cu eforturile naționale și locale de digitizare și prezervare a resurselor culturale; coordonarea acțiunilor la nivel european pentru a crea o sinergie a colecțiilor naționale și pentru diseminarea bunelor practici în digitizare și prezervare.

La nivel național, Ministerul Culturii și Cultelor a avut inițiativa promovării unei Politici Publice de realizare a Bibliotecii Digitale a României în acord cu cele două recomandări ale Comisiei Europene. Biblioteca Națională a României a fost implicată în definirea și fundamentarea acestei politici publice.

Cuvinte cheie: biblioteca digitală; The European Digital Library; Biblioteca Digitală a României; Programul eContent+

Prin Decizia nr. 1931 din data de 24 aprilie 2008 a Comisiei de autorizare a furnizorilor de formare profesională a adulților din cadrul Direcției de Muncă și Protecție Socială a Municipiului București, Asociația Bibliotecarilor din România a fost autorizată, pe o perioadă de patru ani, să organizeze cursuri de perfecționare (formare continuă) a bibliotecarilor cu studii superioare - cod COR 243202.

La încheierea acestor cursuri, participanții vor primi un certificat de absolvire avizat de Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului și Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse. Acest certificat de absolvire are recunoaștere europeană și valabilitate pe perioada nedeterminată.

Modulele de studiu aprobate sunt:

- 1. Managementul colecțiilor - achiziția, evidența și eliminarea documentelor;*
- 2. Catalogarea - indexarea documentelor;*
- 3. Comunicarea colecțiilor și relațiile cu utilizatorii;*
- 4. Promovarea serviciilor de bibliotecă și educația utilizatorilor;*
- 5. Management și marketing de bibliotecă.*

Alexe Rău

The National Library Concept: most debated issues

The author of the essay traces the evolution of the „national library” concept and its historically prevailing determinations and functional status, their treatment in the international settlement documents. On the basis of this research the new concept of the National Library of the Republic of Moldova has been developed and began its fundamental reform. The main condition for the innovative development of the national library is, in the opinion of the author, the guarantee and the maintenance of the motion of the ideas. There are given examples of some distinguished ideas and models of the new thinking (the theory of the library-science relativity) generated in the course of the reform, which have ensured for the library a leading place in the circulation of the ideas in the society. The implementation of new technologies allows more fully and effectively to realize historically prevailing functional status of the main libraries of the world.

Keywords: *National Library; theory of the librarianship*

Adolf Knoll

Scientific research and technological development in The National Library of the Czech Republic

The concern of the National Library of the Czech Republic for the reevaluation of its collections gave the three directions of research: the research through the reevaluation of the content, through norms and projects that optimize the public services in the library and the applied research that refers to the preservation and digital access to information. Beginning with 1990, The National Library of Czech Republic implied actively in European programs of research and Technological development, following to improve the digital services of access to documents.

A project which it coordinates successfully and to which several cultural institutions in Europe (among which the National Library of Romania, following the signing of a written accord) participate with own dates is ENRICH - the European

Network of Resources and Information for the Cultural Heritage.

Virtual medium of research in partition, the project is housed by the Manuscriptorium Digital Library and offers the users access to the digital variant of patrimony documents, following that in the future the ENRICH consort to take part in the European Digital Library.

Keywords: *on-line access; database; digital libraries; books-history; manuscript books; library collections-preservation; professional projects; electronic resources; remote library services*

Mariana Radu

The National Library of Romania - implication in the Manuscriptorium Project

The project ENRICH Manuscriptorium sums the most quantity of the digital data (over a million pages in electronic format) of manuscripts, incunabula, old and rare printed books, and of other historical documents being in the custody of different cultural european institutions. The digital library Manuscriptorium contains a catalogue that is based on catalografic records in format XML, and digital documents that can be consulted accessing the links to the images stocked in the database of the contributing institutions. The description of digital documents, on the basis of the European standard MASTER followed both the possibility of detailing in cataloguing, and the access to the electronic information through different modes of search. The National Library of Romania participated until now to this project, with patrimonial documents of a special cultural, historical and artistic value. Romanian books from the XVI and XVIIth centuries, such as „The Slavonic Missal” printed in 1508 by the monk Macarie at the Dealu Monastery, „The Slavonic Apostle” printed at Târgoviște in 1547 by Dimitrie Liubavici, „The Bible” from 1688 printed at the order of king Șerban Cantacuzino, „Urging Chapters” By Vasile the Macedonian, printed in 1691 by Antim Ivireanul are already present in the digital library Manuscriptorium. In the future, The National Library of Romania intends

to contribute in the project ENRICH with other about 50.000 pages, summing digital representation of other valuable manuscripts from the collections of the Batthyaneum Branch.

Keywords: *contemporary reading; sociological research; reading sociology; reading process and the new technologies*

Octavian Mihail Sachelarie

Contemporary reading - a sociological study object

The new communicational technologies caused important changes at the level of lecture, viewed as a psychosocial phenomenon. This work is a pleading for a sociological study of lecture, provided that scientific projections are imposed to the evolution of this phenomenon. There are also reviewed the advantages and disadvantages on which the electronic environment imposes in users configuration, of the institutional lecture.

Keywords: *contemporary reading; sociological research; reading sociology; reading process and the new technologies*

Paul-Andre Baran,

**Anca Cristina Râpeanu
Romania Global Libraries
Programme**

Romania is found on the map of the countries supported by Bill and Melinda Gates Foundation within the frame of the Global Libraries Initiative. Orientated in supporting the public libraries to provide their users an indiscriminatory access to Internet connected computers, The Global Library Computers offers in the same time the conditions for the necessary training to use the specific instruments of the new information technology.

The vision of the Global Development Programme refers to the importance of the libraries in improving the life conditions of people through programs which have on the base an easier and better access to Internet.

The non-profit international organization, IREX is a partner of Melinda and Bill Gates Foundation and actively participates with research studies and operational programs to reduce the

discrepancies between urban and rural medium, regarding to the access of digital information. The advantages of spreading the access to information technology regards: governmental services, finding a job, education, health, communication and online business.

IREX has the mission to identify the problems and solutions related to the process of implementation of the national programme of Romania for a quality access to computers and libraries.

The guiding and the programs offered by IREX involve the establishment of pilot centers able to explore different activities and training types within the communities, to organize training courses for librarians, rounded tables on the experience gathered within the programme, to issue informational packages, guides with general standardized information structured on national and local interest subjects, information packages for community.

Keywords: *access to information; actions supporting the libraries; libraries - development; right to information; training programs; library services - informatization; information technology*

Doina Banciu
Projects of research for the development of the Digital Libraries in Romania

The domain of the modernisation of the libraries profited in the last three decades of many activities of research that were implemented through projects. These hinted initially at objectives referring to the realization of an informatized system of library (project financed for the State Central Library, in 1979). In the years to follow, between 1980 - 1990 and 1990 - 2000, the work of research was relevant for forming the groups of specialists (librarians and informaticians) who contributed then to the enrichment of the domain of the informatization of the libraries, and respectively, for the elaboration of important documents, textbooks, books: the purchase by all the librarians in the country of integrated systems of library.

After the year 2000, the projects of research hinted in general at the role of information and of digital library.

There are presented succinct in the article the problems and the objectives of the most important national programs of research (The National Plan of Research - Development I and II), and of sectorial programs (The Nucleus Program and Sectorial Plan of the Ministry of Education and Research, the Program INFOSOC, The Program of Excellency CEEX).

A series of projects that registered in the measures of the realization of a culture of digital information and that contributed at the modernisation of the process of informing and documentation - SIINFO, PROSEBA, NUSIDOC, SINRED - are examined from the point of view of themes of research, objectives, the partners implied, beneficiaries and especially the final achievements.

Keywords: *actions to support libraries; libraries - informatization; digital libraries; informational culture; digital documents; the modernisation of the library*

Agnes Erich, Niculina Vârgolici
Quality and performance evaluation of on-line libraries

Quality and performance evaluation of on-line libraries represent the subject of the research project whose leader is INCD-ICI national and world-wide famed institution regarding the research of information and communication new technologies, and the partners are University Bucharest and the Academy Library, also recognized like most important institutions in education and research. In the rows below the author will attempt a brief presentation based mainly on theoretical aspects of the methods and practices of evaluating libraries in general, and on line library in particular.

Keywords: *library evaluation; library performance; library statistics; performance indicators; on-line library*

Cornel Lepădatu
Decision support system for knowledge culture

The solutions offered by the Competitive Intelligence field are intended to implement decision support systems and maintain the processes that transform data in information and information into knowledge and really

assist companies to plan development strategies, to link the current activities to these strategies, to establish profitable relations with clients, partners and contractors, to develop products and services, to improve operational efficiency. The acquired information envisages mainly customer requirements, competitiveness and general trends in the industrial, technologic and cultural fields. The tools developed for Competitive Intelligence assure adequate and performance solutions for organizing large amounts of data in multidimensional data bases, analytical online processing, data mining, predictive analysis, knowledge managing, linking attribute databases with digital maps. The system aims to integrate the efforts of accelerating, to grow the efficiency of informational transfer by forming decisional abilities afferent to the information culture and knowledge to offer performance solutions and instruments adapted or transferred from the Competitive Intelligence.

Keywords: *competitive intelligence; data mining; data warehouse; decision support system*

Bogdan Boreschievici, Ștefana Teodorov
The Library of The State Office for Inventions and Trademarks - a specialized library

The article contains a succinct presentation of The State Office for Inventions and Trademarks, the tutelary organism of The Library of the State Office for Inventions and Trademarks, The Industrial Property Protection system in Romania and worldwide and the history of this field in Romania. There are defined the objects of industrial property - patents of invention, trade marks and factory marks, industrial designs and the required conditions for obtaining the exclusive rights on the same. It is described the Library of the Office which operates as a library specialized in industrial property, it being adapted to the requirements of this complex field, from all points of view.

Keywords: *specialized library; OSIM Library short history; technical literature; copyright; author's certificate*

Simona Bara

From documentation to research or what means a half century evolution for a Romanian Public Library

The whole activity of the Specialized Technical Library within the Resource Centre for Building, Architecture, Regional and Urban Planning (CDCAS) is represented, during its existence of over 50 years, by a continuous revision of its role and function of public library, from the point of view of both the library science and the architectural specific programme. The development of databases and periodicals collection was, and still is a current activity that CDCAS carries on, in co-operation with its powerful and stable partners. Due to the dynamism of the Romanian society and the acute need of structured information, the Specialized Technical Library underwent a continuous modernisation process. Thus, the specialized technical library of CDCAS is no longer a sanctuary, a collection of documents but it became a living research-documentation body that demystifies the traditional image of a library. The creation, the development and the management of specialized collection and databases as well as the participation in various research projects at national and international levels are prerequisites that will allow CDCAS to be certified, in 2008, as a research unit by the National Authority for Scientific Research within the Ministry of Education, Research and Youth.

Keywords: *architecture; building; databases; data collections; information management; project; urban planning; specialized technical library; urban planning*

Aurelia Perșinaru

Collections digitization - a priority for Romanian libraries

The libraries in Romania, through the collections they hold, infrastructure and informatic system through the services offered to users, is the appropriate environment for achieving national public policy developed by The Ministry of Culture of Romania on digitization, digital preservation and online accessibility of information resources and achieving Romania's Digital Library, part of the European

digital library, „Europeana”. This is one of the highlights of the feasibility study conducted by The National Library of Romania on the digitization in The National System of Libraries.

Keywords: *library; digitization; information resources*

Elena Tîrziman

The European Digital Library - Romanian Digital Library

Conservation, preservation and valuation of the European cultural and scientific patrimony by digitization, it represents a constant preoccupation at the level of European institutions politics and it will be materialized by specific recommendation, initiatives, and directives.

The „Digital Libraries” initiative it joins in the European strategy of defining and developing of a „digital economy”, strategy that will be defined until 2010. A concret project, part of this initiative and which has in sight regards the valuation of european cultural patrimony is the European Digital Library - EDL (2006-2008), financed by the European Commission in the eContent+ Programme, it is an extension to The European Library - TEL, founded by The Conference of European National Libraries and it has the purpose to give the access to the electronic library collections by a single point of access.

The European Commission elaborated two recommendation which are following target that the initiative of the European digital library to be sustained coordinated by the national and local efforts of digitization and preservation of the cultural resources; the action coordination at European level is to create a synergy of national collections and for dissemination of good practices in digitization and preservation.

At national level, The Ministry of Culture and Religious Affairs had the initiative to promote a Public Policy of creating The National Digital Library in agreement with the two recommendation of the European Commission. The National Library of Romania has been involved in defining and establish for this public policy.

Keywords: *digital library; The European Digital Library; Romanian Digital Library; eContent+ Programme*

**PUBlicaŢIE
DE SPECIALITATE
DISPONIBILĂ ONLINE**

Revista *Studii de Biblioteconomie și Știința Informării / Library and Information Science Research* este o publicație de specialitate editată de Catedra de Științele Informării și Documentării a Facultății de Litere din cadrul Universității din București.

Revista are periodicitate anuală și, începând cu nr. 9-10 (2005/2006), este bilingvă (articolele sunt publicate în română și engleză).

Din colegiul de redacție al revistei fac parte atât personalități ale domeniului din România, cât și din străinătate (Anglia, Olanda, Statele Unite ale Americii, Suedia).

Începând din luna iunie a acestui an, textul integral al revistei poate fi consultat online, la adresa

<http://www.lisr.ro>

Argument

Elena Tîrziman

Autoarea

Conf. univ. dr. Elena Tîrziman este director general al Bibliotecii Naționale a României și cadru didactic la Universitatea din București, Facultatea de Litere, Secția de Biblioteconomie și Știința Informării

E-mail: elena.tirziman@bibnat.ro

Foarte multă vreme *funcția de conservare* a fost considerată cea mai importantă funcție a bibliotecii. De-a lungul secolului XX, accentul s-a mutat de la constituirea, prezervarea colecțiilor și păstrarea acestora pentru generațiile viitoare spre disponibilizarea și valorificarea resurselor informaționale și documentare și a început în literatura de specialitate să se vorbească de *funcția de informare* a bibliotecilor. Secolul XXI aduce documentul electronic ca suport al creativității artistice și științifice umane și mediul electronic ca spațiu de informare, documentare, cercetare și în consecință se produc o serie de mutații importante la nivelul structurilor de informare și documentare și în teoriile și practicile de producere, prelucrare, comunicare, utilizare și arhivare a resurselor informaționale. Se poate vorbi, astfel, de *funcția de cercetare* a bibliotecilor din două aspecte: aspectul strict biblioteconomic și documentar, care are în vedere transformarea acestor structuri în raport cu noile exigențe impuse de Tehnologiile Informație și Comunicării, și aspectul teoriilor și practicilor de informare și cercetare care are în vedere crearea de conținut digital și disponibilizarea și valorificarea acestuia în diverse contexte, ambele aspecte contribuind la redefinirea rolului structurilor biblioteconomice în actuala societate.

Acest număr al Revistei Române de Biblioteconomie și Știința Informării, coordonat de Biblioteca Națională a României, își propune, prin selecția studiilor, să prezinte aspecte semnificative ale evoluției activităților biblioteconomice în direcția cercetării. Sunt prezentate experiențele în proiecte de cercetare din trei biblioteci naționale: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Națională a Republicii Cehe (coordonatoarea unor proiecte europene de anvergură) și, bine-

înțeles, Biblioteca Națională a României. Două biblioteci specializate, Biblioteca OSIM și Biblioteca Centrului de Documentare pentru Construcții, Arhitectură, Urbanism și Amenajarea Teritoriului - CDCAS arată cum se poate face trecerea de la documentare specializată spre cercetare. Programul Global Libraries România și studiul din perspectivă sociologică al lecturii contemporane ilustrează implicarea bibliotecilor publice în activități și proiecte de cercetare.

Este avută în vedere și cercetarea fundamentală și aplicativă din domeniu realizată în mediul universitar și sunt prezentate tendințele, direcțiile și proiectele semnificative. Concluzia generală ar fi că, în România, domeniul Biblioteconomiei și Științelor Informării se sincronizează cu realitatea europeană. Regăsim preocupări de asimilare a activităților de cercetare teoretice și aplicative atât la nivel universitar, cât și la nivelul tuturor structurilor de informare și documentare, fie ele din sistemul bibliotecilor publice, universitare sau specializate, iar din ce în ce mai multe biblioteci sunt partenere sau beneficiare ale proiectelor de cercetare la nivel național sau european.

Conceptul de bibliotecă națională: idei în circulație

Alexe Rău

Autorul

Alexe Rău este directorul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

E-mail: alexe_rau@bnrm.md

1. Determinantele conceptului

Atunci când se afirmă că ideea și conceptul de bibliotecă națională au apărut odată cu Biblioteca Regală a Franței și, în special, prin decretul regelui Francisc I privind Depozitul Legal (DL), se are în vedere că DL-ul este principala determinantă a acestui tip de bibliotecă. Însă această caracteristică, luată izolat, nu constituie un parametru tipologic identitar. Este suficient să constatăm, pentru exemplificare, că din cele șapte biblioteci mari de peste Prut, beneficiare ale depozitului legal al României, numai una este națională, iar Biblioteca Academiei este abilitată cu unele funcții de bibliotecă națională (în ceea ce privește conservarea și valorificarea bibliografică a patrimoniului vechi tipărit). La noi, Biblioteca Centrală a pedagogilor (sau universitară), înființată în 1918, a beneficiat, în perioada 1922-1940, de un exemplar de depozit legal al României, dar ea nu a avut nimic în comun cu statutul funcțional al bibliotecilor naționale. La fel se poate spune și despre numărul impunător de biblioteci mari din Republica Moldova care au beneficiat și vor mai beneficia de un exemplar DL al Republicii Moldova. Și în primul, și în al doilea caz, a fost vorba de abordarea DL ca sursă de completare. În cazul BCU, acest mod de abordare a fost unul deliberat: îngrijorat de nivelul scăzut de pregătire al pedagogilor din provincii, prim-ministrul Nicolae Iorga a dispus ca bibliotecilor centrale universitare (pedagogice) să li se repartizeze câte un exemplar din toate publicațiile apărute în țară pentru ca pedagogii din teritoriu să aibă acces la ele și să se autoperfecționeze.

Depozitul legal poate fi una din determinantele tipologice ale bibliotecii naționale, doar în

funcție de finalitatea sa și anume, atunci când destinația lui este salvagardarea și înregistrarea bibliografică a patrimoniului național tipărit, ca modalitate de conservare a identității naționale a unui stat sau popor. Trebuie precizat că misiunea de salvagardare a memoriei naționale prin conservarea patrimoniului scris poate fi îndeplinită, în principiu, și fără a beneficia de DL, prin achiziții sistematice și exhaustive, posibilitate care depinde, desigur, de situația financiară a statului respectiv și a bibliotecii sale naționale. Se poate spune, în această ordine de idei, că DL-ul a fost (și rămâne) nu atât o determinantă identitară a unei biblioteci naționale, cât un instrument de consolidare a rolului și misiunii pe care această instituție o are în țara sa, una din măsurile prin care statul consfințește și recurge la acest rol și la această misiune a BN pentru a-și consolida propriul rol și propria imagine.

Memoria înseamnă însă, prin definiție, nu doar stocarea și conservarea informațiilor, ci și transmiterea de învățături de la o generație la alta, pentru a asigura continuitatea creării și circulației ideilor, factorii primordiali ai progresului. În acest sens, biblioteca națională/centrală a unui stat are misiunea de impact asupra teritoriului. La început, aceasta se realiza fie prin comunicarea colecției, la sediu și la distanță, fie prin prestarea de activități scriptoriale (copiere, multiplicare). O asemenea funcție îndeplinea și principala bibliotecă a Babilonului, biblioteca egipteană din Teba ș.a.m.d. Sub aspect biblioteconomic, trebuie remarcată mai cu seamă biblioteca din Hattușaş, capitala statului hittit (nu departe de locul unde se află astăzi Ankara), instituție care, prin experiența sa avansată, a anticipat cu aproape două mii de ani principiile de bază ale biblioteconomiei europene moderne. Dar ceea ce țin

să subliniez cu referire la acea bibliotecă, este că ea era chezașia existenței și prosperității statului. Nicio lucrare în acea țară nu era redactată fără să fie studiat îndreptarul, instrucțiunea ori edictul corespunzător care se păstra în colecțiile bibliotecii. S-a afirmat, pe bună dreptate, că biblioteca hittită a fost un fel de creatoare a statului hittit. Interesant este că, peste multe secole, islamismul a continuat conceptul de funcționalitate a bibliotecii strămoșilor, prin scrierea Coranului, care este, de fapt, un fel de bibliotecă ambulantă, pentru că, pe de o parte, cuprinde toate învățăturile practice și spirituale necesare prosperității unui stat, iar pe de alta - este disponibil fiecărei familii. Acesta este secretul evoluției fulminante și al succeselor istorice ale mahomedanilor. Cultura și civilizația lor au transgresat cartea și biblioteca.

Biblioteca din Alexandria, deși a fost doar o reiterare a modelului hittit, a avut parte de o intrare mult mai spectaculoasă în istorie, rămânând până astăzi un reper. Mai târziu, odată cu apariția rețelelor de biblioteci, impactul bibliotecilor naționale va impune și o accentuată conotație biblioteconomică, ele fiind, ca să recurgem la formula franceză devenită în scurt timp universală, inimi ale rețelelor naționale de biblioteci, prin orientarea activității biblioteconomice din țară, organizarea cooperării, asistența de specialitate și formarea continuă a bibliotecarilor.

2. Standardul UNESCO și recomandările Consiliului European

Înregistrat și publicat sub numărul PGI-87/WS/17, documentul intitulat „Bibliothèques nationales: principes directeurs” (Paris, 1997) servește de mulți ani ca standard internațional de organizare și funcționare a bibliotecilor naționale. Bazat pe un studiu UNESCO efectuat pe par-

cursul mai multor ani asupra evoluției în timp și spațiu a conceptului de bibliotecă națională, standardul cuprinde principii de bază referitoare la colecțiile BN, agenția bibliografică națională, prestarea de servicii pentru utilizatori, conservare și preservare, relații naționale, relații internaționale, statutul și gestiunea BN, imobile și echipamente, corelația dintre centralizare și descentralizare în biblioteconomia națională etc. BN nu e percepută ca fiind o instituție în sine, ci o verigă nodală a sistemului național de biblioteci. Sunt prefigurate mijloacele și instrumentele organizatorice, conceptuale și manageriale menite să servească la transpunerea în fapt a determinantelor istorice ale conceptului de bibliotecă națională: conservarea memoriei naționale conținute în documentele tipărite, comunicarea colecțiilor, impactul asupra teritoriului (în cele două aspecte la care ne-am referit mai sus), adaptarea la normele, tehnologiile și metodologiile internaționale, controlul bibliografic național și depozitul legal, conformarea la rigorile Accesului Universal la Informații, catalogarea națională parțiată, sistemul împrumutului interbibliotecar; structura organizatorică (departamente - servicii - birouri - oficii), sistemul de management etc. Un element de noutate în ceea ce privește evoluția conceptului de BN îl constituie legiferarea pe plan internațional a bibliotecilor cu statut funcțional dublu. Astfel, Biblioteca Congresului și Biblioteca Dietei Japoniei sunt și biblioteci parlamentare. Bibliotecile universitare din Helsinki și Ierusalim acoperă în același timp și funcția de bibliotecă națională. Biblioteca Regală din Stockholm îndeplinește și funcțiile agenției bibliografice naționale, iar Biblioteca Parlamentului suedez este și bibliotecă publică. Aceste „abateri” țin de respectarea unei experiențe istorice și nu reprezintă recomandări pentru alte țări, în special pentru cele nou

înființate și primite în ONU. Nu trebuie trecută cu vederea nici existența unor agenții bibliografice autonome (camerele cărții din fostele republici ale URSS, de pildă), subliniindu-se necesitatea cooperării și integrării lor în rețelele naționale, cu atât mai mult cu cât bazele acestor agenții au fost puse chiar de către bibliotecile naționale. (Și Camera Cărții din RSSM a fost întemeiată în baza dubletelor scoase din colecțiile BNRM și ale Bibliotecii Naționale a Ucrainei.)

În ultimul deceniu al secolului XX, chestiunea referitoare la conceptul și statutul BN europene a fost pusă în discuție în cadrul mai multor reuniuni organizate de Consiliul European (la Strasbourg, Viena, Budapesta) pe tema reformei legislației de bibliotecă. În recomandările CE publicate în volumul de sinteză „Reforma legislației bibliotecare în Europa Centrală” se atrage atenția asupra necesității de a conferi bibliotecilor naționale statutul de instituții de importanță deosebită și de a elabora legi aparte pentru acestea. Parlamentele mai multor țări au adoptat deja legea bibliotecii naționale, fapt care a contribuit la soluționarea unui șir de probleme de ordin juridic, economic și financiar cu care se confruntă aceste instituții.

3. Momentul 1990-1992 și BNRM

La începutul reformei bibliotecare, lansate odată cu adoptarea de către Parlament a Declarației de Independență și Suveranitate a Republicii Moldova, s-a afirmat mereu că am scăpat de subordonarea față de Moscova (în acest caz, față de Biblioteca Unională „V. I. Lenin”), de politizarea și ideologizarea activității bibliotecare. Dar partea cea mai mare de adevăr, rămasă cumva într-un con de umbră, era că din acel moment nu mai aveam de unde primi soluții și recomandări conceptuale, organizatorice, metodologice și mana-

geriale. Trebuia să ne elaborăm singuri concepte și soluții; responsabilitatea era cu atât mai mare cu cât, puse în situația de a-și regândi activitatea, centrele biblioteconomice așteptau de la noi soluții strategice și de moment, uneori chiar și în cazurile care țineau de nivelul lor de competență.

Elaborarea noii viziuni a BNRM fusese precedată de o experiență deosebită, aceea de creare a modelului strategic al sistemului național de biblioteci. Și dacă în biblioteconomie, ca și în lume în general, totul este relativ, problemele și soluțiile trebuie evaluate în funcție de coordonatele spațio-temporale în continuă schimbare. În cazul nostru, centralismul și sistemul de directive și indicații venite „de sus” nu mai aveau sorți de izbândă. Structurile socio-economice trebuie să treacă la autoghidare, interacționând cu mediul și adaptându-se la el sau influențându-l. Înțelegerea acestui adevăr ne-a făcut să apelăm la ideile cibernetice. În sfârșit, o a treia experiență spiritual-cognitivă care mi-a marcat puternic mentalitatea și a avut, dimpreună cu cele două amintite mai sus, un impact decisiv asupra felului meu de a gândi lucrurile în bibliologie și nu numai, a fost deslușirea teoretică a noțiunii de reformă și a etapelor unui act reformativ, în special ale reformei bibliotecare în Moldova

Toate acestea, fie într-o expresie scriptică, fie într-o formă subliminală sau prezente doar în exercițiile mentale din momentul elaborării modelului-concept cibernetic de BN, și-au găsit o reflectare mai largă și mai inteligibilă în documentele care reglementau aplicarea noului concept. În linii mari, organigrama de atunci (și, într-o mare măsură, cea de astăzi) prevedea câte un compartiment funcțional pentru fiecare dintre cele patru determinante istorice ale conceptului de BN, de care am vorbit în primul paragraf. În plus, fiindcă orice model-concept ciber-

netic presupune abordarea sa ca organism, care poate să se autoregleze doar dacă toate funcțiile sale sunt la capacitate optimă, am elaborat un desfășurător de subfuncții detaliat, pentru fiecare dintre cele patru compartimente funcționale, desfășurător care a stat la baza programului de activitate al BNRM (și se află și în prezent), așa încât pentru fiecare subfuncție să fie programate și îndeplinite cel puțin câteva lucrări/activități. Desfășurătorul acela a fost oferit, în cadrul primei ediții a Seminarului Național al directorilor de biblioteci, și colegilor noștri din teritoriu. Și cum structura centrelor biblioteconomice teritoriale era și similară cu aceea a BN (departamentelor noastre le corespundeau serviciile raionale etc.), la fel stând lucrurile și în ceea ce privește structura programelor de activitate și tipologia activităților, BNRM era *de facto* inima rețelei naționale de biblioteci, fiecare departament al BN avându-și, în mod obligatoriu, impactul său în teritoriu. Aceea a fost, pentru BN, o structură ideală. Criza economică a afectat-o mult - este suficient să amintesc doar reducerea personalului BN cu 72 de posturi.

Noul concept era aplicat pe o structură deja existentă, nefiind vorba de instruire, ci de reorganizare, lucru care a îngreunat cu mult procesul de implementare. Trebuia să păstrăm ceea ce am moștenit mai bun de la generațiile anterioare de bibliotecari care au lucrat în BNRM, dar și să aducem partea de noutate necesară pentru a fi în pas cu timpul și a schimba întregul SNB. În biblioteconomia europeană - tonul dându-l, desigur, Dominique Lahary - se pornește de la o analiză managerială a celor „cinci piloni” pe care se sprijină o bibliotecă modernă: colecțiile, timpul, locul, instituția (politica instituțională) și normele, lucru pe care l-am făcut și noi, rezultatele găsindu-și reflectarea în documentele care alcătuiesc cadrul de organiza-

re a instituției.

Cel mai greu de soluționat au fost și rămân problemele legate de colecții. Ceea ce am moștenit mai rău în acest sens a fost structurarea colecțiilor după criteriul lingvistic, fapt care transformă, adesea, biblioteca într-o ostatică a politicului și politizării și creează inconveniente mari beneficiarilor, aceștia fiind nevoiți să viziteze mai multe servicii pentru a-și întocmi o bibliografie exhaustivă asupra temei sau domeniului cercetat. Orientarea spre organizarea pe domenii a fondurilor urmărește depășirea acestei situații. A fost necesară și reformularea politicii de achiziții, prin depășirea limitelor financiare ale acelor ani de tranziție, având mereu în minte parabola lui Dominique Lahary, care ne spune că trebuie să transformăm biblioteca într-o fereastră deschisă spre oceanul informațional și să nu uităm că oceanul nu poate să încapă într-un pahar. Convingerea noastră este că, în această situație, politica de achiziții ar putea să se bazeze la fel de bine pe plastica parabolă a lui Constantin Noica, în care se spune că oceanul este mai mic decât izvorul, deoarece oceanul este limitat, iar izvorul este infinit, pentru că el curge încontinuu. Este indicat ca, în condițiile de criză, și nu numai (pentru că resursele financiare sunt limitate chiar și în cele mai bogate țări), biblioteca să ofere acces la surse de informare și, în același timp, să nu risipească fondurile pe acumularea și stocarea de informații. De aceea ne preocupăm în special, la acest capitol, ceea ce ține de DL și de memoria Moldovei.

4. Cercetare și dezvoltare. Circuitul de idei

Cât privește noua concepție a BNRM, ea prevede ca această instituție să fie, pe de o parte, o sursă generatoare de idei biblioteconomice și bibliologice, în special prin activitățile de cercetare și dezvoltare, iar pe de altă parte, o

forță motrice care să întrețină circulația ideilor biblioteconomice în teritoriul țării. Am început, acum câțiva ani, implementarea așa-zisului regim inovațional în BNRM, care prevede, în pofida marilor dificultăți financiare cu care ne confruntăm, remunerarea cu titlu de onorariu a salariaților care furnizează sau implementează idei noi și eficiente în activitățile BN.

Pentru a ne achita de această sarcină complexă, am încercat mai multe metode și formule, o mare parte dintre acestea bucurându-se de audiență în cadrul comunității bibliotecare (revista *Magazin bibliologic*, *Buletinul bibliologic* și simpoziioanele „Anul bibliologic” și „Valori bibliofile”, Seminarul Național al directorilor de biblioteci ș.a.)

Prin studiu și cercetare, am acumulat și am produs o sumă de idei științifice care au și vor avea în continuare un rol important în dezvoltarea domeniului, prefigurând orientările sale vectoriale. Începutul l-a simbolizat, se pare, regândirea statutului funcțional al instituției de bibliotecă. Identificarea a patru funcții de bază (în loc de 11-12 câte figurau până atunci în literatura de specialitate) rămâne o realizare unică pe plan european; importanța ideii constă, desigur, nu în numărul de funcții ca atare, ci în deducerea lor din determinantele istorice ale conceptului de bibliotecă în general și de BN, în special. Abordarea multidisciplinară a unor teme, probleme și concepte, infuzia ideilor cibernetice, epistemologice, matematice, psihologice și sociologice în biblioteconomie i-au conferit domeniului nostru profunzime, prospețime și originalitate și au adus rezultate remarcabile, precum cele pomenite anterior.

Chiar de la început, am avut drept obiectiv principal, desfășurarea unor activități de cercetare științifică care să acopere toate disciplinele domeniului bibliologic - s-au efectuat studii și cercetări și

s-au editat diferite tipuri de publicații care țin de istoria scrisului și a cărții, de istoria bibliotecilor, bibliografie, biblioteconomie, bibliopsihologie, bibliofilie, ex-libris și grafică de carte, bibliometrie, bibliotecă ș.a. - și, nu în ultimul rând, tematica privind cei „cinci piloni” ai bibliotecii:

- **Colecțiile** - în acest sens, cele mai importante concluzii ale activităților noastre de investigație, documentare și elaborare sunt cuprinse în volumul trei al catalogului general „Cartea Moldovei” și în programul național de salvagardare a patrimoniului tipărit

- **Locul** - s-a acumulat un volum considerabil de informații referitoare la evoluția arhitecturii de bibliotecă din cele mai vechi timpuri până în prezent

- **Timpul** - aș remarca, în primul rând, lămuririle de ordin istorico-filosofic ale temei „Categorii de ordine și instituția de bibliotecă”, în baza căreia putem să înțelegem esența biblioteconomiei și, printre altele, să descifrăm motivele subdiacente ale paralelei borgesiene referitoare la bibliotecă și paradis

- **Instituția** - la modelul cibernetice s-au adăugat idei importante vizând organizarea și resursele manageriale și de politică instituțională

- **Normele** - am încercat să abordăm acest „pilon” prin prisma categoriilor de limită, potențialitate și actualitate și să reinterprețăm noțiunile de standard și standardizare din punctul de vedere al sociologiei, deontologiei și cooperării, interesându-ne, de asemenea, de corelația dintre indivizi și măsurătorile de performanță.

În fine, pentru că tot veni vorba de circulația ideilor, aș încerca să propun aici o scurtă listă a unor idei de anvergură, unele identificate în cadrul BNRM și puse în aplicare, în virtutea mai multor circumstanțe, în alte insti-

tuții, majoritatea covârșitoare constituind-o, însă, acelea care au fost create și aplicate în cadrul bibliotecii noastre:

1. Statutul funcțional al institutului de bibliotecă dedus din determinantele conceptului istoric constituit al acesteia;

2. Fundamentarea teoretică a reformei bibliotecare;

3. Modelul cibernetice în managementul de bibliotecă;

4. Asociația bibliotecarilor;

5. CBN;

6. Programul Național „Memoria Moldovei”;

7. Salonul Național de Carte;

8. Școala de Biblioteconomie din Moldova;

9. Centrul tehnic de conservare și restaurare a edițiilor de patrimoniu;

10. Biblioteca de Drept;

11. Filosofia biblioteconomiei;

12. Noile criterii valorice de evaluare în cadrul clasamentului bibliotecarilor;

13. Concursul național pentru cele mai bune lucrări de bibliologie;

14. Prima revistă de specialitate din Republica Moldova - „Magazin bibliologic”;

15. „Gazeta bibliotecarului”;

16. Prima variantă a legii bibliotecilor;

17. Polipticul cultural-istoric și științific „Basarabeni în lume”;

18. Ateneul „Moldova”;

19. Simpoziioanele „Anul bibliologic” și „Valori bibliofile”;

20. Activitatea expozițională;

21. Cafeneaua filosofică;

22. Managementul calității totale;

23. Onorariu pentru furnizarea și implementarea de idei biblioteconomice;

24. Proiectul național SIBIMOL (Sistemul Integrat al Bibliotecilor Informatizate din Moldova);

25. Clubul biblioteconomiștilor;

26. Modelul strategic al

Bibliotecii Naționale Digitale a Republicii Moldova, ca parte integrantă a Bibliotecii Digitale Europene.

Și lista nu este nici pe departe încheiată.

De asemenea, se cuvine să remarcăm **proiectele de cercetare inițiate de BNRM:**

- Cercetarea națională privind starea și perspectivele dezvoltării bibliotecilor din Moldova, realizată în de o echipă de creație compusă din 28 experți. În rezultat a fost elaborat Modelul Strategic al Dezvoltării Sistemului Național de Bibliotecă al Moldovei;

- Programul național „Memoria Moldovei”. A fost elaborat de o echipă de creație coordonată de directorul general al BNRM. La proiect participă 8 biblioteci mari deținătoare de colecții ce țin de moștenirea culturală națională, 4 muzee naționale și Arhiva Națională. În cadrul proiectului au fost realizate până acum următoarele: au fost desfășurate activități de cercetare științifică în vederea elaborării părții metodologice și a Registrului Național; au fost organizate în instituțiile participante activități de cercetare în vederea evaluării stării documentelor incluse în Registru; a fost creat, cu sprijinul Fundației SOROS Moldova, Centrul Național de Conservare și Restaurare; se desfășoară lucrări de cercetare polidisciplinară în vederea diagnosticării și aplicării unor metode de restaurare a suporturilor;

- Proiectul Științific „Metode, mijloace și procedee de digitizare în BNRM”, finanțat de Departamentul de Stat pentru Cercetare și Dezvoltare. În cadrul lui a fost realizată digitizarea științifică a Cazaniei lui Varlaam, cu editarea unui CD-ROM și cu includerea variantei digitizate în Manuscriptoriumul european. A fost elaborat de asemenea un standard intern privind aspectele tehnice și de conținut ale digitizării în BNRM;

- Cercetarea sociologică na-

țională „Timpul și spațiul lecturii în republica Moldova”. La prima etapă au fost organizate activități științifice privind crearea programului cercetării. Actualmente are loc sistematizarea și interpretarea anchetelor și a altor documente parvenite din teritoriu;

- Istoria scrisului, tiparului, cărții și bibliotecilor în Republica Moldova, Bucovina și ținutul Herța; rezultatele cercetărilor sunt publicate în colecția „Clio și Biblon” editată de BNRM (au apărut deja 4 volume), la rubrica cu același titlu a revistei Magazin Bibliologic, în reviste de specialitate din Moldova, România și din alte țări;

- Proiectul „Poliptic cultural-științific „Basarabeni în lume”, axat pe ideea cercetării științifice a vieții și activității unor mari personalități basarabene stabilite peste hotare. Materialele se publică în colecția editorială „Basarabeni în lume” (până în prezent au apărut 4 volume);

- Cercetarea națională privind activitatea economică a bibliotecilor. În baza rezultatelor obținute a fost creat un proiect de act normativ;

- Cercetări bibliografice științifice în vederea elaborării ediției enciclopedice „Calendar Național”. Până în prezent au văzut lumina tiparului 17 volume.

- Cercetarea polidisciplinară a colecțiilor de documente ce țin de moștenirea culturală națională în vederea editării monografiei „Comorile BNRM”. A văzut lumina tiparului primul volum al ei.

- Proiecte individuale ale colaboratorilor BNRM relative la teme ca Filosofia scrierii, Bibliosofia, Istoria lecturii în spațiul cultural românesc ș.a.

- Simpozioanele științifice anuale „Valori bibliofile” și „Anul bibliologic”.

Dacă e să revenim la determinantele conceptului de bibliotecă și ale aceluia de bibliotecă națională în particular, trebuie să

constatăm că impactul informatizării constă tocmai într-o revenire la esențele primordiale ale bibliotecii. Primele mari biblioteci de pe pământ conțineau, de obicei, o colecție de cărți, un muzeu, o arhivă și un *scriptorium*. Cu timpul, volumul informațiilor și cantitatea documentelor au crescut, iar posibilitățile tehnologice rămăneau în urmă, așa încât, multe secole, biblioteca nu a mai putut acoperi funcția scriptorială, de arhivare și de tezaurizare, munca de căutare și regăsire devenind tot mai dificilă. Calculatoarele, copiatoarele și celelalte echipamente, precum și tehnicile și metodele de stocare îi permit bibliotecii să se reîntoarcă la conceptul său primordial. Desigur că aceste tehnologii trebuie utilizate în mod corespunzător, trebuie să ne alfabetizăm în domeniul lor. Dar predecesorii noștri nu erau oare nevoiți să învețe să călărească, să meargă cu bicicleta, să conducă vehicule motorizate ș.a.m.d.? Mitul nietzscheean al eternei reîntoarceri (pe spirală, desigur) devine realitate. Știa ce știa, deci, biblioteconomistul german Ulrich Raulf atunci când spunea, în cadrul unui seminar, la Budapesta, că, orice s-ar întâmpla, azi și în viitor, biblioteca va fi concepută pornind mereu de la modelul Bibliotecii din Alexandria.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. **BLASSELLE, Bruno.** *La bibliothèque nationale, mémoire de l'avenir.* Paris: Gallimard, 1991.
2. *Bibliothèque Nationale de France.* Paris: BNF, 2005.
3. *Bibliothèque nationale: principes directeurs.* Paris: UNESCO, 1987.
4. **LAHARY, Dominique.** Bibliotecile la răspântie. În: *Magazin Bibliologic*, Chișinău, nr.1-2, 2004.
5. *La reforme des législations bibliothécaires en Europe centrale.* Strasbourg: CE, 1996.

Cercetare științifică și dezvoltare în Biblioteca Națională a Republicii Cehe

Adolf Knoll

Autorul

Adolf Knoll este director adjunct al Bibliotecii Naționale a Cehiei.
E-mail: *Adolf.Knoll@nkp.cz*

Biblioteca Națională a Republicii Cehe s-a concentrat pe trei domenii de cercetare:

1. Cercetarea prin valorificarea conținutului: aceasta este cea mai veche ramură bazată pe cercetarea documentară în domenii relevante ale colecțiilor cehe, cum ar fi cercetarea bazată pe documente istorice, documente muzicale și cele slave (având o Bibliotecă specială slavonă). Acest lucru este făcut pentru a avea mai multe informații despre colecțiile unice și este dificil să se traseze o graniță clară între cercetare ca serviciu de furnizare de informații mai complete și cercetarea în sine, în conținutul ei care nu ar trebui să fie o misiune a bibliotecii, fiind îndeplinită în special de către utilizatorii săi.

2. Știința Biblioteconomiei: din când în când pot apărea norme și proiecte care să aibă caracteristicile sau domeniul în acest câmp de cercetare. Biblioteca Națională deține un Institut de Biblioteconomie care sprijină majoritatea bibliotecilor publice și care ajută Ministerul Culturii să gestioneze programele sale orientate spre îmbunătățirea serviciilor publice de bibliotecă. Cel mai important program din ultimii ani este numit Serviciu de Informare în Biblioteca Publică; subprogramele sale sprijină bibliotecile să facă față aproape în totalitate activităților practice (în cea mai mare parte legate de producerea de date și comunicare) din zilele noastre.

3. Cercetarea aplicată, prin folosirea cu precădere a tehnologiei și dezvoltarea de noi aplicații: acest domeniu se refera la prezervarea și accesul digital la informații.

Biblioteca a fost dintotdeauna preocupată de cercetarea aspectelor legate de conservarea fondurilor vechi de documente, dar numai începând cu anul 1997 programele de cercetare-dezvoltare au fost disponibile pe scară largă.

Acest lucru s-a datorat creării unui amplu program de cercetare-dezvoltare de către Ministerul Culturii orientat în cea mai mare parte spre digitizare, prezervare, precum și alte tipuri de prelucrare a informației. Biblioteca a avut succes în majoritatea proiectelor pentru care a aplicat și până astăzi cca. 50 de proiecte au fost finalizate cu succes. Totuși, nu doar prin intermediul Ministerului Culturii s-a găsit sprijinul necesar pentru derularea proiectelor noastre; unele programe lansate de către Ministerul Educației au fost de asemenea utilizate de către Biblioteca Națională, în ultimii ani cu precădere programele care aveau în vedere accesul la resursele electronice destinate cercetării. Cu alte cuvinte, aceste proiecte ne ajută să dezvoltăm infrastructura de cercetare. O altă resursă poate fi, de asemenea, Agenția de granturi a Republicii Cehe, dar aceste programe se referă la cercetări fundamentale, acestea fiind rare în Biblioteca Națională.

Din anul 1999, avem de asemenea posibilitatea de a primi regulat finanțare pentru planuri de cercetare pe termen lung, în domeniul prezervării, accesului digital la documente, precum și în domeniul tehnologiei de portal. Durata unor astfel de planuri este de până la șapte ani. Cele în curs de desfășurare se vor încheia în 2010 și 2011 (axate pe domeniul de prezervare). Din păcate, datorită schimbărilor majore în finanțarea cercetării în Republica Cehă, în viitorul apropiat, organizațiile care nu sunt pe deplin instituții de cercetare nu vor avea acces la acest tip de finanțare care a fost întotdeauna cea mai importantă, pentru că ne-a oferit stabilitatea progresului rapid pe parcursul mai multor ani.

Republica Cehă are un sistem național de informații privind activitățile de cercetare care dis-

■ Cercetare științifică și dezvoltare în Biblioteca Națională a Republicii Cehe ■

pune de baze de date interconectate unde sunt înregistrate programele de cercetare cu propunerile aferente, proiectele, planurile, precum și rezultatele obținute, fie ele de publicații sau de aplicații software sau prototipuri. În acest fel, implicarea fiecărei instituții, precum și a fiecărei persoane în cercetare pot fi ușor de evaluat.

La nivel internațional, Biblioteca Națională a Republicii Cehe a început să ia parte la programele-cadru europene de cercetare și dezvoltare tehnologică la sfârșitul anilor 1990; de atunci am fost foarte activi, iar cifrele recente arată că participare noastră internațională, în cadrul programelor de cercetare biblioteconomică și de dezvoltare tehnologică, ne plasează printre cele cinci cele mai active bibliotecile naționale europene. Pe lângă aceste programe cadru, am participat la Programul Eureka!, de asemenea, la dezvoltarea de aplicații prin intermediul Programului eContent (plus) ale căror rezultate obținute în cercetare sunt strâns legate, într-un mod asemănător, de unele programe ale noastre de tipul celor orientate către tehnologie, Cultura 2000, sau chiar de proiecte mici ale UNESCO.

Biblioteca Națională a Republicii Cehe, datorită cooperării cu partenerii săi, este foarte activă în domeniul accesului digital la documentele bibliotecii. Unul dintre cele mai recente proiecte pe această temă este proiectul ENRICH, coordonat de către noi.

ENRICH - Rețeaua Europeană de Resurse și Informații cu privire la Patrimoniul Cultural (Decembrie 2007 - noiembrie 2009)

ENRICH este un proiect ținut finanțat în cadrul programului eContentplus, al cărui obiectiv este să ofere acces neîngrădit la reprezentări digitale ale documentelor de patrimoniu aflate în cus-

todia diferitelor instituții culturale europene, cu scopul de a crea un mediu virtual de cercetare partajat, mai ales pentru studiul manuscriselor, dar de asemenea a incunabulelor, cărților vechi rare tipărite și a altor documente istorice. Proiectul este construit pe platforma Bibliotecii Digitale Manuscriptorium (<http://www.manuscriptorium.eu>), care a reușit deja să reunească date de la aproximativ 50 de colecții din Cehia și din străinătate.

Proiectul reunește aproape 85% manuscrisele digitizate în prezent în bibliotecile naționale din Europa. Aceste colecții vor fi îmbunătățite de cantitatea substanțială de date provenite de la bibliotecile universitare și de la alte tipuri de instituții. Consorțiul va pune la dispoziție mai mult de cinci milioane de pagini digitizate.

Ce este Manuscriptorium?

Manuscriptorium este rezultatul a 15 ani de muncă și dezvoltare întreprinse de către două instituții cehe importante: AIP Beroun Ltd. și Biblioteca Națională. Este cea mai bogată resursă digitală de manuscrise în Europa, punând la dispoziție mai mult de 1,2 milioane de pagini digitizate, având o arhivă digitală sigură, bucurându-se de sprijin din partea statului pentru digitizare și cu interfață în limbile cehă și engleză. Circa 50% dintre utilizatorii săi provin din străinătate; oferă de asemenea un sprijin pentru predare și învățare în școlile din învățământul gimnazial. Originile sale se află în programul Memoria Mondială gestionat de către UNESCO, iar Biblioteca Națională a Republicii Cehe a primit premiul UNESCO Jikji în 2005 tocmai pentru lucrul făcut în digitizare a patrimoniului documentar. Expertiza Manuscriptorium privind digitizarea a fost făcută cunoscută și răspândită în multe țări ale lumii.

Manuscriptorium se bazează pe o schemă XML, a cărei parte importantă este formatul european MASTER pentru descrierea electronică de manuscrise, și are la bază limbajul de marcaj TEI (Text Encoding Initiative). Corpurile de bază de date sunt disponibile prin facilitățile de stocare digitală operate de AIP Beroun Ltd în Republica Cehă. Proiectul ENRICH va integra chiar mai multe date de la alte biblioteci digitale străine la distanță. Înregistrările de metadate pentru baza de date centrală vor fi colectate, de preferință, prin intermediul protocolului OAI; acestea vor conține link-uri către imaginile stocate în bănci de date cu imagini la distanță. Schemele necesare de transformare vor fi create și reglate pentru fiecare partener. Uneltele specializate online vor fi, de asemenea, dezvoltate pentru a permite schemei Manuscriptorium să fie compatibile cu structurarea de metadate și de ieșiri validate pentru acei parteneri care au date digitale fără instrumente de prezentare, dar care vor dori să le facă disponibile.

ENRICH - o îmbunătățire a Manuscriptorium

ENRICH vizează grupuri de utilizatori formate din proprietarii/deținători de conținut, biblioteci, muzee și arhive, cercetători și studenți, factorii de decizie și utilizatori de interes general. Proiectul le permite să caute și să acceseze documente care altfel ar fi greu de obținut. În afară de imagini, este, de asemenea, capabil de a oferi acces la full-text din domeniul istoric structurat pe TEI, la resursele de cercetare, alte tipuri de exemplificări de date (fișiere audio și video) sau imagini mari de hărți istorice. Consorțiul ENRICH va coopera cu TEL (The European Library) și va deveni o parte componentă a Bibliotecii Digitale Europene, atunci când aceasta va deveni realitate.

■ Cercetare științifică și dezvoltare în Biblioteca Națională a Republicii Cehe ■

Agregarea datelor în ENRICH

ENRICH trebuie să țină seama de două abordări care produc date digitale pentru manuscrise: abordarea din perspectiva bibliotecarilor și abordarea din perspectiva cercetătorilor. În timp ce majoritatea bibliotecilor folosesc formatele MARC pentru a descrie manuscrisele și sisteme de informare pentru acces la date, mediul de cercetare utilizează platforma TEI și aplicațiile de bibliotecă digitale. ENRICH va reuni ambele abordări datorită formatului bazat pe METS (Metadata Encoding & Transmission Standard) în Manuscriptorium. Pentru cercetători, o schemă specială TEI P5 va fi una dintre livrabilele ENRICH. Metadatele cu trimiteri la reprezentări binare în depozite aflate la distanță sunt colectate on-line prin intermediul OAI-PMH, dar multe alte metode de tranziție sunt utilizate, de asemenea, inclusiv loturi de conversii off-line sau producerea sau editarea fișierelor XML manuală, acolo unde noi veniți de-abia au început să asigure acces la datele digitale. Softul pentru crearea XML va permite atât producerea formatului în TEI-P5 compatibil cu Manuscriptorium cât și a celui MARC, toate acestea datorită unui nou instrument on-line, care va apărea la sfârșitul anului 2008.

Manuscriptorium pentru candidați este un spațiu de încărcare și de control al integrității documentelor digitale în format XML care urmează să fie livrate către Manuscriptorium, în timp ce Clona Enrich Manuscriptorium este un mediu de testare în paralel, înainte ca datele să fie încărcate în Biblioteca Digitală Manuscriptorium.

Fiecare instituție care contribuie la aceste proiecte cooperează pe baza unui acord scris care stipulează, printre altele, că datele rămân în proprietatea contribuitorilor, în timp ce Manuscriptorium are doar dreptul de a le utiliza

în scop de prezentare, în timp ce o sub-licență acordă acces deplin la Manuscriptorium pentru toți contribuitorii.

ENRICH pentru utilizatori

Utilizatorii vor primi instrumentele care îi vor ajuta să creeze propriile documente și propria lor bibliotecă digitală în Manuscriptorium, constând în folosirea oricăror obiecte analitice a documentelor. Instrumentele pentru utilizarea mai multor limbi vor fi oferite în Manuscriptorium, precum și interfața multilingvistică, capabilă să caute în limbile locale și să regăsească datele limbile în care au fost furnizate.

ENRICH și partenerii săi

Consortiul ENRICH este format din 18 de parteneri, iar proiectul este de asemenea sprijinit de alte instituții, printre care sunt mulți proprietari de conținut foarte importanți. După șase luni de muncă, există deja rezultate importante în zona de agregare a datelor, așa cum este cazul bibliotecilor naționale din Spania și Italia, a proiectului Austrian Monasterium sau a bibliotecilor digitale administrate de către Universitatea Cologne din Germania. De asemenea, tot mai mulți parteneri asociați noi sunt foarte activi, în special Biblioteca Universitară din Heidelberg (colectare de date on-line) și Biblioteca Națională a României (prin pregătirea documentelor digitale complexe pe baza XML).

Biblioteca Națională a României este prezentă în portalul manuscriselor europene Manuscriptorium cu documente digitizate din colecțiile sale speciale și a devenit partener asociat în proiectul ENRICH în luna aprilie 2008.

Biblioteca Națională a României contribuie la proiectul ENRICH cu cărți românești din secolele XVI și XVII, având o deosebită valoare culturală, istorică

și artistică. Majoritatea sunt lucrări religioase, dar și din domeniul dreptului și istoriei. Până în prezent, Biblioteca Națională a României a îmbogățit colecția din Manuscriptorium cu 70 de documente din colecțiile speciale (38 dintre acestea sunt deja accesibile online, celelalte sunt în etapa de validare).

Surse de informare privind Asociația Bibliotecarilor din România

Asociația Bibliotecarilor din România pune la dispoziția membrilor și a tuturor celor interesați două importante surse de informare despre activitățile sale:

- *site-ul Web al asociației:* <http://www.abr.org.ro>

- *blogul asociației:* <http://proiectabr.wordpress.com>

Biblioteca Națională a României - implicare în proiectul Manuscriptorium

Mariana Radu

Autoarea

Mariana Radu este bibliotecar la serviciul Colecții Speciale din cadrul Bibliotecii Naționale a României

E-mail: mariana.radu@bibnat.ro

Proiectul ENRICH. Manuscriptorium

ENRICH este un proiect coordonat de Biblioteca Națională a Cehiei, care se derulează în cadrul programului eContent+. Are ca scop realizarea accesului la imagini digitale ale documentelor vechi din diferite instituții culturale europene, creând un mediu de cercetare virtual dedicat în primul rând studierii manuscriselor, dar și a incunabilelor, cărților tipărite vechi și rare și altor documente istorice. Accesul se realizează prin intermediul bibliotecii digitale Manuscriptorium, care cuprinde deja documente digitale din 46 de colecții.

Proiectul însumează aproape 85% din manuscrisele digitizate în cadrul bibliotecilor naționale din Europa, acestea urmând a fi completate cu o cantitate substanțială de informații provenind din biblioteci universitare și alte instituții. (1)

Manuscriptorium

(www.manuscriptorium.com) este cea mai mare resursă digitală de manuscrise din Europa, punând la dispoziția celor interesați peste un milion de pagini în format electronic. Este construit pe o schemă XML (așa cum se poate observa în anexa 1), bazată pe formatul European MASTER (2) pentru descrierea electronică a manuscriselor, bazat pe TEI (Text Encoding Initiative). Proiectul ENRICH integrează date aparținând bibliotecilor digitale din afara țării. Metadatele pentru baza de date centrală sunt colectate prin protocolul OAI (Open Archives Initiative) - conțin linkuri către imagini stocate în baze de date la distanță.

Grupurile țintă de utilizatori sunt instituțiile deținătoare (biblioteci, muzee și arhive), cercetători, studenți și alte persoane interesate. Proiectul le va permite să caute și să consulte documente care ar fi altfel greu accesibile. În afară de imagini, va oferi accesul la infor-

mații istorice full-text, resurse de cercetare, hărți istorice sau alte tipuri de date ilustrative (documente audio și video). Consorțiul ENRICH va colabora îndeaproape cu TEL (Biblioteca Europeană) și va deveni parte componentă a Bibliotecii Digitale Europene.

Manuscriptorium, ca bibliotecă digitală de manuscrise, tipărituri vechi și alte documente rare, cuprinde un catalog, OCHBR (Open Catalogue of Historical Book Resources) și documentele digitale. OCHBR grupează informațiile privitoare la documentele fizice, în forma unor înregistrări catalografice în format XML. Manuscriptorium centralizează aceste înregistrări și oferă accesul la documentele digitale stocate în bazele de date ale partenerilor.

Selecția conținutului pentru Manuscriptorium nu este limitată cantitativ. În fapt, limitele sunt impuse doar de resursele financiare ale instituțiilor partenere.

Descrierea documentelor

Descrierea documentelor digitale trebuie să fie cât mai detaliată, scopul acesteia fiind atât catalogarea, cât și crearea legăturii între imagini și un document electronic în forma unei cărți virtuale. Standardul MASTER, bazat pe XML permite crearea și utilizarea datelor și în special a datelor semi-structurate, fiind astfel adaptabil, atât la diversitatea materialelor ce urmează a fi descrise, cât și la diferite procedee de căutare. O astfel de înregistrare este alcătuită după cum urmează:

1. identificarea documentului
2. titlul
3. conținutul
4. descrierea fizică
5. informații istorice privind documentul
6. informații suplimentare.

MASTER+ este o extensie a standardului MASTER pentru crearea de cărți virtuale. Prin acesta se realizează legătura între o

■ Biblioteca Națională a României - implicare în proiectul Manuscriptorium ■

înregistrare descriptivă și o suită de imagini digitale, copii ale unui document original. Pentru a crea matrița pentru un document care are asociate imagini digitale, sunt necesare:

1. stabilirea numărului de file/pagini numerotate și semnalarea diferențelor care apar în cazul în care există pagini lipsă sau nenumerate;

2. identificarea paginilor suplimentare (în cazul în care există file nenumerate);

3. identificarea paginilor lipsă.

Acest document se poate crea cu ajutorul programului M-Tool (anexa 2), care permite generarea paginatiei corecte și a legăturilor cu imaginile digitale. Descrierea documentului se realizează prin completarea următoarelor câmpuri și subcâmpuri:

- Identificare:

- Cota

- Localizarea - numele orașului în care se află documentul original

- Deținătorul - numele instituției în care se află documentul descris

- Titlul - titlul documentului (în cazul miscelanelor se recomandă specificarea unui titlu comun)

- Autorul - numele autorului în formă originală și completă

- Data publicării (copierii) - poate fi menționată o dată precisă sau un interval de timp

- Limba - limba în care a fost scris documentul (se pot menționa mai multe limbi, dacă este cazul)

- Note - orice informație considerată relevantă, cu privire la documentul descris

- Conținut - câmpul permite o descriere sumară a conținutului documentului

- Ilustrații - informații referitoare la ornamentația unui manuscris sau a unei tipărituri

- Notații muzicale - informații cu privire la notațiile muzicale cu-

prinse în document

- Descrierea fizică

- Legătura - descrierea legăturii

- Material - menționarea materialului folosit ca suport de scris (hârtie, pergament sau o combinație între acestea)

- Numărul de pagini - menționarea numărului de pagini sau file (în acest câmp se pot menționa și paginile lipsă sau greșelile de numerotare)

- Dimensiuni

- Informații bibliografice - menționarea publicațiilor în care au apărut informații referitoare la documentul descris (bibliografii, cataloage, articole, monografii dedicate anumitor lucrări etc.)

- Datele de tipărire

- Locul tipăririi

- Numele tipografului

- Locul de publicare

- Editura

Prezența Bibliotecii Naționale a României în proiectul Manuscriptorium

Biblioteca Națională a României este parteneră în cadrul Proiectului Manuscriptorium din luna aprilie a anului 2008 și contribuie cu cărți românești din secolele XVI și XVII, având o deosebită valoare culturală, istorică și artistică. Majoritatea sunt lucrări religioase, dar și din domeniul dreptului și istoriei. Amintim câteva nume de cărturari și tipografi cum ar fi: mitropolitul Dosoftei, Varlaam, Macarie, Coresi, Dimitrie Liubavici, Antim Ivireanul, Dimitrie Cantemir etc.

Selecția documentelor s-a făcut ținându-se cont în primul rând de criteriul vechimii, dar și al elementelor care conferă unicitate anumitor exemplare, cum ar fi legături artistice sau diferite însemnări manuscrise. De asemenea, s-a avut în vedere starea de conservare a cărților. Acestea însumează 77 de titluri, aproximativ 20.000 de imagini, urmând să li se

adauge 24 de titluri din secolul XVIII, aproximativ 11.000 de pagini. Dacă pentru secolele XVI și XVII s-au scanat toate titlurile aflate în colecțiile bibliotecii, inclusiv cele tipărite în Transilvania, din secolul XVIII s-au selectat numai titluri menționate în Bibliografia Românească Veche.

În viitor, baza de date va fi completată cu manuscrise valoroase (50.000 de pagini) din colecțiile filialei Batthyaneum. Acestea au fost digitizate în anul 2003 în cadrul proiectului APOGRAF (Biblioteca Digitală Națională a Manuscriselor și Cărților Vechi) derulat împreună cu CIMEC, inițiat de Ministerul Culturii și Cultelor și finanțat în cadrul programului „Patrimoniul Cultural”, împreună cu Banca Mondială.

Dintre cărțile prezente în Manuscriptorium, una dintre cele mai valoroase este „Liturghierul slavonesc” tipărit în anul 1508 la mănăstirea Dealu de ieromonahul Macarie, prima carte tipărită pe teritoriul românesc. Aceasta se remarcă printr-o prezentare grafică deosebită, cu frontispicii și inițiale executate cu mult rafinament. Exemplarul deținut de Biblioteca Națională a României a fost restaurat, păstrându-se parțial legătura originală din piele brună pe scoarțe de lemn. Coperțile sunt ornamente prin presare cu fiare la rece, cu modele geometrice (linii întretăiate care formează romburi) și elemente decorative florale.

Un alt document de o importanță aparte este „Apostolul slavonesc” tipărit la Târgoviște de Dimitrie Liubavici, în anul 1547, exemplar unic în țară. Volumul este, din păcate, incomplet, lipsind atât pagina de titlu și predoslovia, cât și epilogul.

Dintre lucrările de o valoare culturală deosebită menționăm Biblia tipărită în anul 1688 la București din porunca domnitorului Șerban Cantacuzino, prima traducere integrală a Bibliei în lim-

■ Biblioteca Națională a României - implicare în proiectul Manuscriptorium ■

ba română, în realizarea căreia au fost implicate personalități culturale, politice și religioase ale vremii. Unul dintre exemplarele scante, deși incomplet, are o valoare istorică aparte. Acesta poartă însemnarea de donație către mănăstirea de la Sâmbăta de Sus, întărită cu pecetea domnitorului Constantin Brâncoveanu. Un alt exemplar, complet, are o superbă legătură în stil și numeroase

însemnări manuscrise.

„Capitole îndemnătoare” de Vasilie Macedoneanu, tipărită de Antim Ivireanu la București în anul 1691, este un exemplar care a păstrat legătura originală, alcătuită din scoarțe de carton, învelite în piele brună, bogat ornamentate, cu elemente specifice epocii brâncovenești și având pe a patra filă o însemnare manuscrisă semnată de însuși Antim.

Sunt doar câteva exemple pe care le-am menționat pentru a ilustra conținutul acestei activități. De fapt, toate titlurile înregistrate au o valoare aparte. Mai mult, datorită vicisitudinilor istoriei, cărțile vechi românești au devenit foarte rare, uneori chiar unicate. Participarea la Manuscriptorium permite cunoașterea și recunoașterea pe plan internațional a specificului patrimonial românesc.

ANEXA 1: Vizualizarea XML a descrierii Liturghierului lui Macarie

```
<?xml version="1.0" encoding="utf-8" ?>
generated by M-Tool ver. 1.2, for more info visit www.aipberoun.cz
<manuscript>
<msDescription>
<msIdentifier>
<settlement>Bucharest</settlement>
<repository>National Library of Romania</repository>
<idno>CR XVI II 2</idno>
</msIdentifier>
<msHeading>
<title>Ije Svjatyh Otta nasego arhiepiskopa Kesarie Kapadokinskaja Vasilia Velikago pooycenie k" preazvyteroy o
boj'st'vian slojbea i o pricescenij</title>
<author />
<respStmt>
<resp>printer</resp>
<name type="place" role="printer">Târgoviște : Tipografia Mănăstirii Dealu</name>
<name type="person" role="printer">Macarie, Ieromonah</name>
</respStmt>
<origDate>1508</origDate>
<textLang>Slavonă</textLang>
<note>Tipărit cu negru și roșu, cu 15 rânduri pe pagină, pe hârtie groasă, care poarta trei mărci de fabrică diferite. Conține
17 caiete, primul nenumărat, de 4 file, următoarele 15 de câte 8 file și ultimul de 4 file. Volumul începe cu o pagină tipărită
cu roșu, având următorul titlu sub frontispiciu: „A întru Sfinți Părintelui nostru arhiepiscop al Cezariei și al Capadociei
Vasilie cel Mare, povățuire către preot despre Dumnezeuiasca slujbă și despre grijire”. Exemplar cu Ex-librisul Bibliotecii
Așezământului Cultural Nicolae Bălcescu. Pe pagina de gardă se află o însemnare manuscrisă în slavonă. Volumul a fost
restaurat. Primul caiet este greșit legat la sfârșit.</note>
</msHeading>
```

ANEXA 2: Descriere în M-Tool

■ Biblioteca Națională a României - implicare în proiectul Manuscriptorium ■

ANEXA 3: Descrierea Liturghierului lui Macarie în Manuscriptorium

Location

Settlement: Bucharest

Repository: National Library of Romania

Shelf-number: CR XVI II 2

Heading

Main title: Ije Svjatyh Otta nasego arhiepiskopa Kesarie Kapadokinskaja Vasilia Velikago pooycenie k" preazvyteroy o boj'st'vian sloyjbea i o pricescenij

Place of printing: Târgoviște : Tipografia Mănăstirii Dealu

Name of printer: Macarie, Ieromonah

Date of origin: 1508

Language of original: Slavonă

Note: Tipărit cu negru și roșu, cu 15 rânduri pe pagină, pe hârtie groasă, care poarta trei mărci de fabrică diferite. Conține 17 caiete, primul nenumerotat, de 4 file, următoarele 15 de câte 8 file și ultimul de 4 file. Volumul începe cu o pagină tipărită cu roșu, având următorul titlu sub frontispiciu: „A întru Sfinți Părintelui nostru arhiepiscop al Cesariei și al Capadociei Vasilie cel Mare, povățuire către preot despre Dumnezeiasca slujbă și despre grijire”. Exemplar cu Ex-librisul Bibliotecii Așezământului Cultural Nicolae Bălcescu. Pe pagina de gardă se află o însemnare manuscrisă în slavonă. Volumul a fost restaurat. Primul caiet este greșit legat la sfârșit.

Content

Physical description

Material: Hârtie

Extent: 128 f.

Dimensions: In 4° (22 x 16 cm.)

Illumination:

Conține trei frontispicii cu ornamente împletite; unul reprodus de trei ori, altul de două ori, iar al treilea având în centru stema Țării Românești, o singura dată. Inițialele au patru forme deosebite.

Binding:

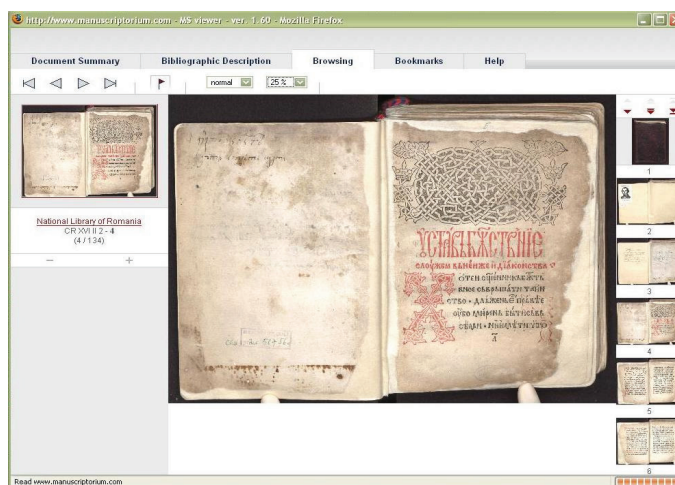
Legată în piele brună, pe scoarțe din lemn. Copertile sunt ornamentate cu modele geometrice (linii întretăiate care formează romburi), și florale.

Additional information

Bibliography:

Bianu, Ioan; Hodos, Nerva. Bibliografia romaneasca veche. Vol. 1. Bucuresti: Stabilimentul Grafic J. V. Socec, 1903. p. 1, poz. 1

ANEXA 4: Liturghierul lui Macarie reprezentat în Manuscriptorium

NOTE

1. ENRICH - European Networking Resources and Information concerning Cultural Heritage. <http://enrich.manuscriptorium.com/index.php?q=node/4>
2. Manuscript Access through Standards for Electronic Records (MASTER) <http://xml.coverpages.org/master.html>

*Octavian Mihail
Sachelarie*

Autorul

Lector univ. dr. Octavian Mihail Sachelarie este Directorul Bibliotecii Județene „Dinicu Golescu” Argeș

E-mail: bjdgarges@gmail.com

Ofensiva noilor tehnologii comunicaționale determină transformări de substanță la nivelul lecturii, în conotațiile sale psihosociale. În acest context, apelul la cercetarea sociologică aprofundată se impune cu necesitate: „Avem nevoie de abordări legate de cadrul, de instrumentarul și de modelele de implicare ale sistemului infodocumentar în evoluția, sau, poate, în involuția lecturii. Lectura contemporană are alte caracteristici psihologice decât acum o sută de ani, aproape că este un alt fenomen, chiar dacă o putem defini și azi, ca oricând, drept un cod de receptare. Ce citim? De ce citim? Cum citim? Asistăm la un proces evident de transformare a lecturii” (1).

Lectura - obiect al investigației sociologice

Studiile (sociologice) comparative privind fenomenul lecturii la nivelul mai multor țări sunt destul de puține, principala dificultate constând în realizarea unui corpus de indicatori care să se regăsească în cazul fiecărei entități (țări) investigate. Este vorba, în esență, de nomenclatoarele socio-profesionale care dezvăluie diferențe semnificative de la o țară la alta. Totuși, analizând literatura de specialitate, am regăsit prezentarea unor astfel de studii care dau, cel puțin la nivel orientativ, repere privind starea actuală a lecturii, tendințele ei de evoluție. Astfel, Emil Tudor, într-un articol foarte bine organizat, prezintă rezultatele unor anchete la scară europeană. Sunt enumerate câteva de studii (2):

1. Studiul realizat de France-Édition (1993).

2. Anchetele intitulate „Regards croisés: Lire en Europe, une comparaison - Allemagne, Italie, Grande - Bretagne, Espagne, France”, realizate în anul 1994 de Direcția pentru Carte și Lectură din Franța și de compania France Loisirs, cu prilejul Târgului de

Carte „Temps des Livres”. Acest studiu a fost finalizat în anul 1996.

3. Ancheta despre practicile de lectură din liceele aflate în cinci capitale europene „Grinzane Europa 97. Les Lycéens d'Europe et la lecture”, realizată la inițiativa Fundației Grinzane Cavour din Italia.

4. Ancheta „Grinzane Europa 99” inițiată de aceeași fundație.

Articolul mai sus amintit redă unele din constatările unui studiu privind „Practicile de lectură în Franța, Germania, Marea Britanie, Italia și Spania”. Este un studiu comparativ, realizat de Colombe Schneck pentru France-Édition, în anul 1993. Studiul, structurat în trei părți - profilul cititorilor, factorii socio-demografici și mediile politice și culturale (instituționale) - a dus la reliefarea multor constatări interesante în ceea ce privește evoluția fenomenului lecturii. Iată câteva dintre acestea:

- în fiecare țară se constată o creștere a segmentării piețelor naționale, de la multitudinea profilurilor de cititori până la diversificarea cererilor de titluri;

- au fost identificate două mari tipuri de cititori:

a. Cititorul tradițional: pentru el, lectura este o plăcere, o activitate desfășurată cu regularitate; cumpără cărți de la librărie, îndeosebi opere de ficțiune pe care le citește în totalitate; licențiat, constituind un segment în creștere în țările în care se constată o creștere a nivelului de școlarizare; locuiește în mediul urban.

b. Cititorul mediu sau cititorul ocazional: citește câte puțin din toate, cumpărând atât din marile magazine cât și din librăriile specializate; unii dintre ei nu se consideră cititori adevărați, pentru că citesc cărți (ghiduri practice, cărți de benzi desenate etc.) pe care nu le consideră „cărți adevărate”; consumă mai degrabă pentru a găsi o informație; student sau salariat, lectura este pentru el un instrument

de informare și formare.

Pornind de la aceste „două portrete robot”, se afirmă faptul că studiul deprinderilor de lectură în Europa trebuie să se concentreze pe cele două tipuri de „strategii de lectură” - lectura tradițională și cea de consultare. Scăderea generală a indicelui de lectură în Europa trebuie judecată și în contextul modificării felului în care cititorii se raportează la carte, în condițiile unei anumite pierderi de legitimitate: cartea nu mai este percepută atât de mult ca obiect de valoare - ea este citită și apoi aruncată. Se face din ce în ce mai puțin apel la imagină și mai mult la realitate.

În ceea ce privește factorii socio-demografici ai lecturii, se precizează faptul că rezultatele se bazează pe ancheta intitulată „Practici culturale ale francezilor”, realizată în anul 1989. Printre tendințele surprinse de această anchetă se remarcă următoarele:

- 94 % dintre francezi citesc cel puțin o carte pe an, cei mai activi fiind identificați în regiunea pariziană și în marile orașe;

- concurența făcută lecturii de către presă și televiziune este relativă;

- se constată: scăderea numărului de cărți citite și creșterea numărului de cititoare; un recul al lecturii la persoanele cu vârste între 15-24 de ani, considerat un „efect de generație”.

Scăderea indicelui de lectură este explicată prin faptul că scrisul, în cultura contemporană, are un rol mai puțin important, cartea pierzându-și locul său de instrument privilegiat de exprimare și transmitere a culturii. Ea nu mai reprezintă un obiect „sacru”, pe care îl citești de la prima la ultima pagină, ci o modalitate, ca oricare alta, de informare și de petrecere a timpului liber.

Cele două mari tendințe, în ceea ce privește lectura, identificate la francezi (creșterea numărului de cititoare și scăderea lecturii la persoanele cu vârste cuprinse între 15-24 de ani) pot fi regăsite în întreaga Europă. Tinerii

continuă să fie categoria de cititori cea mai activă, chiar dacă indicele de lectură în rândul lor este în scădere. Se constată o schimbare a manierei de a citi: cartea este consultată în primul rând pentru găsirea unei informații. Acest tip de lectură nu este considerat de către tineri o „lectură veritabilă”. Femeile citesc mai mult, în special romane, într-o manieră tradițională (cărți de „citat” și nu „de consultat”, contrar bărbaților), existând un tip de lectură specific feminin (din plăcere, în detrimentul gășirii unei informații, cititul cărților decât al presei).

Aceste tendințe se regăsesc în toate țările europene, vârsta, sexul, veniturile, gradul de educație, dimensiunea orașului condiționează atât cantitatea (frecvența), cât și calitatea (genul) lecturii. Indiferent de țară, se poate afirma:

- cititorii cei mai activi sunt de gen feminin, cu studii superioare și care trăiesc în mediul urban;

- cititorii „medii” sunt în general tineri și de gen feminin;

- cititorii ocazionali nu au în general studii superioare și se găsesc atât în mediul rural cât și în cel urban.

Partea a treia a studiului privind „Practici de lectură în Franța, Germania, Italia și Spania: studiu comparativ” aduce constatări privind situația mediilor instituționale ale lecturii:

- în domeniul bibliotecilor publice, diferențele sunt mari, de la Marea Britanie, bine „dotată” în acest sens, Franța, cu mai puține biblioteci publice până la Spania și Italia, unde numărul de biblioteci publice este insuficient;

- locul cărții în sistemul școlar și universitar depinde de tipul de organizare a învățământului: în Marea Britanie, studentul este supravegheat de un „master” care îl sfătuiește și care îi recomandă lecturile în funcție de nevoile, dar și de gusturile sale personale; în Italia, studentul (cel mai activ dintre țările comparate) este nevoit să exploreze singur bibliografia

(nu există cursuri, ci doar o bibliografie care cuprinde temele examenelor); în Germania și Franța, studenții sunt numiți și „cititorii utilitari”, ei solicitând de regulă cărți mai ieftine, în care informațiile sunt mai sintetizate.

Studiile citate au adus în discuție și impactul pe care mass-media îl are în ceea ce privește indicele de lectură. Este sigur faptul că mărirea numărului de canale TV în Franța, Italia, Marea Britanie și Spania, petrecută în anii '80 a avut consecințe asupra deprinderilor de lectură. Cu toate acestea, nu este deloc sigur faptul că televiziunea ar fi cauza (sau singura cauză, am zice noi) scăderii interesului pentru lectură (un sondaj realizat în Franța a arătat că pentru 72 % dintre cei intervievați apariția noilor canale TV nu a schimbat cu nimic obiceiurile de lectură, 5% afirmând că acest lucru mai degrabă i-a făcut să citească mai mult). S-a observat că pe măsură ce se acordă mai mult timp loisir-ului, se citește mai mult. Franța este singura țară în care emisiunile literare de la televiziune au o influență directă și puternică asupra pieței de carte - televiziunea poate constitui o modalitate de acces la carte, de exemplu, prin emisiuni literare, adaptări TV ale unor opere etc.

Cercetările privind lectura realizate în S.U.A. s-au concentrat pe demonstrarea avantajelor acesteia față de alte forme de recreere și pe dezvoltarea metodologiei de măsurare a efectelor lecturii. Lectura și educația au fost considerate componente vitale ale succesului (în sec. al XX-lea) industrializării și afacerilor. Pamela Sewce Richards, de la Rutgers University (S.U.A.), în comunicarea „Lectura și cercetarea lecturii în S.U.A. în sec. XX” reliefa câteva dintre tendințele negative în lectura curentă din S.U.A. (3): bărbații par să fi abandonat lectura ca activitate de loisir; lectura recreațională este în descreștere printre tinerii americani de ambele sexe; lectura, văzută ca înțelegere, abilitatea de a

înțelege complex scrisul material, au scăzut dramatic.

În România nu există, deocamdată, preocupări pentru studii ample de sociologia lecturii, paradoxal, într-un moment în care se cer lămurite numeroase aspecte: statutul social al scriitorului, locul și rolul lui în societate; circulația operei (literare); relația dintre valoarea (literară) și succesul la public; audiența; surprinderea unor tipologii ale lecturii și ale lectorului; rolul, funcțiile și efectele lecturii la nivel psiho-social. Toate aceste aspecte se materializează în indicatori care pot măsura starea culturală a națiunii (4). Miza este, în ultimă instanță, identificarea unui model cultural românesc, conținând, ca paliere, creatorul, opera sa, dar și utilizatorul, precum și raccordarea acestui model la valențele unei societăți a cunoașterii.

Bibliotecile românești ar trebui să devină centre de cercetare ale lecturii viabile, avându-se în vedere schimbările majore survenite în structura intereselor și nevoilor de lectură, a mijloacelor de comunicare, a relațiilor cu creatorii și cu comunitatea în care activează, totul interpretat într-o viziune globală care ar deschide calea spre o comunicare reală la nivel național și european. Prioritare ar fi cercetările care să ne lămurească asupra impactului pe care automatizarea și informatizarea le au asupra utilizatorilor, mai ales acum, când mulți contestă funcția de „cunoaștere” a Internetului. De interes ar fi și studiile care să configureze „hărți” ale lecturii și ale lectorului, tipologii ale intereselor de lectură, modul în care sunt percepute noile servicii puse la dispoziție de către bibliotecă. Cu toate că cercetarea sociologică presupune personal specializat (sunt prea puțini sociologi în bibliotecile românești), considerăm că există soluții, o asemenea funcție de cercetare putând fi înșușită, de exemplu, de asociațiile profesionale ale bibliotecilor și bibliotecarilor din România.

Lectura și provocările noilor tehnologii de comunicație

Este unanim acceptat faptul că noul univers comunicațional va afecta atât destinul cărții tradiționale, cât și al lecturii, în special al celei instituționale. Numeroasele discuții care se poartă au dus la identificarea unor potențiale avantaje și dezavantaje ale mediului electronic, văzut ca un mediu „incert” (5). Dintre dezavantaje, putem enumera: accesibilitatea încă limitată la Internet (constrângeri de natură economică, culturală); pericolul de izolare și de atomizare socială, de „rupturi” în spațiul comunicării interumane; noua alfabetizare (electronică) poate duce la grave clivaje de natură socială, o serie de categorii socio-profesionale neavând accesul și competențele necesare pentru folosirea noilor tehnologii; pericolul poluării informaționale, al patologiilor de ordin informațional, al promovării unei inteligențe confuze; diminuarea capacității de interiorizare și reflecție, imposibilitatea de a structura informațiile; lipsa unei ierarhii a informațiilor, care poate fi contracarată prin derularea unor programe de formare continuă a utilizatorilor (navigarea inteligentă care să ducă la stimularea creativității, a interactivității și a gândirii asociative); pericolul promovării unei gândiri distorsionate, cauzată de subtile mecanisme de dezinformare și manipulare și de instaurarea unei gândiri unice (exprimată într-o limbă unică: engleza), rezultatul existenței marilor grupuri de comunicare. Există și alte probleme care așteaptă o soluție: fiabilitatea informației accesate, stabilirea autenticității surselor, stocarea și arhivarea publicațiilor electronice, controlul bibliografic al publicațiilor electronice, împrumutul, proprietatea intelectuală.

Avantajele noului mediu electronic se materializează în: democratizarea culturii și cunoașterii, ameliorarea semnificativă a vieții cotidiene a oamenilor (exemplu: creșterea accesului la lectură al persoanelor cu deficit de ve-

dere); facilitățile aduse de editarea, difuzarea și accesarea electronică la cei cuprinși într-o formă sau alta de învățământ; deschiderea unei largi perspective consultării documentelor la domiciliu, expedierea imediată, sub formă de fișier, a textelor solicitate.

Noile tehnologii influențează pozitiv dimensiunile, conținutul și calitatea lecturii, ducând la noi oportunități: posibilitatea accesării conținutului unor documente aflate la distanță și a reproducerii integrale sau parțiale a acestora; sprijinirea lecturii active, prin furnizarea unor noi căi și piste de căutare, de rezumare și decodare a textelor, punând la dispoziție suportul necesar lecturii multiple, asigurate acum de accesul simultan la mai multe texte.

Toate aceste probleme schimbă, calitativ, conținutul conceptului de lectură, funcțiile și efectele sale psiho-sociale. Pentru a putea discerne anumite proiecții de dezvoltare în acest domeniu, studiul sociologic se impune cu necesitate, cercetările viitoare trebuind să traseze drumul către o societate (democratică) a cunoașterii.

BIBLIOGRAFIE ȘI NOTE

1. **STOICA, Ion.** Cercetarea bibliografică și medierea inteligentă în societatea obiectivelor informaționale (interviu realizat de Letiția Constantin și Tabita Chiriță - martie 2005). În: *Revista Bibliotecii Naționale a României*, an XI, nr. 1, 2005, p. 26-30.
2. **TUDOR, Emil.** Lectura în Europa: câteva considerații. În: *Revista Bibliotecii Naționale a României*, nr.3, 2005, p. 30-32.
3. **POPESCU, Cristina.** *Cititor - bibliotecar - bibliotecă.* În: *Biblioteca: revistă de bibliologie și știința informării*, nr.8, 2003, p. 239.
4. **SACHELARIE, Octavian Mihail; PETRESCU, Victor.** *Universul lecturii. De la Gutenberg la Google.* București: Editura Do-minor, 2008, p. 90.
5. **STOIAN, Victoria.** *Lectura și mediul electronic. O abordare psihosociologică.* În: *Revista Bibliotecii Naționale a României*, nr.1, 2001, p. 30-32

Programul *Global Libraries România*

Paul-Andre Baran
Anca Cristina
Râpeanu

Autorii

Paul-Andre Baran este directorul Programului *Global Libraries România*

E-mail: pabaran@irex.ro

Anca Cristina Râpeanu este coordonatorul Concursului de Participare Comunitară organizat în cadrul Programului *Global Libraries România*

E-mail: arapeaneanu@irex.ro

Introducere

Computerele și Internetul sunt factori ce generează progres în sectorul economic și în cel social. Accesul la aceste instrumente și la instruire pentru utilizarea lor crează legături între oameni, îi ajută să capete noi competențe profesionale, să-și găsească locuri de muncă mai bune, să utilizeze eficient serviciile guvernamentale, să dezvolte afaceri online și să-și îmbunătățească starea de sănătate, nivelul de educație și șansele de angajare. Din păcate, în ciuda nenumăratelor progrese în domeniu, în prezent mai mult de 87% din populația globului (5,5 miliarde de persoane) nu are acces la aceste importante instrumente moderne.

Inițiativa *Global Libraries* a Fundației Bill and Melinda Gates, ca parte a amplului program *Global Development* (Dezvoltare Globală), își propune să deschidă această lume a cunoașterii, informației și comunicării cât mai multor oameni. *Global Libraries* ajută bibliotecile publice să ofere nediscriminatoriu acces gratuit la computere conectate la Internet și instruire în utilizarea eficientă a acestor instrumente.

Pentru soluționarea acestor discrepanțe, inițiativa *Global Libraries* a Fundației Bill and Melinda Gates formează parteneriate cu țări aflate în diverse faze de dezvoltare, prin care să ofere publicului acces gratuit la tehnologia informației. *Global Libraries* contribuie la transformarea bibliotecilor publice în instrumente de o importanță vitală, care pot ajuta la îmbunătățirea condițiilor de viață pentru sute de mii de oameni.

Global Libraries în lume

Inițiativa *Global Libraries* își are originile într-un program destinat bibliotecilor publice din SUA. Impresionat de rezultatele acestui program, fostul președinte al Chile, Ricardo Lagos Escobar, a cerut public un program similar pentru

țara sa, și, la inaugurare, în 2002, a afirmat: „Nu vreau o țară unde computerele și tehnologiile moderne există doar pentru pușini care au bani ca să le aibă acasă. Vreau o țară unde accesul este pentru toți.”

De atunci, programul *Global Libraries* s-a transformat într-o comunitate largă, ce acoperă țări din mai multe continente: Chile, Mexic, Botswana, Letonia, Lituania, Ucraina, Polonia, Bulgaria și România. În fiecare an comunitatea *Global Libraries* crește, conectând tot mai mulți oameni la Internet și, prin acesta, la lumea întreagă.

Global Libraries - Romania

În acest moment al dezvoltării economice și sociale, ținând cont de nevoia crescută de acces la Internet ca instrument pentru dezvoltare și de capacitatea existentă și disponibilitatea de a investi într-un astfel de program, România este un beneficiar model pentru inițiativa *Global Libraries*. În ciuda discrepanței spectaculoase în ceea ce privește răspândirea noilor tehnologii și, deși multe zone suferă din cauza accesului inegal, în toată țara nevoia și utilitatea accesului public la Internet este larg recunoscută. Confrunțați cu o serie de provocări pe diferite fronturi - de la domeniul economic până la cel medical sau educațional - românii vor fi capabili să se adreseze nevoilor lor mai eficient odată ce vor dispune de acces mai bun și mai larg la Internet.

România a început procesul de modernizare economică mult în urma vecinilor din Europa de est, iar în momentul actual se află într-o cursă contracronometru pentru a înlocui infrastructura deteriorată și tehnologia învechită ale erei precedente. Decalajul dintre mediul urban și cel rural s-a mărit în ultimii ani. Peste 25% din populație trăiește sub limita de sărăcie, iar venitul mediu per capita în 2006 atinge doar 4.830 USD. Din

cauza presiunii exercitate de creșterea inflației precum și de declinul sectorului agricol, tot mai mulți români au ales să emigreze, fapt ce a generat apariția unor fricțiuni cu mai multe state Europene. Pe de altă parte, în România, o importantă minoritate romă trăiește la marginea societății. Din ce în ce mai multe femei și copii sunt lăsați să trăiască singuri în zonele rurale, în timp ce bărbații pleacă să caute de lucru peste hotare sau în marile orașe ale țării. Populația de vârstă a treia și pensionarii au mari probleme în menținerea unui standard de viață acceptabil, ei cotizând o viață întregă pentru un sistem de pensii ce acum nu mai face față din lipsă de fonduri. Celelalte servicii guvernamentale, deși îmbunătățite, tot nu reușesc să acopere nevoia de servicii a cetățenilor. Totodată, există inegalități evidente în accesul la informație sau educație între diverse regiuni ale țării, în condițiile în care există un computer doar în 12% dintre gospodării. În încercarea sa de a ajuta la reducerea inegalităților, la găsirea unor noi oportunități sau la creșterea accesului la informație, IREX dorește să contribuie la formarea unui sistem modern de biblioteci publice în România, sistem ce va putea răspunde într-un mod eficient nevoilor cetățenilor prin oferirea unor servicii de calitate de către bibliotecari de înaltă calificare.

În prezent 75% din populația României, mai ales cea din mediul rural, nu are acces la Internet. Acești cetățeni nu beneficiază de avantajele de ordin economic și social și noile oportunități de utilizare a serviciilor guvernamentale, găsire de locuri de muncă, educație, sănătate, construire de afaceri online sau de comunicare cu familia și prietenii aflați la distanță. Fundația Bill & Melinda Gates a selectat România pentru a participa în programul Global

Libraries datorită nevoilor evidente și angajamentului manifest față de ideea de a oferi cetățenilor acces liber la tehnologia informației. Pentru planificarea programului care să asigure prezența și accesibilitatea computerelor conectate la Internet în bibliotecile publice din România Fundația Bill and Melinda Gates a ales International Research & Exchanges Board (IREX).

Despre IREX

IREX este o organizație internațională non-profit, care oferă îndrumare și programe inovatoare destinate să contribuie la creșterea calității în educație, să întărească media independentă și să încurajeze dezvoltarea unei societăți civile pluraliste. Înființat în 1968, IREX funcționează în peste 50 de țări, cu un personal de mai mult de 500 de specialiști din întreaga lume. IREX activează în domeniul accesului publicului la calculatoare de mai bine de 15 ani și a asigurat servicii unui număr de peste trei milioane de utilizatori înregistrați. IREX administrează în prezent mai multe programe comunitare în domeniul tehnologiei, între care Internet Access and Trainig Program (IATP) în zece țări eurasiatice și Global Connections and Exchange, în Asia Centrală.

Faza Pilot Global Libraries Romania

Începând cu octombrie 2007, România beneficiază de un grant de planificare oferit de Fundația Bill & Melinda Gates în efortul de a determina care sunt cele mai eficiente mijloace prin care românii să câștige acces național la Internet prin sistemul de biblioteci publice. În efortul de a identifica problemele pe care implementarea unui program național de acces la computere și Internet în biblioteci și pentru a găsi posibile soluții la acestea, IREX va colabora cu parteneri la nivel național și local,

între care se numără Ministerul Culturii și Cultelor, Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informației, Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice, Comisia Națională a Bibliotecilor, Asociația Bibliotecarilor din România, autoritățile locale și asociațiile profesionale aferente.

În încercarea de a învăța cum să asigure o mai bună implementare a unui program la scară națională, IREX a creat mai multe centre pilot, experimentând astfel mai multe mecanisme de achiziție și organizând cursuri de instruire pentru bibliotecarii din aceste centre. Totodată, IREX a organizat o serie de mese rotunde pentru schimbul de experiență și instruirea bibliotecarilor, incluzând aici și biblioteci din afara centrelor pilot prin intermediul Concursului de Participare Comunitară; a mai organizat seminarii pe subiectul advocacy, formând astfel echipe mixte ONG - bibliotecă în scopul diversificării serviciilor și mobilizării comunităților aferente centrelor pilot.

În prezent, IREX facilitează implementarea programului lucrând cu 13 biblioteci din 5 județe. În aceste proiecte pilot se testează o varietate de modalități de a oferi acces public la Internet în biblioteci, și se explorează diferite tipuri de training și activități cu comunitatea, cu scopul de a evalua care sunt metodele cele mai potrivite și care servesc cel mai bine nevoile diferite. Pentru a evalua infrastructura tehnologică actuală a României și pentru a înțelege mai bine cum folosesc românii Internet-ul, IREX conduce o serie de cercetări naționale, examinând facilitățile existente în biblioteci, dotările și serviciile prezente, necesitățile de instruire pentru personal cât și nevoile utilizatorilor actuali și potențiali ai bibliotecilor. Începută în toamna anului 2007, această etapă de planificare va avea ca rezultat un plan de acțiune

pentru a implementa un program național de dotare a bibliotecilor publice din România cu calculatoare și software, și de instruire a personalului în utilizarea noilor tehnologii și a Internet-ului, astfel încât cetățenii să poată beneficia de toate avantajele pe care accesul gratuit la Internet le aduce. Acest proces este derulat în 3 faze principale:

Faza de primire a aplicațiilor, desfășurată în perioada noiembrie - decembrie 2007, care a implicat selectarea județelor și comunităților pilot, stabilirea parteneriatelor cu autoritățile locale și depunerea propriu-zisă a aplicațiilor;

Faza de lansare, inițiată în ianuarie 2008 și aflată în desfășurare în prezent, ce a inclus procurarea echipamentelor și a software-urilor și deschiderea centrelor de internet;

Faza operațională, inițiată în ianuarie 2008 și aflată în desfășurare în prezent, presupune organizarea pregătirii bibliotecarilor, organizarea activităților cu comunitățile, organizarea pregătirii grupurilor comunitare și organizarea și participarea la workshopuri regionale.

Centrele pilot

Înființarea centrelor pilot, ca parte integrantă a etapei de planificare a programului *Global Libraries*, a început încă din ianuarie 2008, când IREX a atribuit contractele de finanțare pentru crearea celor 13 centre pilot din cinci județe ale României: Iași, Tulcea, București/Ilfov, Hunedoara și Sălaj. Procesul de selectare a comunităților ce vor găzdui centre pilot a fost unul complex, în care bibliotecile județene din județele menționate au lucrat în parteneriat cu ONG-urile locale. După selectarea centrelor pilot, ONG-urile locale au asistat bibliotecile în detalierea propunerilor de proiect și au demarat procesul de evaluare a

nevoilor de instruire pentru personalul din biblioteci. Propunerile de proiect au fost depuse și primite de IREX înainte de vacanța de Crăciun. În urma consultărilor cu Asociația Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice (ANBPR), IREX a putut decide asupra fondurilor alocate fiecărui centru pilot pentru computere și echipamente adiționale. De asemenea, IREX a făcut o centralizare a cererilor de instruire ce s-au desprins din propunerile de proiect.

Acest lucru a avut drept rezultat elaborarea unui pachet de bază constând în programe de instruire ce includ MS Office, aplicații Internet, programe de administrare a unui centru de Internet, precum și cursuri legate de servicii și evaluarea nevoilor.

Cursuri de instruire pentru bibliotecari

Alături de înființarea centrelor de acces gratuit la Internet în cele 5 județe pilot, programul *Global Libraries Romania* a organizat activități de instruire destinate bibliotecarilor din cele 13 locații selectate în program, pentru a asigura pregătirea acestora ca furnizori de servicii moderne și de calitate pentru membrii comunităților din care fac parte. Astfel, modulele propuse au fost: „*Biblioteca publică în era Internet*”, „*Managementul Centrelor de Internet*” și „*Utilizarea aplicațiilor MSOffice și Internet*”.

„*Biblioteca publică în era Internet*” este un modul menit să ofere bibliotecarilor cunoștințe solide despre servicii cu publicul, în contextul accesului la computere conectate la Internet. Principalele teme luate în discuție au fost: „*Biblioteca publică - instituție strategică*”; „*Servicii de bibliotecă pentru utilizatorul modern*”; „*Colecții - de la formatul tradițional la resursele electronice*”; „*Biblioteca virtuală*”.

„*Managementul Centrelor de*

Internet” a avut ca scop să prezinte modele de bune practici în managementul centrelor, astfel încât participanții să înțeleagă ce înseamnă administrarea cu succes a centrelor de acces la Internet și să intre în posesia unor materiale folositoare pentru activitatea lor de zi cu zi. În cadrul sesiunii s-au discutat aspecte generale legate de managementul centrelor, precum: inventarul, reguli și restricții, crearea de buletine informative, planificarea și programarea diverselor programe de pregătire.

Modulul „*Utilizarea aplicațiilor MS Office și Internet*” s-a adresat bibliotecarilor aflați la nivelul de începător și intermediar în utilizarea computerului. Pe parcursul a 40 de ore, participanții și-au dezvoltat abilitățile PC de bază, inclusiv procesarea datelor, calcul tabelar, prezentări PowerPoint, aplicații Internet (browsere, motoare de căutare, email, chat-uri și forum-uri). Training-urile IT s-au desfășurat în 3 sesiuni, cu grupuri de 10-12 participanți per sesiune, astfel încât, în baza cunoștințelor obținute, bibliotecarii să fie capabili să ofere asistență primară pentru clienții bibliotecii în lucrul cu computerul și Internet-ul (de exemplu, pentru crearea unei adrese de email sau comunicarea pe Skype cu familia). Abilitățile noi de utilizare a MS Word și Excel le vor crește eficiența în efectuarea operațiunilor zilnice în bibliotecă.

Mese rotunde

Pentru a oferi bibliotecarilor din centrele pilot și partenerilor lor ocazia de a discuta despre experiența acumulată în cadrul activităților programului, despre provocările pe care aceste noutăți le aduc în viața lor profesională și în instituțiile în care își desfășoară activitatea, IREX a organizat periodic mese rotunde pe diferite teme.

Primul eveniment de acest tip

s-a desfășurat în Iași, în colaborare cu Biblioteca Județeană „Gheorghe Asachi” Iași și Centrul de Mediere și Securitate Comunitară Iași, în perioada 27-29 februarie 2008. Participanții au fost bibliotecari din bibliotecile județene și de la bibliotecile comunităților implicate în faza pilot, reprezentanți ai ONG-urilor și ai administrațiilor locale, dar și reprezentanți ai ANBPR. Scopul acestei prime întâlniri a fost de a facilita schimbul de experiență, de a obține feedback de la partenerii din cele 13 centre pilot cu privire la prima etapă de desfășurare a programului și de a schița o strategie eficientă pentru faza națională de implementare a programului *Global Libraries* în România. Discuțiile s-au purtat pe tema eficienței diferitelor mecanisme de achiziție de echipament testate în centrele pilot și a cofinanțării locale.

Cea de-a doua masă rotundă a fost găzduită în mai de Primăria Zalău și organizată cu sprijinul Bibliotecii Județene „I.S. Bădescu”, Sălaj. Cei 53 de participanți, bibliotecari din centrele pilot, reprezentanți ai autorităților locale și ai ONG-urilor partenere, au analizat formatul și conținutul training-urilor pentru bibliotecari oferite în cadrul programului *Global Libraries* și necesarul de hardware și software pentru centrele de internet.

Cea de-a treia masă rotundă a avut loc în iunie la Predeal. Obiectivele acestui eveniment au fost să informeze toți partenerii implicați în program cu privire la activitățile din centrele înființate, să identifice alte nevoi și să disemineze exemple de bună practică ce au ca rezultat creșterea sprijinului autorităților locale și al interesului comunității pentru centrele de Internet și pentru noile servicii oferite de acestea.

Pachetele informaționale

Accesul la informații relevante și de interes general pentru publicul român este esențial în generarea suportului larg al publicului, pe termen lung, pentru biblioteci și sistemul bibliotecilor. În perioada programului său pilot, IREX a dezvoltat o serie de activități menite să-i ofere o mai bună înțelegere cu privire la nevoile informaționale ale utilizatorilor potențiali ai centrului Internet, ca și a modului în care bibliotecile pot acoperi aceste nevoi într-o manieră novatoare.

În prezent, există un număr de biblioteci județene care oferă ghiduri informaționale pentru acces public, dar conținutul acestora nu este organizat într-o modalitate standard, pe subiecte, ceea ce face ca accesul utilizatorilor la informații corecte să fie îngreunat. În lume, bibliotecile sunt instituțiile care au preluat rolul de lider în organizarea conținutului local de informații, mai ales pentru că accesul, prin canalele normale de navigare, la astfel de informații este dificil și necesită un timp îndelungat. În calitatea lor de profesioniști care administrează informația și au experiență în furnizarea de servicii de referințe, bibliotecarii sunt cei mai în măsură să faciliteze acest demers.

Informațiile obținute în programul pilot au oferit IREX o perspectivă care va conduce la creșterea interesului publicului pe termen lung pentru dezvoltarea pachetelor informaționale și totodată la crearea fundamentului pentru stocarea informației în biblioteci.

Rezultatele sondajului cu privire la nevoile cetățenilor indică următoarea ierarhie în interesul manifestat față de mai multe subiecte:

Prioritate	Domenii de interes
1.	Sănătate pentru toți (sfaturi medicale, cel mai apropiat medic de familie, clinici, farmacii)
2.	Informații despre autorități locale (servicii e-gov)
3.	Informații despre cum se accesează fondurile sau creditele pentru IMM-uri
4.	Locuri de muncă
5.	Surse de finanțare pentru dezvoltare comunitară
6.	Comunicare online, crearea unei adrese de email, comunicare pe Skype
7.	Dezvoltarea unui plan de afaceri
8.	Informații despre accesarea fondurilor UE/structurale
9.	Informații bancare
10.	Cum se scrie un CV și metode folosite la un interviu pentru un loc de muncă

Ghiduri de informații generale standardizate

Începând cu rezolvarea problemelor birocrăției locale și până la găsirea de răspunsuri la întrebări legate de sănătate, biblioteca publică are potențialul de a deveni un punct de informare pe care comunitatea poate conta. Pentru a putea atinge acest obiectiv, bibliotecarii trebuie să înțeleagă nevoile de informare din comunitatea lor și trebuie să aibă capacitatea de a furniza informații rapid și la subiect. În realizarea ghidurilor de informații generale, abordarea IREX se bazează pe structurarea informațiilor existente în acord cu subiectele de interes național și local. Aceste ghiduri de informații generale vor fi pentru bibliotecari instrumente de lucru cu ajutorul cărora vor furniza cetățenilor acces egal la informații bine organizate și verificate.

În etapa pilot a programului, IREX a început, împreună cu cele 5 județe pilot, procesul de alcătuire a cinci astfel de ghiduri relevante pentru nivelul național, ghiduri ce vor fi postate pe pagina web a programului în luna septembrie 2008. Ghidurile de informații generale vor fi dezvoltate de bibliote-

cile județene în colaborare cu câte un expert sau organizație neguvernamentală specializată în domeniul aferent pachetului elaborat. Pentru organizarea informației, bibliotecarii vor utiliza un format tip pentru alcătuirea ghidului, format al cărui design va fi alcătuit și testat de o firmă de web design și va fi aprobat de IREX până la sfârșitul lunii august 2008. Bibliotecarii vor completa ghidurile, urmând ca IREX să le verifice și să le aprobe. În baza rezultatelor obținute din analiza sondajului nevoilor de informare a cetățenilor, cele cinci subiecte ce vor fi abordate în dezvoltarea ghidurilor sunt:

- Sănătate
- Educație
- Căutare de locuri de muncă și piața muncii
- Dezvoltare rurală și dezvoltare comunitară
- Protecția mediului.

Această listă de subiecte reflectă prioritățile, însă IREX admite că interesul pentru un anumit subiect va depinde de realitățile regionale sau locale și se va baza pe importanța dată de cetățeni fiecărui subiect. Fiecare subiect abordat va fi împărțit în mai multe subteme, iar pentru faza de implementare IREX va intra în parteneriat cu ministerele corespunzătoare sau specialiști din domeniul aferent fiecărui ghid pentru a le rafina și pentru a pune conținutul acestora în acord cu politicile naționale în domeniu. De exemplu, în cazul ghidului pe probleme de sănătate, una din temele cerute de către bibliotecile pilot a fost sănătatea reproductivă, de aceea colaborarea cu Ministerul Sănătății este cea mai indicată în scopul obținerii celor mai actuale informații pe acest subiect. După finalizare, toate ghidurile de informații generale vor fi găzduite pe pagina web a programului, precum și pe paginile bibliotecilor publice importante.

Pachetele Informaționale pentru Comunitate

În perioada programului pilot s-a evidențiat cu claritate nevoia cetățenilor de a fi ajutați de către bibliotecarii în accesarea informațiilor on-line prin elaborarea de pachete cu conținut informațional organizate într-un format logic, eficient și ușor de accesat. Creșterea numărului bibliotecilor care organizează informația într-un format accesibil, împreună cu prezența unui bibliotecar instruit în a oferi servicii utilizatorilor cu nevoi informaționale va mări substanțial șansa ca investiția în bibliotecă să fie una durabilă.

Procesul prin care a avut loc crearea pachetelor de informații de interes comunitar a avut succes în comunități și în rândul bibliotecarilor, deoarece le-a oferit un forum pentru a-și exprima ideile și a generat un serviciu util care a dus la îndeplinirea misiunii de mobilizare comunitară, în același timp cu generarea de noi servicii în bibliotecă.

Concursul de Participare Comunitară

Scopul Concursului de Participare Comunitară lansat în luna noiembrie a anului trecut a fost să extindă participarea în cadrul programului *Global Libraries România* dincolo de cele 13 biblioteci pilot, încurajând implicarea comunității în utilizarea noilor tehnologii și generând idei noi de promovare a dezvoltării locale.

În prima fază a competiției s-au desfășurat 6 ediții ce au însumat 78 de proiecte înscrise, propuse de biblioteci de toate tipurile.

Au participat la concurs 32 de proiecte de la biblioteci comunale, 15 de la biblioteci școlare, 13 de la biblioteci orașenești și municipale, 10 de la biblioteci județene și 8 de la alte tipuri de biblioteci. De-a lungul primei etape au participat la

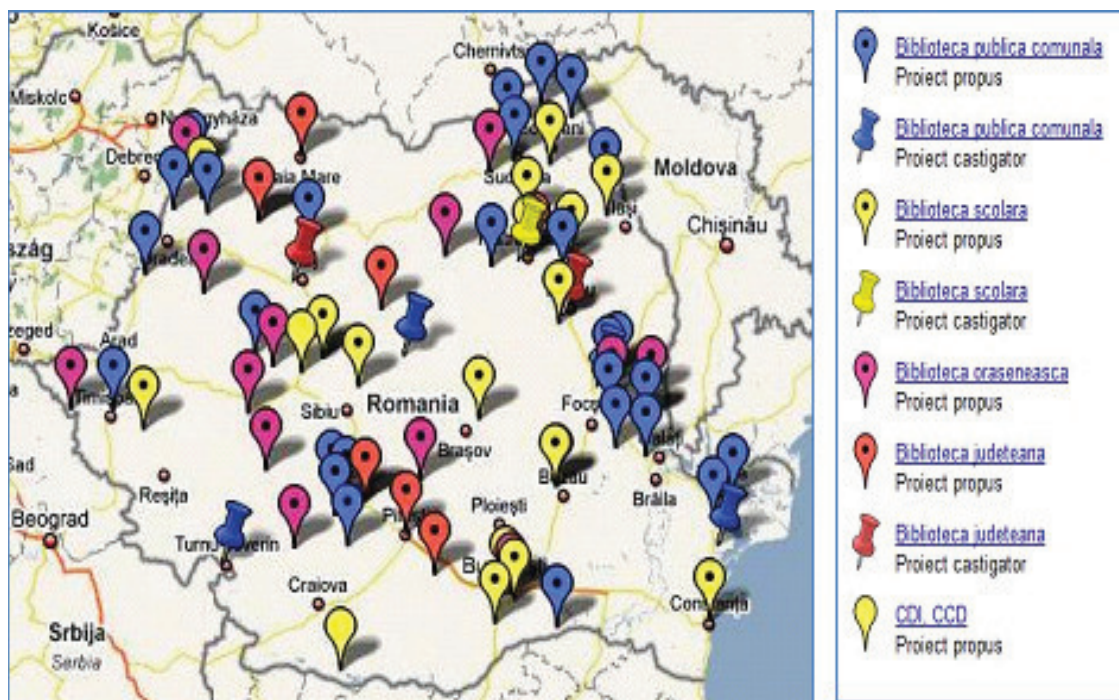
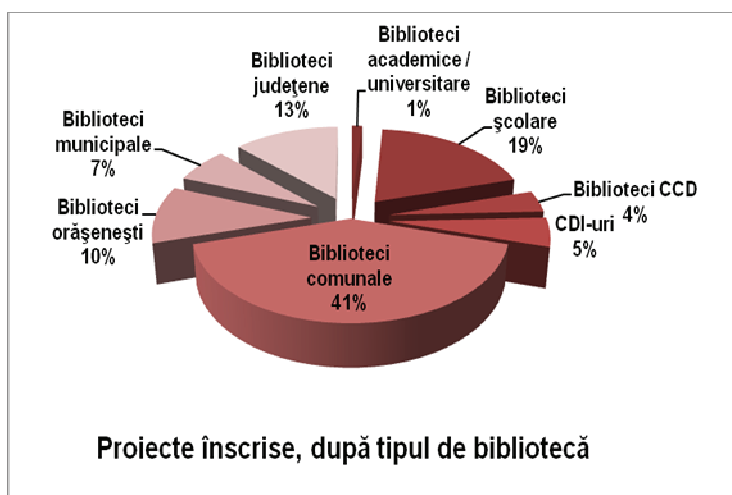
concurs biblioteci din 28 de județe, ceea ce demonstrează popularitatea concursului în toată țara (vezi harta).

Concursurile lunare au generat o colecție de proiecte ce pot servi ca exemple de activități pentru biblioteci. Proiectele se adresează nevoilor diverse ale comunităților de toate tipurile, din diferite zone geografice, și sunt accesibile online, putând fi vizualizate și descărcate de pe site-ul www.biblioteca.ro, secțiunea *E-library*.

În dorința de a sprijini în continuare ideea noi de activități comunitare în bibliotecile din toată țara, IREX a decis continuarea Concursului de Participare Comunitară. Începând cu luna iunie și până în noiembrie inclusiv, concursul se va desfășura lunar, având ca termen limită pentru depunerea cererilor de finanțare ultima zi a fiecărei luni. Propunerile înscrise sunt evaluate de un juriu mixt format din reprezentanți ai bibliotecilor, ONG-urilor și IREX. Toate aceste activități au menirea să ajute echipa IREX să concretizeze planul pentru desfășurarea programului național.

În următoarele luni IREX va lucra împreună cu partenerii locali și naționali pentru a defini cum să abordeze implementarea proiectului în peste 2000 de biblioteci publice și să ofere training la cei peste 3000 de bibliotecari care-și desfășoară activitatea în acestea. Vor fi evaluate probleme ca procurarea, livrarea și întreținerea echipamentelor, modul de desfășurare a cursurilor de instruire, relația între bibliotecari și autoritățile publice locale, dar și nevoia de dezvoltare de politici publice la nivel național.

■ Programul *Global Libraries România* ■

Proiecte de cercetare pentru dezvoltarea bibliotecilor digitale din România

Doina Banciu

Autoarea

Prof. univ. dr. Doina Banciu este cadru didactic la Universitatea din București, Facultatea de Litere, Secția de Biblioteconomie și Știința Informării și director științific al Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare în Informatică (ICI)
E-mail: doina.banciu@ici.ro

1. Scurt istoric

Activitatea de cercetare în domeniul modernizării bibliotecilor a început în România cu aproape 3 decenii în urmă. Primul proiect de anvergură privind realizarea unui sistem informatizat într-o bibliotecă a fost finanțat în 1979 pentru Biblioteca Centrală de Stat (BCS) - astăzi Biblioteca Națională - și a fost atribuit Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare în Informatică (ICI). Obiectivul general al proiectului era automatizarea bibliografiei naționale, realizarea cataloagelor colective pentru cărți și periodice și crearea sistemului informatizat pentru documentarea în cultură.

Echipa de informaticieni de la ICI, împreună cu bibliotecarii de la BCS au efectuat o reală muncă de cercetare pentru adoptarea formatului UNIMARC pentru descrierea documentelor (pentru prima dată în România) și realizarea programelor pentru atingerea obiectivelor sus amintite. Rezultatul cel mai semnificativ al cercetătorilor și implicit al proiectului de informatizare a fost crearea unui sistem de programare implementat pe calculatoare din producție românească (conform cerințelor vremii) pentru elaborarea bibliografiei naționale și respectiv a cataloagelor colective. Programele realizate au fost utilizate în biblioteci timp de peste 10 ani (până jurul anilor 1991-1992), când biblioteca a trecut pe alte tipuri de calculatoare și implicit sisteme software. Experiența BCS a fost preluată de Biblioteca Centrală Universitară din București pentru dezvoltarea sistemului informatic al acesteia după 1990.

Efectul poate cel mai important al acestor cercetări din perioada 1980-1990 a fost formarea unui grup de specialiști, bibliotecari și informaticieni care au dezvoltat apoi noi instrumente și sisteme destinate informatizării bibliotecilor.

Perioada 1990-2000 nu a fost

semnificativă pentru zona de cercetare propriu-zisă, dar au fost elaborate documente importante (de exemplu: traducerea și distribuirea Manualului UNIMARC în România - 1993), manuale, cărți care au reprezentat un fond documentar de interes pentru specialiștii în domeniu (literatura de specialitate).

De asemenea, mai multe biblioteci din țară au achiziționat sisteme software dedicate informatizării proceselor de bibliotecă (cele mai răspândite fiind ALEPH, ALICE, VUBIS, CDS/ISIS).

Începând din anul 2000, instituții care au avut ca activitate principală cercetarea-dezvoltarea s-au aplecat cu atenție asupra domeniului și au elaborat proiecte de cercetare de interes pentru biblioteci.

Trebuie subliniat că Uninunea Europeană, prin Programul Cadru 7 destinat finanțării cercetării în țările Uniunii, a acordat un interes deosebit dezvoltării proiectelor de cercetare asupra bibliotecilor digitale și conținutului digital (*digital library and content*). De altfel, inițiativa i2020 a UE este un document care subliniază în mod special rolul informației digitale în acest secol.

2. Programele naționale de cercetare

Programele naționale de cercetare finanțate din fonduri publice destinate cercetării au debutat înainte de anul 2000. Printre cele mai importante se numără: Planul național de cercetare dezvoltare I (2000-2005) și respectiv Planul național de cercetare dezvoltare II (PNCD II), care a devenit operațional în 2006.

În conformitate cu aceste documente au fost lansate o serie de programe naționale sau sectoriale (programe gestionate la nivelul ministerelor) de cercetare. Dintre acestea, amintim: Programul Nucleu al Ministerului Educației și Cercetării, Planul Sectorial al

■ Proiecte de cercetare pentru dezvoltarea bibliotecilor digitale din România ■

aceluiași minister, Programul INFOSOC (2001-2006), Programul de excelență CEEX (2005-2006).

Programele de cercetare finanțate la nivel național și sectorial au atras parteneri din diverse medii: universități, institute de cercetare, companii private care au activități de cercetare-dezvoltare.

Beneficiarii multor proiecte de cercetare au fost adesea și bibliotecile. În cazul acestor programe s-au aplicat propuneri de proiecte și s-au constituit consorții de cercetare în care au fost incluse cadre didactice, cercetători, bibliotecari. O parte din propunerile de proiecte supuse competiției au obținut punctaje corespunzătoare și au fost finanțate.

În general, problematica de cercetare propusă spre rezolvare în cadrul programelor prezentate mai sus se circumscrie unor obiective specifice privind modernizarea bibliotecilor:

- definirea și fundamentarea soluțiilor privind constituirea unei biblioteci digitale bazate pe rețeaua bibliotecilor universitare, publice și academice;

- realizarea instrumentelor TIC specifice pentru dezvoltarea viitoare a bibliotecilor moderne;

- crearea unei infrastructuri stabile, capabile să susțină dezvoltarea unei biblioteci moderne.

În cercetarea de bibliotecă, în ultimul deceniu s-au distins următoarele etape:

- cercetări privind informatizarea unui sistem de bibliotecă (proceduri de implementare, analiză software etc.) - dintre acestea amintim proiectul PROSEBA;

- dezvoltarea proiectelor de cercetare care să asigure instrumente TIC de interconectare a cataloagelor online ale bibliotecilor care au la baza sisteme software diferite (ex. proiectul SIINFO);

- dezvoltarea unor portaluri comune pentru principalele biblioteci din România, care să permită acces unic la informațiile bibliografice (ex. proiectul NUSIDOC);

- dezvoltarea unor metodolo-

gii de management al conținutului și instrumente ce vor permite acces unitar la informațiile digitale distribuite (ex. proiectul SINRED).

Toate proiectele au ca țintă finală utilizatorii, adică bibliotecile și, implicit, cititorii acestora.

3. Proiecte de cercetare în domeniul bibliotecilor finanțate prin competiții

Prezentăm în continuare, succint, o serie de proiecte care au beneficiat de finanțare prin programele sus-menționate și care și-au adus contribuția într-o formă sau alta la crearea unei culturi a informației digitale în mediul informaticienilor și deopotrivă al bibliotecarilor implicați în activități de cercetare în domeniul modernizării proceselor de informare și documentare.

a) Proiectul *SIINFO - Sistem de facilitare a interschimbului de informații culturale și educaționale*

Tema de cercetare a proiectului este „*Cultura informației și a comunicării în societatea informațională*” 2001-2003, în cadrul careia s-a realizat un mediu informațional electronic coerent prin interconectarea structurilor instituționale implicate în producția, achiziția și diseminarea informației culturale digitale (biblioteci, centre de informare și documentare, muzee etc.) și care au atribuții în asigurarea informării și documentării pentru diverse categorii de beneficiari.

Obiectivul principal al proiectului de interconectare a bibliotecilor digitale având baze de date distribuite teritorial a fost realizarea unui instrument informatic larg accesibil pentru informare-documentare.

Partenerii din proiect au fost:

- Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Informatică ICI-București - nivelul central, constituit din bază de date ORACLE;

- Biblioteca Academiei Române - nivel local, bază de date ACCESS;

- Biblioteca Județeană Timiș -

nivel local, bază de date ACCESS;

- Biblioteca Municipală „Ion Barbu” din Câmpulung Muscel - nivel local, bază de date ACCESS;

- Biblioteca Colegiului Universitar Economic și de Administrație al Universității „Valahia” Târgoviște - nivel local, bază de date ACCESS.

Rezultatul proiectului este un produs informatic. SIINFO este un produs software destinat interschimbului de informații educaționale și culturale. Principala funcție oferită utilizatorilor este posibilitatea creării și întreținerii bazei de date cu conținut cultural și educațional, dar de dimensiuni relativ reduse.

b) Proiectul *PROSEBA - Proiect prototip pentru servicii publice în bibliotecile informatizate*

Partenerii implicați în proiect au fost Universitatea „Politehnica” și Biblioteca Universității „Politehnica” din București. În cadrul proiectului, desfășurat în perioada 2004-2006, s-a cooperat cu specialiști de la Universitatea București - Centrul pentru Informația Digitală (DIGINFO).

Obiectivul de bază al proiectului l-a reprezentat realizarea procedurilor pentru implementarea unui set prototip de servicii publice de informare pentru utilizatorii unei biblioteci informatizate, servicii obținute ca urmare a valorificării optime a informațiilor stocate în bazele de date ale bibliotecii.

Obiective specifice ale proiectului au fost:

- evaluarea nevoilor de informare ale colectivității careia i se adresează biblioteca informatizată;

- proiectarea bazelor de date aferente serviciilor specializate pentru utilizatorii bibliotecii;

- asigurarea conectivității cu alte componente ale sistemului informatic de comunicare al instituției (UPB);

- constituirea unei documentații prototip de implementare a serviciilor publice oferite de o bibliotecă informatizată unei comunități specifice.

Proiectul și-a propus să defi-

■ Proiecte de cercetare pentru dezvoltarea bibliotecilor digitale din România ■

nească o structură unitară pentru procedurile de implementare ale unui sistem informatic. În plus, proiectul a prezentat procedurile automatizate și manuale care trebuie asigurate într-o bibliotecă, astfel încât implementarea sistemului să fie făcută rapid și eficient.

Proiectul a propus crearea unui „prototip” pentru implementarea unui sistem informatic complex, IOLS (Integrated On-line Library System), ce a necesitat o colaborare stransă între echipe cu specializări în biblioteconomie, sisteme informatice și relații cu publicul. Complexitatea sistemului este conferită de caracteristicile principalelor module, așa cum sunt realizate în majoritatea programelor de bibliotecă (ALEPH, VUBIS, TINLIB etc.). Implementarea propiu-zisă s-a realizat la Biblioteca Centrală a Universității „Politehnica” din București.

c) Proiectul *NUSIDOC - Sistem Național Unitar de Informare și Documentare Științifică și Tehnică - Unificarea sistemelor de biblioteci (NUSIDOC-S&T)* - 2004-2005

Premiza de la care s-a pornit în abordarea proiectului a fost aceea că activitatea de documentare și informare modernă presupune ca, în mod centralizat, utilizatorii să aibă acces, prin intermediul unui produs de tip *metasearch*, a unei interfețe unice, la resurse de informare eterogene, la medii de informație diferite, la resurse electronice găzduite local sau în afara bibliotecilor.

Utilizatorii trebuie să poată căuta *simultan* în toate resursele puse la dispoziția lor, utilizând diverse modalități și tehnici de căutare prin intermediul unui mediu complet, integrat de navigare, căutare, prin sursele de informare, indiferent de cine le deține (biblioteca sau furnizorii de informație).

Portalul *ROLINEST (Romanian Library Network in Science & Tehnology)* a încercat să rezolve într-o formă unitară accesul la cataloagele bibliografice digitale ale bibliotecilor beneficiare.

Misiunea principală a pro-

iectului a fost:

- realizarea unui sistem național de informare și documentare în știință și tehnică la nivel bibliografic;

- unificarea sistemelor de biblioteci participante într-o manieră flexibilă;

- utilizarea în comun a colecțiilor de informații de tip bibliografic;

- realizarea Catalogului Național Virtual Partajat;

- realizarea de interfețe multilingve și transfer date între diverse sisteme de bibliotecă.

Obiectivele generale ale proiectului au fost:

- analizarea cerințelor și oportunităților Sistemului Național Unitar de Informare și Documentare Științifică și Tehnică, studierea posibilităților de dezvoltare unitară și integrată a fiecărui partener și global a întregului sistem;

- stabilirea conceptelor, principiilor și procedurilor de creare a Bibliotecii Virtuale Naționale în Știință și Tehnologie;

- reunirea cataloagelor marilor biblioteci universitare într-un catalog colectiv virtual și punerea bazelor unificării înregistrărilor într-un catalog național partajat;

- facilitarea accesului utilizatorilor pentru a cauta simultan în toate cataloagele din sistem și de a localiza documentele necesare după criteriile dorite;

- definirea unei infrastructuri de comunicații, bazate pe furnizorii din mediile academice și de cercetare care să gestioneze unitar resursele existente în sistemele bibliotecilor consorțiului;

- punerea bazelor realizării unei structuri unitare a datelor în procesele de stocare și definire a informației.

Partenerii din proiect au fost:

- Universitatea „Politehnica” din București;

- Institutul Național de Informare și Documentare.

Biblioteci beneficiare: BCU „Carol I” București, BCU „Mihail Eminescu” Iași, BCU „Eugen Todoran” Timișoara, BCU „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, Biblioteca

Centrală a Universității „Politehnica” din București, Biblioteca IFIN-HH, Biblioteca INID, Biblioteca Județeană Mureș - inclusiv filiala Teleki-Bolyai).

Realizările proiectului pot fi sintetizate astfel:

- s-a realizat portalul *ROLINEST* - primul portal la nivel național care permite căutări și multiple în baze de date distribuite.

Utilizatorii au posibilitatea de căutare simultană, prin portalul *ROLINEST*, în mai multe resurse de informare, care includ pe, lângă cataloagele bibliografice ale celor patru biblioteci centrale universitare, și resursele electronice online abonate sau la care bibliotecile au acces gratuit;

- s-a creat *prima rețea de biblioteci* care cuprinde bibliotecile universitare cele mai importante din țară;

- s-a creat *infrastructura informatică* (hard, soft și de comunicații) care unifică sistemele de biblioteci și realizează premisele unei biblioteci virtuale naționale;

- s-a creat posibilitatea partajării resurselor bibliografice prin funcția de *catalog virtual partajat*, și economisirea, în acest fel, a resurselor umane și materiale, eliminarea muncii redundante în biblioteci și centre de informare;

- s-au pus bazele unui *dialog profesional* continuu și eficient între specialiștii din bibliotecile participante, care are ca rezultat consensul în ceea ce privește prelucrarea documentelor de orice tip, în format UNIMARC.

- s-au creat premisele unor *structuri de management* pentru colaborare și pentru asigurarea aspectelor funcționale ale sistemului

d) Proiectul *SINRED - Sistem național de management al resurselor digitale în știință și tehnologie bazat pe structuri GRID* (2006-2008)

Obiectivul de bază al proiectului îl reprezintă realizarea unui model, adaptabil național, de management al resurselor digitale în știință și tehnologie, bazat pe structuri GRID. *SINRED* încearcă

■ Proiecte de cercetare pentru dezvoltarea bibliotecilor digitale din România ■

să fie un model de management al informației bazat pe structuri GRID care să susțină evoluția Sistemelor de Informare și Documentare din România și dezvoltarea unei biblioteci digitale virtuale naționale. Problematika propusă spre cercetare se circumscrie următoarelor obiective specifice:

- analiza și testarea modalităților de valorificare a tehnologiilor GRID în domeniul info-documentar;

- adoptarea unei soluții compatibile atât la nivel național pentru rețele de biblioteci, cât și între acestea și sistemele internaționale în domeniu;

- definirea și fundamentarea soluțiilor privind constituirea unei biblioteci digitale bazate pe rețeaua bibliotecilor universitare, publice și academice și utilizând structuri GRID;

- definirea metodelor și metodologiilor de creare a unui sistem unitar la nivel național în domeniul info-documentar bazat pe documente digitale;

- definirea unor proceduri de construire a bazelor de date digitale în acord cu normele și reglementările naționale și internaționale în domeniu;

- evitarea paralelismelor de stocare în formă digitală a unuia și aceluiași document în diverse structuri info-documentare.

Obiectivul final constă în asigurarea accesului oricărui utilizator la informația digitală existentă, rapid și eficient, indiferent de locul stocării și indiferent de procesele tehnice de care acesta dispune (crearea colectivităților de utilizatori de tip virtual „VO”).

Partenerii din consorțiu:

- Universitatea din București - UB, conducător de proiect;

- Universitatea „Politehnica” din București - UPB;

- Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca - UTCN;

- Institutul Național de Informare și Documentare - INID;

- Universitatea de Vest din Timișoara - UVT.

Rezultatele obținute prin derularea acestui proiect sunt:

- accesul printr-o interfață unitară la informațiile publice, tehnice și științifice;

- dezvoltarea de proceduri de creare, prelucrare, utilizare, diseminare a resurselor digitale;

- facilitarea unor parteneriate naționale și internaționale bazate pe schimbul de informații;

- susținerea activității didactice și de cercetare;

- dezvoltarea domeniului Științelor Informării și Comunicării la nivel național;

- diversificarea tipologiilor de produse și servicii de informare.

În prezent, sunt în desfășurare încă două proiecte semnificative: SIPADOC și LIBEVAL. În ambele proiecte lucrează cercetători din Universitatea București - DIGINFO. Aceste proiecte sunt dezvoltate de consorții în care sunt implicate ICI - București (coordonator LIBEVAL) și respectiv DIGINFO - Universitatea din București (coordonator SIPADOC). Ca și alte lucrări orientate către cercetare, pe lângă rezultatele cunoscute, teoretice sau practice, proiectele de cercetare au avut ca efect direct perfecționarea unui grup de specialiști care au putut transmite în mediile în care activează cunoștințele dobândite.

Astfel, s-au aplecat asupra domeniilor de cercetare în biblioteci digitale cercetători din universități tehnice (prof. Gheorghe Pal Sebestyen - UTCN, prof. Viorel Negru, prof. Dana Petcu - UVT, prof. Valentin Pleșu - UPB), care au avut contribuții importante în proiectele prezentate mai sus. De asemenea, cercetătorii din cadrul DIGINFO, prin atribuțiile pe care le au în alte instituții, au promovat realizările obținute ca urmare a cercetărilor în care au fost implicați (prof. Mircea Regneală, conf. Elena Tîrziman, conf. Agnes Erich, lector Cristina Albu). În contextul european amintit mai sus, dar și al necesității creării „Romanian Digital Library” ca o componentă națională în „European Digital Library”, apreciem că rezultatele proiectelor de cercetare trebuie cunoscute și

valorificate în toate activitățile în care este nevoie.

BIBLIOGRAFIE

1. BANCIU, Doina; SEBESTYEN-PAL, Gheorghe. Sistem național de management al resurselor digitale în știința și tehnologie bazat pe structuri GRID-SINRED. În: *Revista Română de Informatică și Automatică*, vol. 16, nr. 4, 2006, p. 49-56.

2. BANCIU, Doina. ROLINEST: Scientific and Technical Information and Documentation Unitary National System. În: *Studies in Informatics and Control*, vol. 15, nr. 1, 2006, p. 121-127.

3. BANCIU, Doina; SEBESTYEN-PAL, Gheorghe. Sistem național de management al resurselor digitale în știința și tehnologie bazat pe structuri GRID-SINRED. În: *Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informării*, an 3, nr. 3, 2007, p. 33-40.

4. BANCIU, Doina. *Informaticizarea structurilor infodocumentare.* București: Ars Docendi, 2007.

5. BANCIU, Doina. Digital Libraries from Concept to Practice. În: *Contribution to ICT progress.* București: Editura Tehnică, 2007.

6. SEBESTYEN-PAL, Gheorghe; BANCIU, Doina; BALINT, Tunde; HANGAN, Anca. Digital Content Management on GRID Structures. În: *ICCP 2007 - IEEE International Conference on Intelligent Computer Communication and Processing.* Cluj-Napoca, 2007, p. 259-262.

7. SEBESTYEN-PAL, Gheorghe; BANCIU, Doina; HANGAN, Anca; MARFIEVICI, R. Digital Libraries on Grid Infrastructure. În: *IEEE International Conference on Intelligent Computer Communication and Processing. Workshop on Grid Computing*, 6-7 septembrie 2007.

8. BANCIU, Doina. Managementul „e-Content” - proiectul SINRED. În: *Revista Română de Informatică și Automatică*, vol. 15, nr. 1, 2006, p. 35 - 41.

Agnes Erich

Niculina Vârgolici

Autoarele

Conf. univ. dr. Agnes Erich este cadru didactic la Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Facultatea de Științe Umaniste și directorul bibliotecii Universității
E-mail: eagnes@valahia.ro

Lector univ. dr. Niculina Vârgolici este cadru didactic la Universitatea din București
E-mail: nina_vargolici@yahoo.com

Orice sistem de activități este caracterizat de ansamblul funcțiilor, caracteristicilor și proprietăților utile ale acestora, care contribuie la satisfacerea unor necesități sociale. Activitățile biblioteconomice se adresează utilizatorilor de informații și au rolul de a oferi servicii de calitate într-o manieră sistemică, permanentă, complementară, coordonată și, în cadrul proceselor de valorificare, se impune caracterizarea acestora atât din punct de vedere calitativ, cât și din punct de vedere al eficienței economice.

Procesul evaluării generează date și informații referitoare la multiple aspecte precum resursele, activitățile, serviciile, colecțiile, bugetul unei biblioteci. Concluziile rezultate nu au valoare decât într-o viziune integrativă, deci se poate afirma că evaluarea este „o formă complexă de cunoaștere a întregii realități organizaționale” (1).

În prezent ne aflăm în era noilor tehnologii de informare și comunicare utilizate în toate sferile de activitate ale societății și care au fost extinse la înregistrarea, stocarea și diseminarea informației în formă digitală. Modificările care au avut loc în sectorul IT au influențat și industria informației, bibliotecile trebuind să țină pasul cu noile descoperiri și să facă față cererilor tot mai specifice ale utilizatorilor.

În timp, bibliotecile cu acces limitat au fost înlocuite cu biblioteci cu acces deschis. Acestea, la rândul lor, s-au transformat în biblioteci automatizate, devenite ulterior electronice, pentru ca în final să putem vorbi de biblioteci digitale. Pornind de la biblioteca tradițională și până la biblioteca virtuală, întâlnim biblioteca electronică, biblioteca hibrid, biblioteca digitală. Toate aceste noțiuni au în vedere procesele de organizare și utilizare a unui conținut informațional (existent sau nu într-o structură instituțională) și se

întrepătrund și condiționează reciproc. Până la un anumit punct, putem vorbi de un conținut semantic asemănător (2).

Principiile după care se structurează o bibliotecă digitală ar fi următoarele: documentele electronice constituie o colecție organizată; documentele care constituie colecția sunt create, achiziționate colectate, semnalate în acord cu principiile de dezvoltare a colecțiilor; documentele electronice sunt disponibilizate într-o manieră coerentă direct sau prin produse și servicii specializate astfel încât să permită utilizatorului folosirea lor asemeni materialelor de bibliotecă obișnuite; structura biblioteconomică în ansamblu este abordată potrivit principiului dezvoltării dinamice, adică se are în vedere o evoluție în timp a bibliotecii bazată pe stabilitatea resurselor, actualizarea lor, eliminarea documentelor vechi, inaccesibile sau inadecvate, actualizarea și diversificarea instrumentelor de acces și utilizare a resurselor informaționale.

Realizarea efectivă a unei biblioteci digitale implică competențe profesionale interdisciplinare, un anumit cadru tehnologic integrat într-un cadru social, economic și legislativ, adoptarea a numeroase și diversificate standarde, precum și o nouă abordare conceptuală, managerială și de conținut a unor asemenea structuri informaționale.

Din perspectiva managerială, procesul de evaluare într-o bibliotecă se desfășoară atât la nivel cantitativ (aprecierea cantității, calculare, măsurare), cât și la nivel calitativ (determinarea importanței, aprecierea valorii, recenzare, critică). În cadrul acestuia trebuie să se țină seama de performanța bibliotecii, care în lucrările de specialitate este definită ca fiind „realizarea unui anume lucru... relația dintre resursele care intră în bibliotecă - input - și ceea ce bibliotecă realizează folosind aceste

resurse - output” (3). Dacă îmbinăm cei doi termeni, evaluare și performanță, rezultă o sintagmă cu un conținut mai complex, definit în standardul ISO 11620:1998 - „procesul de estimare a eficacității, eficienței, utilității și caracterului adecvat al unui serviciu sau al unei infrastructuri” (4).

Procesul evaluării generează date și informații referitoare la multiple aspecte ale activității unei biblioteci, cum ar fi resursele, activitățile, serviciile, colecțiile, bugetul. Factorii care au necesitat evaluarea activității bibliotecilor au ținut de explozia informației, restricțiile bugetare, costurile ridicate de achiziție a documentelor, utilizarea tot mai pregnantă a noilor tehnologii de informare și comunicare, nevoia de date standardizate care să vină în sprijinul deciziei manageriale etc. În urma activității de evaluare ar trebui să rezulte unele concluzii: descoperirea unor tehnici de creștere a eficacității; planificarea activităților și a serviciilor; alocarea judicioasă a resurselor; identificarea serviciilor care necesită schimbări; stabilirea cauzelor unor nerealizări; argumentarea cererilor de finanțare către organismele tutelare etc.

În acest sens, evaluarea poate fi **cantitativă**, care trebuie folosită în combinație cu alte tipuri de evaluări, deoarece ar putea să nu ofere date reale asupra situației concrete. Chestionarul este considerat cea mai atractivă modalitate de a colecta date cantitative, putând fi folosit pentru sondarea satisfacției utilizatorilor sau pentru cercetarea detaliată a cerințelor de informare ale unui grup restrâns de utilizatori. Comunicarea rezultatelor se poate face prin rapoarte scrise, buletine de informare, întâlniri de lucru etc. Acest feedback este benefic pentru procesul planificării, util pentru informarea organismelor finanțatoare și pentru auto-evaluarea personalului.

Un alt tip de evaluare este cea **calitativă**, care prin tehnicile folosite: interviu, anchetă etc., are

avantajul de a permite exprimarea punctului de vedere al cititorului, contribuind astfel la o estimare realistă. Metodele calitative sunt de preferat când se știe deja ceva despre subiectul investigației (de exemplu, dacă prin intermediul unui chestionar s-a descoperit o nemulțumire a utilizatorilor față de un aspect al serviciilor oferite și nu se cunoaște exact cauza, se poate apela la interviuri sau grupuri de discuție) sau când nu există o înțelegere completă a situației, pentru identificarea problemelor în activitate. Aceste metode calitative sunt utile pentru analizarea problemelor în profunzime, pentru aflarea cauzelor și implicit, pentru găsirea unor soluții.

Alte tipuri de evaluări sunt cele **de laborator** (poate fi aplicată numai în cazul studierii unui aspect foarte restrâns, de exemplu relevanța regăsirii informației); **operaționale** (se efectuează asupra sistemelor aflate într-un context real); **subiective** (se bazează doar pe părerile utilizatorilor); **obiective** (prin acest tip de evaluare se poate oferi un răspuns probabil la o anumită cerință a utilizatorului unei biblioteci).

În cadrul evaluării se pot distinge mai multe etape: identificarea bazelor generale pentru evaluare; stabilirea scopurilor specifice instituției; definirea criteriilor de evaluare; proiectarea unor operații și servicii pentru realizarea scopurilor bibliotecii; colectarea datelor asupra activității bibliotecii pentru fiecare măsurătoare; compararea datelor pentru evaluare; feed-back, prin care evaluatorii consideră corectitudinea cu care s-a definit eficiența criteriilor și măsurătorilor și a alegerii operațiilor și serviciilor; rezultatele evaluării sunt comparate cu scopurile bibliotecii; stabilirea scopurilor evaluării (specifice instituției) (5).

Trebuie subliniat faptul că evaluarea nu este un scop în sine, ci reprezintă un instrument managerial destinat îmbunătățirii activității în biblioteci.

În țările europene, și nu numai, s-au depus eforturi în vederea dezvoltării indicatorilor pentru serviciile bazate pe folosirea tehnologiilor informaționale oferite de către biblioteci. În domeniul statisticii bibliotecare, există două standarde relevante:

- ISO 2789: 2006 - *Informare și documentare - Statistică internațională de bibliotecă*, care acoperă probleme legate de evidența bibliotecilor, bibliotecarilor, cărților, casetelor, discurilor etc.;

- ISO 11620: 1998 - *Informare și Documentare - Indicatori de performanță pentru bibliotecă*. Ambele standarde au fost recent revizuite și completate.

Ambele sunt valoroase, dar nu sunt cunoscute suficient și nu conțin în măsura necesară indicatori de măsurare a valorii și impactului tehnologiilor și resurselor electronice, pentru acest fel de indicatori existând standardele:

- ISO/AWI TR 19934 - *Informare și Documentare - Statistici pentru folosirea serviciilor de bibliotecă electronică*

- ISO TR 20983: 2003 - *Informare și Documentare: Indicatori de performanță pentru servicii de bibliotecă electronică*

- ANSI/NISO Z39. 7: 2004 - *Servicii de informare și utilizare: statistici și măsurători pentru biblioteci și distribuitorii de informații*.

Unele elemente din aceste standarde pot fi folosite și de către arhive și muzee. Folosirea resurselor electronice licențiate se va extinde în continuare și în unele cazuri va deveni mijloc singur sau dominant de acces la conținut, iar mediul electronic oferă posibilitatea îmbunătățirii indicatorilor de folosire a acestor resurse.

Există mai multe probleme în acest domeniu care urmează a fi rezolvate: pentru a avea impactul maxim, standardele trebuie să fie înțelese și aplicate la nivel național; costul colectării datelor și a analizei lor e mai mare decât unele

instituții își pot permite; temele sunt considerate „dificile” și nu sunt suficiente înțelese; experiențele avansate circulă încet (între țări și între sectoare sau domenii); activitatea de măsurare a indicatorilor în mediul electronic este dificilă, însă aceasta va fi cheia absolută în folosirea statisticii și a indicatorilor de performanță în viitor; structurile care au menirea să rezolve aceste probleme sunt slabe la nivel național.

Standardul ISO 2789 - Statistici internaționale de bibliotecă oferă îndrumări pentru serviciile de bibliotecă și de informare privind colectarea și raportarea statisticilor în scopul: raportării internaționale, asigurării conformității între țări pentru acele măsurători statistice care sunt frecvent utilizate de către manageri de bibliotecă, dar care nu se califică pentru raportare internațională, încurajării unei bune practici în utilizarea statisticilor pentru managementul serviciilor de bibliotecă și de informare, specificării asigurării datelor cerute de ISO 11620.

Datele statistice definite și descrise în acest standard pot fi folosite pentru evaluarea și compararea serviciilor de bibliotecă și de informare. Statisticile de bibliotecă sunt colectate de fiecare bibliotecă în parte și ar trebui rezumate la scară regională, națională sau internațională pentru toate bibliotecile sau pentru diferite tipuri de biblioteci. În timp ce la nivel de bibliotecă individuală statisticile se folosesc în principal pentru planificarea strategică, luarea deciziilor etc., la scară națională statisticile sunt necesare pentru revizuirea și formularea politicilor.

În ultimii ani, au avut loc importante dezvoltări pentru a măsura și compara calitatea și eficacitatea serviciilor de bibliotecă și eficiența utilizării resurselor. În acest scop, au fost dezvoltati indicatori de performanță de către comunitatea bibliotecară. Standardul se referă la asigurarea datelor cerute de indicatorii de performanță

descriși în ISO 11620.

Din momentul în care acest standard a fost publicat, informația și echipamentele electronice, ca și utilizarea de la distanță a serviciilor de bibliotecă s-au răspândit la scară largă. Acest standard internațional integrează statistici pentru partea electronică a colecției, ca și pentru noile forme de utilizare. Schimbările rapide la nivelul mijloacelor de comunicare și a metodelor de furnizare vor face necesară o revizuire a definițiilor după câțiva ani.

Standardul își propune să definească variatele forme de servicii electronice de bibliotecă, variatele forme de resurse electronice de informare și variatele forme de utilizare a serviciilor electronice. Următoarele servicii electronice oferite în prezent de către biblioteci sunt definite de prezentul standard: OPAC, website-ul bibliotecii, colecție electronică, furnizarea documentelor electronice, servicii de referințe electronice, instruirea utilizatorilor privind serviciile electronice, accesul la Internet oferit prin intermediul bibliotecii. Sunt abordate, de asemenea, servicii și facilități precum colecție electronică pe suport fizici, echipament pentru utilizarea serviciilor electronice etc.

Standardul ISO 11620 - Indicatori de performanță pentru biblioteci a fost publicat în anul 1998, fiind rezultatul a șapte ani de preocupări. Are la bază diferite manuale pe tema evaluării redactate de asociațiile de bibliotecari, în special cele anglo-saxone. Acest document reflectă nivelul actual al teoriei și practicii în domeniul evaluării performanței în biblioteci, nefiind destinat doar unui anumit tip de bibliotecă. Indicatorii prezentați în standard sunt grupați în trei mari grupe referitoare la satisfacția utilizatorilor măsurată global sau pentru un serviciu separat; servicii pentru public (furnizarea de documente, regăsirea documentelor, împrumutul de documente, furnizarea de documente din surse

externe, servicii de informare și referințe, căutarea informațiilor); servicii tehnice (achiziția documentelor, prelucrarea documentelor, catalogare).

Standardul ISO 11620 se aplică la toate tipurile de biblioteci din toate țările, deși unii indicatori pot fi mai apropiați fie bibliotecilor publice, fie bibliotecilor universitare, iar alții bibliotecilor care practică în special împrumutul de documente. El se aplică în mod diferențiat în funcție de situația respectivă. Standardul poate fi util și pertinent și în compararea bibliotecilor între ele, acest lucru fiind posibil dacă se ține seama de misiunea și obiectivele bibliotecilor, dacă se iau în considerație rezultatele pentru un ansamblu de indicatori și nu pentru unul singur, dacă se observă similitudini sau diferențe în materie de resurse, de categorii de utilizatori, de structuri, de direcții, de gestiune.

Dintre indicatorii de performanță pentru biblioteci descriși în Standardul ISO 11620 menționăm: Satisfacerea utilizatorului, Procentul de frecvență a populației-țintă, Cost per utilizator, Intrări la bibliotecă per persoană, Cost per intrare la bibliotecă, Gradul de disponibilitate a titlurilor, Gradul de disponibilitate a titlurilor cerute, Procentul de titluri cerute existente în colecții, Nivelul necesar de titluri cerute, Nivelul utilizării în cadrul bibliotecii per utilizator, Gradul de utilizare a documentelor, Timpul mediu de regăsire a documentelor din depozite, Timpul mediu de regăsire a documentelor din spațiile cu acces liber, Gradul de utilizare a colecțiilor, Împrumutul per utilizator, Documente în regim de împrumut per utilizator, Cost pe fiecare împrumut, Timpul necesar pentru efectuarea împrumutului interbibliotecar, Procentul de răspunsuri corecte furnizate, Gradul de reușită în căutarea per titlu în catalog, Gradul de reușită în căutarea per subiect în catalog, Gradul de disponibilitate a dotărilor, Gradul de utilizare a

dotărilor, Gradul de ocupare a locurilor din bibliotecă, Gradul de disponibilitate a sistemelor informatizate, Timpul necesar pentru achiziția documentelor, Timpul necesar pentru prelucrarea documentelor, Cost per titlu catalogat.

ISO/TR 20983: 2003 - Information and documentation-Performance indicators for electronic library services referă ISO11620 în special prin atragerea atenției către acei indicatori de performanță care sunt aplicabili pentru servicii de bibliotecă atât tradiționale cât și electronice, cum ar fi satisfacerea utilizatorilor sau raportul de completare al răspunsurilor corecte, care măsoară performanța serviciilor de referință ce pot fi furnizate personal sau/și la distanță.

Ca un exemplu, TR 20983 definește un indicator de tipul: „numărul de documente și intrări descărcate per sesiune” ca „numărul de documente și intrări descărcate parțial sau total de la fiecare sursă electronică, împărțit la numărul de sesiuni pentru fiecare serviciu pe parcursul unei perioade de timp”. De asemenea, există remarci în limitările indicatorului care ar putea fi afectate de nivelul competențelor utilizatorilor, atunci când serviciile sunt gratuite sau trebuie plătite pentru promovarea serviciului în care este angajată biblioteca.

ANSI/NISO Z39.7:2004 - Information Services and Use: Metrics & statistics for libraries and information providers/Data Dictionary este un standard național american, dezvoltat de NISO (National Information Standards Organization), care identifică categoriile pentru datele statistice de bază pentru biblioteci, la nivel național și furnizează definițiile asociate acestor termeni.

Intenția standardului este de a asista comunitatea informațională în identificarea, definirea, colectarea și interpretarea datelor statis-

tice utilizate pentru descrierea stării curente și a condiției bibliotecilor în Statele Unite. Adicional, asistă comunitatea în colectarea datelor necesare în susținerea cercetării și analizei direcționate către îmbunătățirea performanțelor și creșterea eficienței bibliotecilor.

Acest standard este destinat în primul rând managerilor de bibliotecă și aceluia care colectează date din biblioteci. Pentru managerii de bibliotecă, standardul indică categoriile pentru măsurarea resurselor și a activităților bibliotecii. Pentru colecții de date, standardul indică categoriile luate în considerare în construirea instrumentelor de colectare de date. Standardul furnizează de asemenea căi directe pentru cei interesați în informații despre măsurări statistice legate de serviciile de bibliotecă.

Activitatea de standardizare este una foarte importantă în domeniul bibliotecilor, deoarece datele statistice furnizează indicatori relevanți privind organizarea și utilizarea resurselor unei biblioteci; indicatorii statistici oferă posibilități de comparare sub diferite aspecte; comparațiile bazate pe utilizarea datelor statistice conduc spre identificarea unor tendințe pozitive, dar și a unor disfuncțiuni în activitatea bibliotecilor; performanța unor biblioteci nu poate fi evaluată pe baza unor simple statistici și trebuie să se apeleze la un set de indicatori definiți conform standardelor profesionale, dar adaptate propriilor cerințe și condiții din bibliotecile românești.

Standardele vor continua să se consolideze în domeniul legat de științele informării, ca de exemplu tehnologia RFID, care a fost rapid adoptată de către biblioteci. Astfel, se vor dezvolta tot mai multe standarde referitoare la schimbul de informații și odată cu apariția noilor metode de opera cu tehnologia Web 2.0. Dar suntem mai puțin siguri că aceste

standarde vor fi adoptate la nivel global, deoarece ambițiile de bibliotecă variază atât de mult. Oricum, va exista un interes tot mai crescând referitor la acest aspect, deoarece pe măsura ce managerii vor trebui să se sprijine în activitatea lor pe evidențe în luarea deciziilor.

Desfășurându-ne activitățile de zi cu zi într-un mediu tot mai electronic, standardele vor deveni tot mai importante și necesare în munca desfășurată într-o bibliotecă sau într-un centru de informare și documentare. Dacă ar fi să extrapolăm, putem afirma, fără teama de a greși, că activitățile biblioteconomice sunt ghidate în mare parte de standarde, care permit profesioniștilor din acest domeniu sau relațional cu el să urmeze practici similare cu colegii lor din orice parte a lumii - venind astfel atât în ajutorul lor dar mai ales în ajutorul utilizatorilor lor.

Profesioniștii în informare și documentare, și nu numai, vor avea nevoie să înțeleagă și să decidă ce standard să aplice activităților pe care le desfășoară. Aceștia vor juca un rol foarte important în dezvoltarea de noi standarde privind managementul și regăsirea informației electronice.

NOTE

1. **CRAWFORD, John.** *Evaluation of Library and Information Services.* London: Aslib, 1996
2. **ERICH, Agnes.** Biblioteca digitală: calea de transfer dinspre biblioteca tradițională spre biblioteca virtuală. În: *Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informării*, 2007
3. *Cheile succesului: indicatori de performanță pentru bibliotecile publice.* București: Asociația Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România, 1998.
4. ISO 11620: 1998, p.9
5. **DUMITRESCU, Daniela.** *Evaluarea în biblioteci.* UNIBIB, 2002.

Cornel Lepădatu

Autorul

Drd. Cornel Lepădatu este matematician, cercetător științific și director adjunct al Bibliotecii Academiei Române

E-mail:

cornel_lepadatu@biblacad.ro

1. Introducere

În procesul de transformare a societății umane într-o societate a cunoașterii, mediile electronice ocupă și vor ocupa din ce în ce mai mult rolul preponderent în procesele de diseminare a informației științifice și culturale. Centrele de referință în oferirea de acces la informație și la cunoaștere ca fundament al culturii au fost și rămân instituțiile de memorie culturală: bibliotecile, muzeele, centrele de informare documentară, arhivele. Noile tehnologii de difuzare a informației impun modificări esențiale în structura, organizarea și funcționarea serviciilor oferite de instituțiile de memorie culturală, accentul transferându-se de la funcțiile de conservare și disponibilizare a documentelor către cele de diseminare a informațiilor. Acestea impun însușirea și cunoașterea:

- noilor tehnologii de comunicare, a modului lor de utilizare;
- metodelor de navigare în labirintul informațiilor;
- modurilor de organizare a bazelor de date, punctelor și modurilor de acces;
- bazelor de date, respectiv a mediilor autorităților care emit informațiile;
- valorii reale a fiecărei informații și a stabilității, respectiv a fiabilității acesteia;
- noutății, respectiv actualității informației, în comparație cu informații similare anterioare;
- unor noțiuni corecte despre metadata, motoare de căutare, limbaie ș.a.

Exigențele privind competența personalului aferent culturii informației și cunoașterii, bazată pe evoluțiile specifice din domeniile biblioteconomiei și tehnologiei informației, privesc abilitățile decizionale de bază în procesele de diseminare, respectiv de:

- a recunoaște nevoia de informare;
- a distinge modalități în care

„lipsa” de informare poate fi abordată:

- cunoașterea tipurilor corespunzătoare de resurse, atât tipărite cât și non-tipărite;
- selecția celor mai adecvate resurse;
- înțelegerea aspectelor care afectează accesibilitatea diferitelor resurse;
- a construi strategii pentru a localiza informația:
- dezvoltarea unei metode sistematice adecvate nevoii și cerințelor utilizatorului;
- înțelegerea principiilor alcătuirii, realizării și generării bazelor de date;
- a localiza și accesa informația, care presupune:
- dezvoltarea de tehnici de căutare corespunzătoare;
- utilizarea tehnologiilor informației și comunicării inclusiv în rețele internaționale;
- utilizarea metodelor de informare curentă;
- a compara și evalua informația obținută din diferite surse, ceea ce presupune:
- înțelegerea aspectelor ce țin de autoritatea și seriozitatea informației;
- înțelegerea procesului de recenzare în editarea producției științifice;
- extragerea celei mai adecvate informații care să corespundă nevoii de informare.

În actuala etapă din evoluția omenirii, informația este tratată ca un element infrastructural, indispensabil funcționării și progresului societății umane, etapa fiind tot mai frecvent definită de sintagma „era informației”. În cadrul acestei ere, mediile academice disting deja trei stadii de evoluție: societatea pre-informațională sau informatică, societatea informațională și societatea post-informațională sau societatea cunoașterii. Pentru societatea, cunoașterii esențiale sunt următoarele caracteristici: este o societate a științei, prin toate do-

meniile ei; este o societate a învățării; este o societate durabilă și sustenabilă; se bazează pe tehnologia informației și comunicațiilor; cunoașterea devine factorul economic esențial; este o societate a culturii umaniste.

Societatea informațională s-a conturat prin apariția Internetului și generalizarea accesului la informația și serviciile electronice existente pe web. Apariția web-ului a deschis posibilitatea trecerii la un nou stadiu al erei informației. Imensul volum informațional existent pe web este destinat uzului uman și aceasta este chiar esența limitării conceptuale a conținutului web-ului. Oamenii au putere limitată de prelucrare a informației. Nimeni nu poate citi întregul conținut al web-ului. Mai mult, se estimează că și pentru un domeniu specializat, lecturarea publicațiilor de pe web depășește timpul biologic pe care îl are un om la dispoziție. Marea schimbare de paradigmă o va aduce web-ul semantic (informației din spațiul Internet i se asociază o semantică explicită și astfel conținutul informațional al web-ului devine accesibil atât oamenilor, cât și proiecțiilor software ale creativității umane), care va reprezenta pentru societatea cunoașterii ceea ce a reprezentat Internetul pentru societatea informațională.

2. Informatica decizională

Informatica decizională „este arta și știința pregătirii companiilor pentru viitor printr-un proces sistematic de management al cunoașterii. Aceasta creează cunoaștere pe baza informației disponibile printr-un proces sistematic de planificare, de colectare, de analiză, de comunicare și de administrare, al cărui rezultat îl constituie acțiunea decidentului” (Calof and Skinner, 1999). Capacitatea de a fi proactiv și nu reactiv este printre cele mai importante în crearea de valoare într-o organizație.

Preocupările privind utilizarea

facilităților oferite de tehnologia informației în sferele decizionale s-au intensificat la începutul anilor '90, după ce procesele de informatizare acoperiseră deja toate activitățile aferente nivelurilor tactic și operativ ale organizațiilor iar utilizarea îndelungată a sistemelor informatice și a bazelor de date conduseseră la acumularea în timp a unui volum imens de date, datorită nevoii crescânde a managerilor de a cunoaște și de a analiza informații (provenind atât din surse interne, cât și externe organizației) pentru a putea acționa sincron cu evoluției, tendințe și schimbări tot mai dinamice. Dificultățile în asigurarea unor capacități semnificative de analiză rapidă a datelor se datorau posibilităților reduse de utilizare a volumelor de date existente, potențial utile managerilor de vârf (data in jail), varietății platformelor informatice folosite, diversității soluțiilor de proiectare, precum și posibilităților reduse oferite de sistemele clasice de gestiune a bazelor de date, ce permiteau doar efectuarea unor interogări. Către mijlocul anilor '90 soluțiile încep să se întrevadă și, sub numele de informatică decizională, încep să fie promovate unele concepte, metode și instrumente specifice pentru asistarea elaborării deciziilor bazată pe analiza datelor memorate. Soluțiile și instrumentele oferite de informatica decizională susțin procesele de transformare a datelor în informații și a informațiilor în cunoștințe, ajutând în mod substanțial instituțiile în elaborarea strategiilor de dezvoltare, în încadrarea activităților curente în aceste strategii, în stabilirea și întărirea unor relații profitabile cu clienții, partenerii și furnizorii, în dezvoltarea și diversificarea produselor și serviciilor, în îmbunătățirea eficienței operaționale. Informațiile obținute vizează în cea mai mare măsură cerințele clienților, competitivitatea și tendințele generale în domeniile industrial, tehnologic, economic și cultural.

logic, economic și cultural.

Datorită resurselor mai modeste, în special de natură financiară, precum și unei motivații mai puțin directe decât în cazul societăților comerciale, unde utilizarea soluțiilor oferite de informatica decizională influențează direct și consistent profitul companiei, instituțiile din domeniul cultural utilizează într-o măsură mult mai mică aceste soluții.

Instrumentele dezvoltate pentru informatica decizională asigură la ora actuală soluții adecvate și performante de organizare a volumelor mari de date în baze de date multidimensionale - depozitele de date -, de prelucrare on-line ale tranzacțiilor, de prelucrări analitice on-line, de descoperire a cunoștințelor „îngropate” în masivele de date - Data Mining, precum și de analiză predictivă. De asemenea, instrumentele moderne de informatică decizională recurg la facilitățile și puterea oferite de sistemele de tip GIS (Geographic Information System) și KMS (Knowledge Management System).

3. Problematika sistemului

În domeniul cultural-științific, esența activităților o constituie, conform studiilor de specialitate, transferul de informații, respectiv prelucrarea de informații, difuzarea, căutarea și receptarea acestor informații. În domeniul artei, informația este doar suportul menit să transporte pe traseul senzație, percepție, intelect-cunoaștere, sentiment-spirit emoția inefabilă. În domeniul educațional, transferul de informații și cunoștințe, volumul și calitatea acestora sunt esențiale, dar ele se subsumează efectului final, latura formativă.

Natura informației multimedială implică: mai multe simțuri în prezentarea sa - auditiv (sunet), vizual (imagine), tactil (tastatură, mouse, ecran tactil); volume mari - miliarde de caractere (giga, tera, peta octeți); mai multe tipuri de

date simultan - numerice și analogice; complexitate extinsă - filme video.

În toate cazurile, procesele care susțin transferul de informații vizează identificarea categoriilor țintă de utilizatori și a cerințelor specifice acestora, identificarea resurselor informaționale, selecția resurselor adecvate identificate, achiziția respectiv includerea în sistem a documentelor selectate, organizarea fondurilor documentare, depozitarea, protecția și conservarea calității acestora, elaborarea produselor de informare, comunicarea documentelor și diseminarea propriu-zisă a informațiilor, respectiv folosirea acestora de către utilizatori potrivit scopurilor lor.

Transformarea datelor în informații și a acestora în cunoștințe este un proces de valorificare a datelor prin sintetizarea lor după diverse criterii, urmată de analiza datelor astfel centralizate pentru identificarea anumitor pattern-uri și corelații și în final interpretarea lor.

Sintetizarea datelor, agregarea lor după anumite criterii, este un proces deja foarte cunoscut și utilizat în elaborarea situațiilor de sinteză, a rapoartelor periodice create pentru informarea managerilor și se constituie în suportul pe care aceștia își fundamentează deciziile. Soluțiile clasice pe care informatica le-a oferit acestui proces de sintetizare au fost: programele dedicate, care exploatează facilitățile limbajelor procedurale în gruparea datelor după anumite criterii și sintetizarea acestora; interogările, care grupează datele după criteriile specificate și aplică funcțiile dorite pe domeniile astfel create și mecanisme de totalizări și sub-totalizări din generatoarele de rapoarte. În cazul volumelor mari de date ce ar trebui explorate tehnicile clasice devin inaplicabile din cauza timpului necesar pentru procesare ele fiind înlocuite de tehnicile moderne precum Data

Warehousing, DW - depozitarea datelor și On-line Analytical Processing, OLAP - procesare analitică on-line.

Definirea conținutului informațional al unui depozit date merit să susțină fundamentarea deciziilor aferente proceselor biblioteconomice s-a axat în primul rând pe procesele privind selecția și achiziția fondurilor documentare. Aceste două procese contribuie atât la realizarea transferului informațional în cadrul întregii societăți umane, cât și la dezvoltarea colecțiilor în cadrul fiecărei biblioteci în parte. Având în vedere costurile, în general ridicate, ale documentelor, pe de o parte cât și resursele financiare alocabile pentru achiziții, de regulă foarte scăzute pentru orice bibliotecă, pe de altă parte, deciziile de selecție și de achiziție sunt extrem de complexe, solicitând un discernământ deosebit din partea decidenților. Este nevoie de informații de evaluare cât mai riguroase privind valoarea științifică sau culturală a materialelor publicate și a autorilor acestora, privind credibilitatea editurilor, precum și a celorlalți actori implicați în procesele biblioteconomice.

Pentru clasificarea și ierarhizarea entităților biblioteconomice, literatura științifică de specialitate definește o serie de criterii care permit: evaluarea reprezentativității unei mulțimi de entități în raport cu o mulțime țintă de cititori, ierarhizarea entităților în vederea selecției, surprinderea dinamicii și predicția tendințelor. Faptele relevante, de natură să furnizeze informații pertinente necesare evaluărilor și care trebuie păstrate într-un data warehouse biblioteconomic, sunt: aparițiile editoriale, documentele noi generate în urma procesului de diseminare; citările, referințele bibliografice menționate în aceste documente; achizițiile, documentele intrate în patrimoniul unei anumite biblioteci; consultările, documen-

tele comunicate cititorilor de către bibliotecă. Dimensiunile asociate depozitului de date biblioteconomice, respectiv perspectivele din care trebuie analizate faptele menționate anterior, sunt: dimensiunea temporală, timpul calendaristic; dimensiunea geo-spațială, localizarea geografică; dimensiunea cunoaștere, domeniul sau mai precis subiectul; dimensiunea profesională conform unei structuri ierarhice a domeniilor profesionale. De asemenea, este necesar ca depozitul de date să conțină și informațiile privind principalele categorii de agenți implicați în procesele biblioteconomice, și anume: autorii documentelor; editurile sau editorii documentelor; organizatorii diverselor evenimente sau manifestări științifice și culturale care generează documente (proceedings); cititorii, utilizatorii finali ai colecțiilor unei anumite biblioteci.

Analiza datelor încearcă să descopere relații între datele sintetizate: tipare, asocieri, corelații pe plan structural, funcțional și causal. Cea mai simplă formă de analiză a datelor este compararea datelor sintetizate cu date similare sau nu. Tehnologiile de comparație includ o mare varietate de tehnici de observare care identifică tipare, corelații și asocieri prin evidențierea unor similitudini sau din contră, sesizează abateri, excepții sau situații anormale. Pentru asistarea acestui proces, informatica clasică a oferit tehnicile de reprezentare grafică a datelor permițând transformarea informației cantitative în informație calitativă. Ulterior au apărut și s-au impus tehnici de observare analitică a datelor, fundamentate pe teorii matematice (theory-driven), care compară datele reale cu datele teoretice produse de un model ipotetic. Însă, de multe ori, setul de modele teoretice s-a dovedit insuficient, procesul observat neîncadrându-se în niciunul din ele. În această situație, se impune descoperirea de

noi modele, respectiv de expansiune a tehnicilor de observare la tehnici de observare automată bazate pe date (data-driven) fără utilizarea unui model preconcept. Aceste tehnici de observare analitică a datelor se regroupează într-o tehnologie modernă, data mining. Procesul de observare analitică permite deci obținerea unor tipare, corelații și chiar modele din care se pot deduce tendințe, se poate specifica cu o anumită probabilitate cum vor arăta datele în perioada următoare, puterea descriptivă a modelului reprezentativ, permițând interpretarea datelor.

Data Mining-ul oferă metode eficiente de clasificare pentru entități din baze de date de mari dimensiuni. Aceste clasificări constituie un domeniu provocator al cercetării, potențialele sale aplicații impunând anumite cerințe specifice. Cerințele specifice impuse grupărilor oferite de Data Mining sunt : scalabilitate, abilitate de a opera cu diferite tipuri de atribute, descoperire de grupări cu forme arbitrare, cerințe minimale de cunoaștere a domeniului pentru determinarea parametrilor de intrare, abilitate de a opera cu date amorfe, insensibilitate în raport cu ordinea înregistrărilor de intrare, dimensionalitate mare, clasificare bazată pe restricții, abilitate de interpretare și utilizabilitate. În literatură există un mare număr de algoritmi de clasificare, alegerea acestora depinzând atât de datele disponibile cât și de aplicație și de scopul său specific. În general, metodele importante de clasificare pot fi încadrate în următoarele categorii: metode de partiționare, metode ierarhice, metode bazate pe densitate, metode bazate pe grid și metode bazate pe model. Unii dintre algoritmi de clasificare pot integra idei din mai multe metode de clasificare astfel încât uneori este mai dificil de a încadra un anumit algoritm numai într-o singură categorie de metode de

clasificare. Mai mult, criteriile de clasificare din unele dintre aplicații pot să necesite integrarea mai multor tehnici de clasificare.

Interpretarea datelor este un proces cognitiv care conduce la o apreciere generală a situației, la identificarea unor probleme sau sesizarea unor oportunități, la stabilirea potențialelor cauze ale problemelor sau la sugestii de rezolvare a lor etc. Interpretarea datelor este un proces în care se face apel la cunoștințele cu caracter general, fundamental și specific asociate domeniului respectiv, precum și la experiența existentă. Interpretarea datelor produce cunoștințe noi, care se vor adăuga celor existente.

Managementul cunoașterii include căile prin care organizațiile obțin, gestionează și utilizează cunoașterea pe care au dobândit-o, precum și demersul acestora de a ameliora rezultatele și cunoștințele organizaționale prin introducerea unei game de procese specifice și practici atât pentru identificarea și captarea de cunoaștere, de know-how, de competență sau de alt capital intelectual, cât și pentru a asigura disponibilitatea acestui fond de cunoaștere pentru transfer și refolosire în întreaga instituție.

Informația geografică sau sistemul de informare geografică este un sistem pentru crearea, stocarea, analizarea și administrarea datelor spațiale și a atributelor asociate. Mai precis, este un sistem informatic în măsură să integreze, să stocheze, să editeze, să analizeze, să partajeze și să afișeze informații referențiate geografic.

Un sistem informatic suport care să susțină procesele de transformare a datelor în informații și a informațiilor în cunoștințe are drept principale funcționalități: gestionare de date, gestionare de modele, gestionare de cunoștințe, gestionare de interacțiuni, dintre utilizator și sistem pe de o parte și între date, modele și cunoștințe, pe

de altă parte, mai precis o arhitectură având în componență subsisteme de gestiune a datelor; de gestiune a modelelor; de gestiune a cunoștințelor și de gestiune a dialogului (interfața cu utilizatorul de tip Web).

Instrumentele software disponibile pentru realizarea de astfel de sisteme au avut în vedere asigurarea unor tehnici de analiză, de optimizare și simulare, de prezentare grafică a rezultatelor, precum și facilități de interogare în limbaj natural, de acces la modele conceptuale, de gestiune a serviciilor OLAP, de utilizare de noi limbaje de exploatare a bazelor de date multidimensionale, noi servicii de prezentare a datelor și de integrare cu alte suporturi software (procesoare de tabele, baze de date).

Cercetările multidisciplinare efectuate în cadrul unui proiect de cercetare al Bibliotecii Academiei Române, bazate pe rezultate din domeniile matematicii, inteligenței artificiale, tehnologiei informației și comunicațiilor, biblioteconomiei și științelor informării, au vizat sferile decizionale din domeniul cultural, respectiv identificarea, definirea și elaborarea de soluții de asistare a deciziilor în procesele care susțin transferul de informații culturale și științifice. Asistarea cu mijloace informatice a acestor procese decizionale a impus: luarea în considerare a unei multitudini de surse informaționale diverse, a necesității de manipulare a unor volume imense de informație, a unor timpi de răspuns de 1 până la 5 secunde specifici cerințelor decidenților, a conceptelor și metodelor moderne, precum și a soluțiilor și instrumentelor performante care să permită creșterea eficacității și eficienței proceselor de transfer informațional, alinierea la normele internaționale și la evoluțiile tehnologice actuale, integrarea într-o viziune unitară a mării diversități de probleme specifice activităților de producție și diseminare a informațiilor, inclusiv

geografice și multimedia, precum și a cunoștințelor.

Astfel de deziderate sunt în deplină concordanță cu prevederile strategiei naționale din domeniul culturii care privesc dezvoltarea infrastructurilor informatice ale bibliotecilor, construirea rețelei informaționale la nivel național a bibliotecilor, transpunerea în formă electronică a patrimoniului național, re proiectarea rolului bibliotecilor, reinventarea conceptului de bibliotecă din înțelesul clasic în cel de poartă de acces la informație și cultură.

4. Concluzii

Succesul unor astfel de sisteme este determinat nu numai de calitățile tehnice ale sistemului în sine, ci și de concordanța acestuia cu aptitudinile și cunoștințele utilizatorului și cu caracteristicile decizionale.

Principalele avantaje sunt: îmbunătățirea abilităților decizionale individuale; relaxarea limitelor cognitive ale decidentului; extinderea capacității de prelucrare nemijlocită a informațiilor; sporirea calității soluțiilor, a obiectivității și a imparțialității; diminuarea costurilor de funcționare; îmbunătățirea posibilităților de comunicare și colaborare.

Limitele se referă la faptul că: eficacitatea și eficiența depind de cât de bine a fost determinat scopul utilizării; calitățile cunoștințelor acumulate în sistem pot fi insuficiente dacă, din cauza costurilor permise, asigurarea resurselor informatice este sub strictul necesar; pot apărea probleme de compatibilitate a platformelor informatice implicate; documentațiile insuficient structurate sau prea stufoase pot limita înțelegerea și utilizarea completă a funcțiilor sistemului; lipsesc unele calități specifice ființelor umane (creativitate, imaginație, intuiție, spirit de conservare, simț al responsabilității) fiind vorba de un obiect artificial.

Riscurile în implementarea unor astfel de sisteme pot fi determinate de trei categorii de factori de natură diferită: de natură tehnică, deficiențe de construire a sistemului (formularea neadecvată a problemelor, alegerea soluțiilor); de natură umană, posibilități limitate de adaptare la viteza progreselor tehnologice, teama de schimbare, posibile diferențe culturale, carențe de comunicare etc.; de natură organizațională, implicații sociale, restricții impuse de modul de organizare și funcționare, fluctuații de personal, incapacitatea de a prevedea impactul schimbărilor.

Premise pentru succes: oportunitatea reală a demersului; așteptări realiste; existența unui entuziasm bazat pe percepția avantajelor; consecvență în realizare; susținere managerială.

BIBLIOGRAFIE

1. **AIRINEI, Dinu.** *Depozite de date.* Iași: Editura POLIROM, 2002, 208 p.
2. **BANCIU, Doina.** *Informatizarea structurilor infodocumentare.* București: Editura Ars Docendia, 2007, 270 p.
3. **DRĂGANESCU, Mihai.** *Cultura și societatea cunoașterii.* În: **TUFIȘ, D.; FILIP, F.** (coord.) *Limba română în Societatea informațională - Societatea cunoașterii.* București, 2002, p. 441-442 și 459-472.
4. **ENĂCHESCU, Denis.** *Tehnici statistice de Data Mining.* București: Editura Universității din București, 2003, 160 p.
5. **FILIP, Florin.** *Sisteme suport pentru decizii.* București: Editura Tehnică, 2004, 338 p.
7. **IONIȚĂ, Angela.** *Geographic Information System as Smart Tools for Business Intelligence.* În: *Economy Informatics*, 2005, nr. 1, p. 5-8.
8. **IONIȚĂ, Angela; LEPĂDATU, Cornel; DUMITRESCU, Gabriela.** *Digital Cultural Landscape Content.* În: **HERNIK, Jozef; PIJANOWSKI, Jacek. M.** (edit.) *Cultural Landscape - Assesment, Protection, Shaping*, Kracow, 2008, vol. III (în curs de apariție).
9. **LEPĂDATU, Cornel.** Preocupări

privind prezervarea moștenirii culturale în cadrul Bibliotecii Academiei. În: *Academica*, 2004, vol. XIV, nr. 167 (30), p. 35-40.

10. **LEPĂDATU, Cornel.** De la descriere bibliografică la web semantic. În: *Academica*, 2006, vol. XVI, nr. 185-186 (48-49), p. 78-81 și nr. 188 (51), p. 42-45.

11. **LEPĂDATU, Cornel.** Support Systems for Knowledge Culture Based on Solution and Tools from the Field of Business Intelligence - SSCBI. În: *Proceedings of the Workshop: IST - Multidisciplinary Approaches*, Bucharest, June 27, 2006, p. 7-12.

12. **LEPĂDATU, Cornel.** Acquisition Policy of a Library and Data Mining Techniques. În: *Studies in informatics and control*, 2007, vol. 16, nr. 4, p. 413-420.

13. **MUNTEAN, Mihaela.** *Inițiere în tehnologia OLAP: teorie și practică.* București: Editura ASE, 2004, 366 p.

14. **REPANOVICI, Angela.** *Cultura informației - miza mileniului III.* În: *Biblio - Brașov. Conferință națională de biblioteconomie și știința informării.* Brașov: Editura Universității „Transilvania”, 2005, p. 163-166.

15. **TÎRZIMAN, Elena.** *Procesele de bibliotecă; Abordare în contextul noilor tehnologii.* București: Editura Universității din București, 2000, 108 p.

16. **ZAHARIE, Dorin; ALBESCU, Felicia; BOJAN, Irina; IVANCENCO, Veronica; VASILESCU, Corina.** *Sisteme informatice pentru asistarea deciziei.* București: Editura DUAL TECH, 2001, 312 p.

Biblioteca Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci - o bibliotecă specializată

Bogdan Boreschievici
Ștefana Teodorov

Autorii

Bogdan Boreschievici este directorul Direcției CNIS, membru fondator (1990) al Societății Române de Management, al Societății Române a Documentariștilor din România (INFODOCROM), al Asociației Generale a Inginerilor din România (AGIR).

E-mail:

boreschievici.bogdan@osim.ro

Ștefana Teodorov este bibliotecar în cadrul Bibliotecii OSIM.

E-mail:

teodorov.stefana@osim.ro

Prin definiția ei, o bibliotecă specializată este biblioteca destinată în principal unei categorii de beneficiari sau colecționării, cu prioritate, a unor tipuri de documente ori pentru a răspunde necesităților specifice organismului tutelar (1).

În acest articol vom spune câteva cuvinte despre structura organizatorică, conținutul și activitatea Bibliotecii OSIM. Referindu-ne la definiția de mai sus, ar trebui să explicăm căror necesități specifice ale organismului tutelar ar răspunde Biblioteca OSIM. De aceea, vom face o scurtă incursiune în organizarea, funcționarea și, mai apoi, în istoria proprietății industriale și, în particular, în istoria nașterii și dezvoltării Oficiului. Și pentru a ne face o primă idee despre conținutul proprietății industriale, vom spune numai că noțiunea include următoarele obiecte principale: brevetele pentru invenții, mărcile de comerț și servicii, desenele și modelele sau design-ul; pe lângă cele de mai sus se regăsesc obiecte precum: modele de utilitate, indicații geografice, certificate de protecție suplimentară etc. Aceste obiecte sunt, în mai mare sau mai mică măsură, atașate unuia din obiectele principale enunțate mai sus.

Ce legătură există între aceste obiecte și omul de pe stradă? Cel ce a făcut o invenție și dorește să aibă monopolul utilizării acesteia va putea să o facă dacă întrunește cerințele legii asupra brevetelor de invenție. Pentru aceasta va depune o cerere la Oficiul Național (în cazul nostru OSIM), cerere în care își va descrie detaliat invenția. În cazul în care conținutul acestei invenții întrunește prevederile legii, inventatorul va primi un act de protecție numit brevet pentru invenție. Ca urmare, timp de 20 de ani, sub anumite condiții, inventatorul nostru va putea să-și utilizeze invenția pentru a produce, fabrica, comercializa etc. rezultatul

invenției sale, putând interzice oricui altcuiva asemenea operații dacă acesta folosește invenția brevetată.

În cazul invențiilor, una din prevederile legale ce va fi verificată de experții Oficiului, va fi cea legată de noutatea absolută a invenției; acest termen este important pentru tot ceea ce urmează: absolută înseamnă că respectiva invenție NU a mai fost făcută publică de nimeni, nicicând, cam de la Adam și Eva și până la data depunerii cererii. Dacă noutatea trebuie să fie absolută, dreptul de folosință este restricționat la teritoriul național. Cu alte cuvinte, dreptul dobândit în România NU se extinde automat spre alte țări.

În cazul mărcilor, cerințele de noutate sunt mai laxe și ele se referă la analiza mărcilor existente în plan național sau comunitar. Existența unei mărci identice NUMAI în SUA nu ne va opri să înregistrăm marca în România.

Ceea ce am vrut să subliniem este faptul că drepturile de proprietate industrială (DPI) dobândite sunt valabile în cadrul spațiului național, că durata de protecție este limitată, că în unele situații noutatea trebuie să fie ABSOLUTĂ, iar în alte cazuri relativă. Ca urmare, specialiștii Oficiului Național trebuie să dispună de o bază informațională adecvată din toate punctele de vedere: acela al conținutului, completitudinii, accesibilității, timpului de documentare etc.

Desigur, cititorul nostru va formula întrebarea logică: și dacă vreau protecție în alte State? Răspunsul este simplu: se formulează cereri pentru fiecare Stat în parte. Bine, zice cititorul nostru, dar dacă aceste drepturi sunt în fapt monopoluri economice, Statul nu le impozitează? Ba da, răspundem noi, iar politicile de impozitare variază de la țară la țară; numele corect al acestui impozit este taxă.

Făcând sinteza celor două

■ Biblioteca Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci - o bibliotecă specializată ■

răspunsuri cititorul va întreba: înseamnă că toate cheltuielile pentru obținerea drepturilor de proprietate industrială în mai multe țări este suma tuturor taxelor? Da, și chiar mai mult, deoarece apar și alte cerințe precum: limba de lucru și deci obligativitatea traducerii, obligativitatea reprezentării prin persoană interpusă în fața Oficiului național etc. Pentru a se reduce cuantumul acestor cheltuieli, Statele au căutat modalități organizatorice care să reducă costurile totale ale protecției în străinătate. În acest fel au luat naștere o serie de Convenții și Acorduri. Administrarea tuturor acestor acorduri internaționale a revenit unei organizații cu caracter de organizație mondială - Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale - OMPI. OMPI nu are atribuții de autoritate asupra activității Oficiilor Naționale, ci numai de administrare a tratatelor și acordurilor mondiale din domeniu. Există și câteva atribuții tehnice, dar nu vom insista aici. Tot în căutarea simplificării procedurilor prin care se pot obține

drepturi de proprietate industrială în anumite regiuni fără a „*încărca exagerat nota de plată*” au condus la constituirea unor organizații regionale.

În Europa există o asemenea organizație, dedicată exclusiv brevetelor pentru invenții, Organizația Brevetului European, constituită în baza Convenției Brevetului European. Organizația are o structură de lucru proprie - Oficiul European de Brevete (OEB), organizație ce primește și analizează, ca un Oficiu Național, cereri pentru brevete de invenții. Diferența constă în faptul că, dacă un brevet național viza teritoriul național, un brevet obținut de la OEB este valid în toate țările membre ale Convenției pentru care s-a cerut protecția. Cheltuielile sunt, desigur, mai mici, dar NU foarte mici!

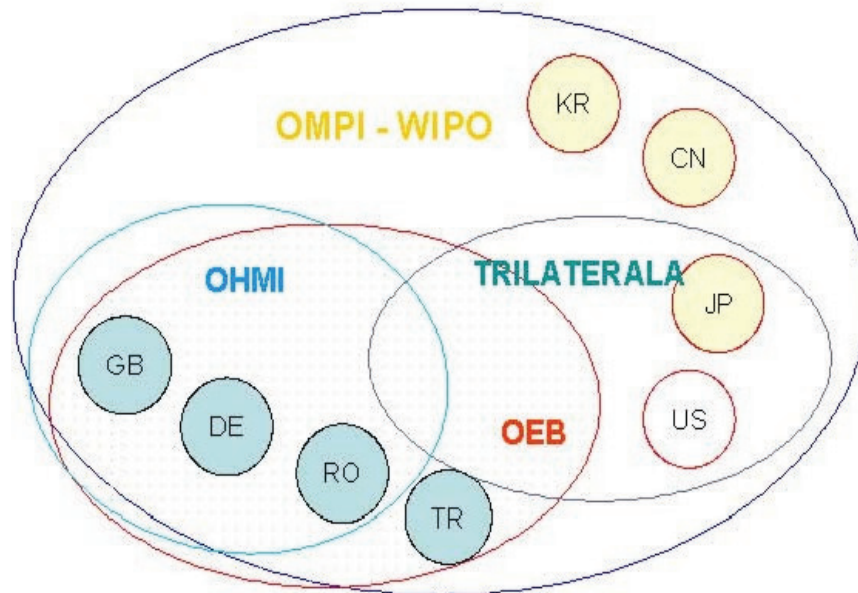
O altă organizație cu caracter regional este Organizația pentru Armonizarea Pieței Interne Comunitare - OAPI, care procesează cererile de marcă comunitară și design comunitar. Marca comunitară este o marcă pentru comerț sau

pentru servicii cu valabilitate în toate țările membre ale Uniunii Europene. Aha, va zice cititorul grăbit, cum e brevetul de la OEB! NU, îi răspundem noi, deoarece teritoriul Uniunii Europene este diferit de cel al OEB; unele țări membre ale OEB nu fac încă parte din UE (de exemplu Turcia). Așa cum îi spune și numele, OAPI acționează numai pe teritoriul Uniunii.

Dar brevetul pentru teritoriul Uniunii? E simplu: acest tip de brevet... încă nu există. Ne vom opri aici cu comentariile; cei interesați pot consulta Revista Română de Proprietate Industrială, unde vor găsi multe alte detalii sau analize de fond. În concluzie, sistemul de obținere a protecției pentru obiectele proprietății industriale se structurează în: Oficii Naționale, Oficii Regionale (organizate în baza unor convenții internaționale și care includ un număr de state, de regulă de pe același continent) și Organizația Mondială.

În figura următoare am încercat să schițăm această structură:

Sistemul PPI - ORGANIZATII

■ Biblioteca Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci - o bibliotecă specializată ■

Există și unele grupuri de Oficii care, deși nu sunt subiectul unui tratat internațional, au un sistem de colaborare propriu; în acest grup intră (vezi diagrama de mai sus) Oficiul American - USPTO, Oficiul Japonez - JPO, Oficiul European de Brevete - EPO. Grupul este cunoscut sub numele de Trilaterală și reunește cele mai mari trei organizații din lume.

Am descris mai sus structura sistemului și am amintit câte ceva despre faptul că activitatea principală a unui Oficiu gravitează în jurul expresiei NOUTATE. Desigur nu este singurul criteriu ce se ia în considerație dar rămâne probabil cel mai important. Cum se poate asigura un Oficiu că lucrătorul său are acces la noutatea ABSOLUTĂ? Nicum! Convingerea asupra existenței într-o invenție a noutății absolute pur și simplu NU EXISTĂ.

De aceea, și pentru a nu duce sistemul în derizoriu, au fost adoptate câteva înțelegeri:

- prima dintre ele viza schimbul de informații între Oficii; fiecare Oficiu care producea sau produce documente ce contribuie la „fondul” de noutate absolută al lumii, distribuie aceste documente spre toate celelalte Oficii interesate. Fiind documente publice, ele devin accesibile, prin intermediul Bibliotecii, atât expertului din Oficiu, cât și publicului larg;

- documentele se supun unui sistem de clasificare internațional agreat; în acest fel aria de căutare a expertului se reduce la documente ce țin relativ strict de domeniul analizat;

- sunt consultate numai documentele din literatura unor țări considerate dezvoltate.

Există studii ce situează literatura de brevet în postura de a conține cca. 75% din noutatea tehnică; drept urmare, ea este principala sursă de documentare pentru un expert. În consecință,

recursul la restul literaturii tehnice ar putea fi mai puțin intens. În timp, această ultimă teorie s-a dovedit eronată, în sensul că numeroase publicații de specialitate descriu invenții pentru care nu s-a cerut brevet fie din neștiință, fie din neglijență, fie urmându-se o linie strategică specifică.

Ca urmare, fiecare Oficiu primește (sau mai exact primea) din partea celorlalte Oficii documentele acestora în care se publicau toate informațiile despre obiectele de PI pentru care s-a cerut sau s-a înregistrat protecția.

Documentele sunt clasificate conform principiilor de clasificare din sistemele de Clasificare Internațională și devin accesibile experților în Bibliotecă.

Oficiile produc două categorii de documente oficiale: Buletinele Oficiale și descrierile Cererilor și/ sau Brevetelor de Invenție. Dacă toate celelalte obiecte de proprietate industrială, mai puțin brevetele, ocupă prin descrierea lor un spațiu suficient de mic pentru a fi incluse într-un volum tip carte ce apare odată pe lună, un brevet de invenție este, numai el, uneori de dimensiunea mai multor volume. Ca urmare, Buletinele Oficiale vor conține TOATĂ informația pentru obiecte precum marca sau designul și numai informația BIBLIOGRAFICĂ pentru brevet sau cererea respectivă care va fi publicată, ”*in extenso*”, separat.

Suplimentar, Oficiul achiziționează, în limita fondurilor, și literatură specifică; aceasta poate fi literatură de natură juridică legată de sistemul DPI, cât și literatură tehnică. Totodată, importante sunt și dicționarele tehnice generale dar și cele specializate, dicționarele medicale, juridice, de artă sau strict specializate, precum un dicționar din domeniul viticol, vinicol etc. Este greu de spus cât de intens sunt sau vor fi utilizate respectivele documente în timp; acest lucru depinde în mare măsură de

procedurile de lucru din Oficiu, dar și, mai ales, de domeniile de interes ale solicitanților: brevete, mărci sau design, ramuri ale industriei pentru care există interes etc. Dacă schimburile inițiale de informații se făceau pe hârtie, după 1989 schimburile de informații s-au mutat spre utilizarea CD-ROM și DVD, ca apoi să fie exclusiv bazate pe utilizarea Internet. În domeniul brevetelor, în 1999 s-a anunțat, prin OMPI, decizia Oficiului American și apoi a altor mari Oficii de sistare a schimbului de documente pe hârtie.

Pentru a avea o idee aproximativă asupra spațiului ocupat de documentele Bibliotecii, numai în domeniul brevetelor, OSIM are cca. 11.000 metri liniari de raft, dar considerabil mai puțin decât Franța, care urcă spre 60 de km. Unele Oficii ajung la peste 100 de km de raft.

Trecerea pe CD/DVD a fost un șoc pentru Oficiile Naționale, care au trebuit, într-un timp scurt, să-și adapteze infrastructura tehnică de la binecunoscutele obiceiuri legate de hârtie la tehnologii informatice. În OSIM, începând cu 1994, CD-ul câștigase o poziție cât se poate de onorabilă în procesul de examinare. După 10 ani... nu se mai uită nimeni la el, locul fiind ocupat de Internet.

În 1998 a venit un alt șoc: publicarea pe Internet a bazei de date a OEB - *espacenet* (2).

Această bază de date are astăzi, cu multă aproximație, cca. 75.000.000 de documente de brevet accesibile pagină cu pagină. Fondul documentar s-a extins în urmă, înainte de 1920, iar numărul de țări incluse cuprinde toate țările membre ale CBE.

OSIM a publicat, tot în 1998, baza sa de date, cu brevetele integrale, folosind un soft distinct dezvoltat de specialiștii din Oficiu (RO PATENT SERCH). Au urmat numeroase alte Oficii care și-au publicat pe Internet bazele de date;

■ Biblioteca Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci - o bibliotecă specializată ■

în scurt timp marile Oficii, dar și multe Oficii mici au SİSTAT schimbul pe hârtie și CD și pentru Buletinele Oficiale, acestea apărând exclusiv pe Internet. De curând a intrat în rândul furnizorilor de informații gratuite din literatura de PI și... GOOGLE. Au început cu colecția de brevete SUA și au obținut rezultate spectaculoase. Sunt în curs discuții și cu OEB, dar și cu alte Oficii. În aplicația Google este util faptul că s-a inclus toată colecția SUA de la 1836 la zi (autorii afirmă ca an de bază 1789, dar perioada 1789 - 1836 conține goluri datorate incendiului din 1836 suferit de Biblioteca Oficiului American).

În fine, să ne oprim la Biblioteca OSIM.

Biblioteca noastră a luat ființă relativ târziu (1963), dacă ținem seama de faptul că Oficiul a luat naștere la 1906, odată cu promulgarea legii invențiilor în România (3). Ar fi îngrat să nu amintim existența unor foarte serioase preocupări în domeniul DPI în România încă anterior acestei date. Prima lege a mărcilor datează de la 1879, un proiect elaborat de lege a brevetelor de la 1880 etc. Recent, am descoperit faptul că numeroși români brevetau peste hotare încă cu mult înainte de apariția legii asupra brevetelor. Biblioteca noastră este o bibliotecă specializată, ce oferă următoarele tipuri de documente:

- descrieri de brevet sau cereri de brevet din cca. 40 de state ale lumii;

- Buletinele Oficiale de Proprietate Industrială pentru brevete, mărci, design;

- manuale de clasificare internațională pentru obiectele de PI;

- literatură juridică specifică domeniului de PI;

- literatură tehnică pentru domenii mai solicitate;

- dicționare.

Accesul este gratuit în sălile sale de lectură pentru toate cate-

goriile de utilizatori

Biblioteca OSIM deține aproximativ 10.500 u.b. monografii, 9.500 u.b. periodice, în afară de descrierile și cererile de brevet străine și românești.

Biblioteca este informatizată complet din anul 2000 și dispune de un Centru de Împrumut și de 2 săli de lectură: Sala de Lectură de Proprietate Industrială și Sala de Lectură Tehnică și Juridică. Centrul de împrumut se adresează numai utilizatorilor interni.

Baza de date de brevete RO PATENT SEARCH este o bază de date full-text care conține toate documentele de brevet de la 1906 până în prezent și poate fi consultată la adresa: <http://www.osim.ro/bazedate/bazecont.htm>.

Accesul la această bază de date este gratuit din Sala de Lectură de Proprietate Industrială, de pe cele 16 stații de lucru. Custodele Sălii de Lectură acordă asistență tehnică pentru ca utilizatorii să obțină răspunsuri cât mai complete din baza de date. Aceasta bază de date ușurează identificarea brevetelor după titlu sau cuvânt din titlu, titular, număr de brevet, clasificare, cuvinte-cheie (se pot folosi și operatorii booleeni: ȘI, SAU, NU) și după an.

Pentru documentele non-brevet, a fost realizată baza de date bibliografică BIBOSIM (4), ce oferă utilizatorilor posibilitatea de a face căutări după următoarele criterii: cuvinte-cheie, subiect, titlu, autor, editura, anul apariției. Aceste documente pot fi consultate la Sala de Lectură Tehnică și Juridică. Această bază de date are o structură complexă, vizibilă numai din interiorul Oficiului permițând:

- gestiunea completă, inclusiv financiară, a achizițiilor efectuate;

- ținerea registrului electronic;

- achiziția transparentă.

Achiziția transparentă permite unui utilizator interesat să propună achiziția unei publicații folosind un

sistem de „înscrisere” electronic; titlul propus poate fi văzut de toții ceilalți lucrători din Oficiu; aceștia au posibilitatea să susțină propunerea sau să nu o voteze. Decizia de achiziție nu este bazată exclusiv pe susținerea obținută dar ține seama de aceasta.

Biblioteca are și un sistem de evidență informatizată a utilizatorilor. Deoarece colecțiile de brevete pe hârtie se găsesc la o distanță importantă de sediul central, a devenit o problemă servirea unui utilizator interesat de un anumit brevet, brevet neafiat în una din bazele de date accesibile public; în aceste condiții, la sediul colecției de brevete se extrage documentul din mapă, se scanează și este automat dirijat spre custodele sălii; acesta îl poate copia pe hârtie sau pune la dispoziția celui interesat în format electronic. Dacă, urmare a unor cercetări documentare, efectuate la sala de lectură, cititorul dorește copii ale documentelor regăsite pe CD-ROM, acest serviciu este efectuat la Sala de lectură a OSIM. Din sălile de lectură ale Oficiului utilizatorul are acces gratuit nu numai la Internet, dar și la unele baze de date comerciale, achiziționate de către Oficiu (5).

Prin serviciul de bibliotecă, OSIM a inițiat un program de colaborare cu bibliotecile publice din România, program prin care se întreprind măsuri de informare, formare, sensibilizare și responsabilizare a persoanelor interesate de domeniul DPI din România. În cadrul acestui program colaborăm cu 16 biblioteci: Biblioteca Națională, Biblioteca Metropolitană, 14 Biblioteci Județene. Publicațiile OSIM, dar și materialele noastre promoționale sunt difuzate prin acest sistem spre segmente largi de utilizatori cu preocupări și vârste extrem de diverse. Deseori, experții noștri solicită lucrări ce se pot obține numai prin schimbul interbibliotecar național sau inter-

■ Biblioteca Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci - o bibliotecă specializată ■

național. Prin existența unei bune colaborări cu toate celelalte instituții bibliotecare reușim să satisfacem nevoile de documentare ale utilizatorilor noștri. Ceea ce este important este și faptul că schimbul de informații în domeniul bibliotecar inter-Oficii este un atribut al Bibliotecii noastre, fapt ce ne permite, destul de frecvent, să putem obține documente specifice din orice colț al lumii. Credem sin-

cer că această succintă prezentare va permite cititorului să se intereseze mai îndeaproape atât de conținutul și activitatea Bibliotecii, cât și de domeniul vast al Protecției Proprietății Industriale.

NOTE

1. LEGE Nr. 334 din 31 mai 2002 - Republicată

2. http://ro.espacenet.com/search97cgi/s97_cgi.exe?Action=FormGen&Template=ro/RO/home.htm

3. **BADARAU, A.; MIHĂILESCU N.; CIONTU, P.** *Din istoria proprietății industriale în România*. Vol. 1. București: Editura OSIM, 2003

4. <http://193.230.133.4/cgi-bin/bibosim2>

5. Este vorba de baza de date Thomson Reuters dedicată PPI.

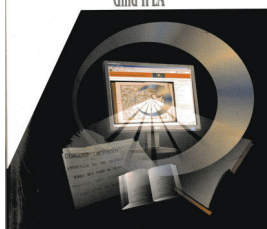
ANEXĂ

Pentru a face o idee cititorului asupra conținutului colecției de brevete, reproducem tabelul de mai jos. Fondul colecției pe hârtie la 31.07.2008 - **14.355.419** documente
Colecția pe suport CD-DVD: fond colecție: **81.638** discuri

Colecția	Fond	Colecția	Fond	Colecția	Fond
SUA	30217057	Polonia	145569	WO	181855
Franța	1946436	Ungaria	74086	URSS	1987496
Germania	2554000	Iugoslavia	13997	RDG	299698
Anglia	1411335	Suedia	251008	Cehoslovacia	275978
Elveția	684710	Norvegia	104910	Bulgaria	52798
Austria	407098	Belgia	438499	Australia	258243
Rusia	120420	Olanda	124604	TOTAL	14.355.419

O nouă apariție în colecția "Biblioteca ABR"

Documente audiovizuale și multimedia
în biblioteci
Ghid IFLA

În colecția *Biblioteca ABR* a apărut volumul *Documente audiovizuale și multimedia în biblioteci: ghid IFLA* (traducere și adnotare de Mircea Regneală; anexe traduse de Gabriela Raicu și Corina Dovîncă).

Pe lângă traducerea și adaptarea recomandărilor IFLA privind documentele audiovizuale și multimedia, lucrarea conține, în anexe, mai multe documente care facilitează înțelegerea mai exactă a multimediei, a implicațiilor pe care acest suport le are în zone precum proprietatea intelectuală și dreptul de autor, a importanței lui în contextul preocupărilor actuale privind digitizarea documentelor, licențele de bibliotecă și constituirea de consorții.

Costul lucrării este de 25 lei. Comenzile se pot transmite la Secretariatul ABR - tel. 021-3130165/int. 283 sau e-mail infoabr@gmail.com (persoană de contact: Alice Oprea, secretar executiv).

De la documentare la cercetare sau o jumătate de secol de evoluție a unei biblioteci românești

Simona Bara

Autoarea

Dr. Simona BARA este Directorul general al Centrului de Documentare pentru Construcții, Arhitectură, Urbanism și Amenajarea Teritoriului.

E-mail: director@cdcas.ro

1. Apariția și dezvoltarea Bibliotecii și activitățile curente

Întreaga istorie a Bibliotecii tehnice specializate din cadrul Centrului de Documentare pentru Construcții, Arhitectură, Urbanism și Amenajarea Teritoriului (CDCAS) a fost construită de oameni pasionați și cu iubire de carte, care au lucrat și mai lucrează încă în cadrul ei. Încă de la început trebuie menționat că activitatea acestei biblioteci nu numai că este puternic încastrată în cea a structurii instituționale din care face parte, dar a înregistrat o evoluție calitativ ascendentă în cei 54 de ani de funcționare continuă. Evoluția activității bibliotecii tehnice specializate din cadrul CDCAS a fost posibilă într-un mod asemănător cu ceea ce spunea cu ani în urmă Maica Tereza (1) „... *Nu ne stă în putere să facem lucruri uriașe ci numai lucruri mici, cu iubire uriașă ...*”.

În viziunea conducătorilor (2) și lucrătorilor Bibliotecii tehnice specializate din cadrul CDCAS, cartea a reprezentat și reprezintă unul dintre principalele instrumente de diseminare a științei și culturii în domeniu. Înființată la mijlocul anilor 50 (în 8 decembrie, 1954), biblioteca tehnică specializată din cadrul CDCAS se numără printre cele mai importante unități de acest gen din țară pentru domeniile construcții, arhitectură, urbanism și amenajarea teritoriului.

Fondul documentar de care dispune biblioteca tehnică specializată din cadrul CDCAS a fost acumulat în timp fiind dezvoltat continuu, prin munca a numeroși specialiști, care cu migală și tenacitate au cules, prelucrat și stocat cele mai diverse informații din cele mai importante publicații de specialitate din Europa și din lume. În structura fondului de documente se includ: colecții de reviste de prestigiu străine și românești; cărți de specialitate; rapoarte ale unor sim-

pozioane și conferințe din domeniile construcții, arhitectură, urbanism și amenajarea teritoriului; enciclopedii și dicționare; regulamente tehnice europene. Fondul bibliotecii are cca. 55.000 de cărți de specialitate și peste 200.000 de reviste; totodată, menționăm că zestrea informațională a bibliotecii s-a amplificat prin transferarea (custodie) fondului documentar deținut de biblioteca tehnică a fostului Minister al Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului. Trebuie precizat că multe dintre periodicele deținute de biblioteca tehnică specializată a CDCAS nu numai că sunt unice în țară (3), dar au și o relativă continuitate, fapt ce sporește valoarea informațional-documentară a colecțiilor existente.

Penuria de fonduri dedicate achiziționării de publicații și periodice ce s-a înregistrat în ultimii 20 de ani a fost parțial compensată prin atribuirea, în regim de custodie, din partea Ministerului Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului a unor reviste străine de specialitate; prin această acțiune s-a încercat asigurarea continuității colecțiilor de periodice deținute de către bibliotecă.

În cadrul bibliotecii principalele activități desfășurate sunt: identificarea și achiziționarea materialelor documentare; prelucrarea materialelor documentare; servirea informațională a beneficiarilor; în continuare se vor prezenta succint aceste activități.

1. Identificarea și achiziționarea materialelor documentare are în vedere satisfacerea solicitărilor speciale ale beneficiarilor, menținerea conținutului colecțiilor și asigurarea continuității acestora; în paralel se urmărește și dezvoltarea pe suport informațional netraditional a unor noi colecții de documente. Procedurile de urmărire a intrărilor de materiale documentare încep în momentul intrării unui material documentar în bibliotecă,

■ De la documentare la cercetare sau o jumătate de secol de evoluție a unei biblioteci românești ■

prilej cu care se urmăresc: corespondența dintre materialul documentar primit și cel comandat, înregistrarea noului material în fondul documentar; dacă este cazul, se formulează reclamații pentru documentele ce nu au sosit conform comenzii și se transmit aceste reclamații către furnizori.

2. Prelucrarea materialelor documentare, care constă în parcurgerea fluxului de prelucrare de la achiziție la depozitare; astfel, are loc descrierea bibliografică a unui material documentar, ce este realizată de către personalul bibliotecii, care introduce și informațiile specifice, cum sunt de exemplu: cota, clasificarea proprie bibliotecii, numărul ISSN, ISBN. Colecțiile și bazele de date ale bibliotecii sunt folosite pentru asigurarea accesului publicului la informațiile privind materialele documentare stocate. De asemenea, în bibliotecă, în timp, s-a constituit și o colecție de informații, full-text, referitoare la legislația CE în construcții. Funcțiile de construire și organizare a cataloagelor bibliotecii tehnice specializate din cadrul CDCAS sunt realizate cu softul intern utilizat prin construirea și actualizarea bazei de date a sistemului. În consecință, baza de date a bibliotecii reprezintă forma electronică, digitală a cataloagelor tradiționale ale bibliotecii.

3. Servirea informațională a beneficiarilor implică: punerea la dispoziția solicitanților a materialelor documentare pentru consultare; accesul publicului la colecții și baze de date, respectiv diseminarea informațiilor către diferite categorii de specialiști (în marea lor majoritate aceștia aparținând administrației publice centrale); asigurarea accesului asistat de calculator la interogarea băncilor de date existente în CDCAS; editarea și difuzarea unor publicații specializate; colaborarea cu organisme de informare documentară cu preocupări analoge din străinătate în domeniul armonizării sistemelor de lucru, al informatizării și gestio-

nării bibliotecii, dar și al creării unor baze de date, a unor proiecte de cercetare comune etc.

Beneficiarii activității de documentare a bibliotecii tehnice specializate din cadrul CDCAS se împart în două mari categorii:

- *persoane juridice* - administrațiile publice centrale (MDLPL) și, uneori, locale (primării); inspectorate în construcții; unități de învățământ mediu și superior, precum și de cercetare din domeniile construcții și arhitectură (INCERC, ICECON, IPCT, RomProiect, IPC, Urban Proiect, ProDomus, PROED, Proiect București, IPTANA, Institutul de Construcții, UAUIM, Unitech, COCC, ProCEMA etc.); agenți economici; mass-media; biblioteci și centre de informare și documentare din țară și străinătate; organizații patronale și sindicale; fundații și asociații;

- *persoane fizice* - specialiști din țară din domeniul construcții și materiale de construcții; studenți și cadre didactice din domeniul construcțiilor și arhitecturii; specialiști din străinătate (dornici de a cunoaște potențialul pieței românești a construcțiilor), studenți etc.

2. Dezvoltarea colecțiilor și a bazelor de date - o activitate curentă alături de parteneri puternici și stabili

După 40 de ani de la înființare, în perioada 1995-2000, biblioteca tehnică specializată din cadrul CDCAS a intrat într-un proces de modernizare, ca urmare a contractelor încheiate între CDCAS și Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului; în acest context, acțiunile de restructurare și modernizare întreprinse au inclus:

- realizarea de abonamente la colecții de reviste de prestigiu străine și românești;

- achiziționarea de cărți de specialitate;

- elaborarea unor comunicări științifice și rapoarte la simpozioane și conferințe naționale și internaționale;

- achiziționarea de enciclopedii și dicționare, precum și de cărți valoroase din punct de vedere tehnico-științific;

- începerea realizării unor colecții de traduceri ale reglementărilor, bunelor practici și a altor documente de referință din UE și din alte țări din domeniile construcții, arhitectură, urbanism și amenajarea teritoriului.

Din păcate, unele dintre colecțiile de baze de date documentare specializate proiectate a fi realizate (4) de către CDCAS au rămas în diferite stadii de realizare - unele chiar în cel de idee, dat fiind, pe de o parte, schimbările organizatorice survenite atât la nivelul administrației publice centrale (5), cât și în interiorul CDCAS, și, pe de altă parte, ca efect al unor discontinuități apărute în asigurarea resurselor financiare necesare materializării acestor obiective.

După anul 2000, întreaga activitate a CDCAS s-a reorientat către utilizarea noilor instrumente de informare-documentare specifice epocii Internetului, paralel cu demararea informatizării instituției. Totodată, alături de parteneri puternici și stabili, s-au dezvoltat încercările de *proiectare a unor colecții și bănci de date specializate* pentru construcții, arhitectură, urbanism și amenajarea teritoriului. Astfel, *s-a amplificat activitatea de documentare, sinteză și de gestionare de informații științifice, tehnice, economice, statistice și legislative* din următoarele domenii: construcții civile și industriale; construcții pentru transporturi; instalații; infrastructuri; arhitectură; amenajarea teritoriului; urbanism; economie urbană; economia construcțiilor; dezvoltarea durabilă; calitatea construcțiilor; formarea specialiștilor în construcții; ecologie; protecția mediului; eficiența energetică în construcții; surse de energie regenerabile; utilaje pentru construcții; materiale de construcții, produse, tehnici și tehnologii; marketing; ma-

■ De la documentare la cercetare sau o jumătate de secol de evoluție a unei biblioteci românești ■

nagement; istoria construcțiilor; în acest context, activitatea dezvoltată în cadrul CDCAS s-a orientat spre:

- proiectarea, constituirea și administrarea unor colecții și bănci de date tehnice și științifice de profil;

- elaborarea și editarea unor publicații de specialitate, cum au fost: sinteze și studii de documentare-cercetare; cercetări bibliografice; bibliografii retrospective; Buletinul de Informare Tehnică - BIT; Buletinul sumarelor de construcții etc.;

- realizarea unor lucrări de documentare și sinteză în scopul susținerii proceselor de armonizare cu sistemele de informare internațională, și mai ales europeană, al intensificării schimburilor de informații tehnice și științifice de profil.

Dinamismul societății românești și nevoia acută de informații structurate au fost acelea care au impus continua modernizare a structurilor de funcționare a CDCAS. Pentru susținerea acestei opțiuni, în CDCAS s-au constituit sectorul de informare - documentare și sectorul de editare - tipărire.

Sectorul de informare - documentare a avut ca obiective: organizarea fondurilor informaționale în vederea susținerii funcționării Bibliotecii tehnice specializate din cadrul CDCAS; realizarea de informări și documentări în diferite domenii, cum au fost: pregătirea actelor normative în construcții și armonizarea acestora cu cele din CE în perspectiva aderării; asigurarea calității în construcții; dezvoltarea infrastructurii; conservarea patrimoniului național; probleme legate de mediul construit și dezvoltarea durabilă etc. Totodată, la nivelul CDCAS s-au dezvoltat noi proiecte, cum au fost:

- crearea și administrarea colecțiilor și a bazelor de date specializate, precum și asigurarea accesului specialiștilor la acestea;

- participarea CDCAS la programul informațional BICAU

(Banca de informații în construcții, arhitectură și urbanism) finanțat de Banca Mondială.

Prima direcție de acțiune a început a se materializa prin Proiectul privind *Fondul Național de Reglementări Tehnice* - FNRT - dezvoltat de către CDCAS (6); acesta a fost realizat pentru domeniile construcții, arhitectură, amenajarea teritoriului, urbanism, habitat. Scopul a fost nu numai acela de structurare a informațiilor din domeniile menționate ci și oferirea unui instrument operativ de consultare aflat la îndemâna reprezentanților administrației publice centrale. Proiectul menționat se compune din trei module:

1. Baza de date referitoare la Fondul Național de Reglementări Tehnice pentru construcții a fost proiectată să includă: normative; reglementări tehnice; reglementări tehnico-economico-metodologice.

2. Baza de date pentru arhitectură cuprinde: sinteze documentare - Programe de arhitectură; proiecte.

3. Baza de date proiectată pentru domeniile amenajarea teritoriului, urbanism și habitat include: reglementări; ghiduri; metodologii; studii-pilot, proiecte; documentații; lucrări documentare.

Proiectul documentar BICAU pentru construcții, arhitectură și urbanism a fost următoarea provocare pentru CDCAS. Acesta a fost coordonat de Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” (UAUIM) din București, iar CDCAS a fost unul dintre parteneri; proiectul a fost finanțat de Banca Mondială în scopul: dezvoltării unui sistem complex și coerent de informare a profesioniștilor, cadrelor didactice și studenților din domeniul construcțiilor, arhitecturii și urbanismului; îmbogățirea băncii de date, accesibilă prin Internet prin portalul www.bicau.ro. Obiectivele proiectului: prelucrarea informațiilor documentare de specialitate, convenite cu membrii rețelei BICAU, pe baza unui format prestabilit în

rețea (cărți, reviste, CD-ROM-uri, cercetări bibliografice); includerea în rețeaua BICAU a unui nomenclator de produse și materiale de construcții în limba română și franceză (7). Totodată, site-ul CDCAS poate fi accesat pe INTERNET apelând rețeaua BICAU. Prin participarea la alimentarea rețelei BICAU cu informații documentare de specialitate, CDCAS a putut avea acces la toate informațiile introduse în rețea de către toți partenerii UAUIM.

În perioadele ce au urmat s-au dezvoltat *cercetări documentare privind rolul teritoriului în politicile regionale europene*; astfel, din studiul politicilor și al reglementărilor Uniunii Europene, din studiile și analizele comparative, din cunoașterea bunelor practici existente în UE au rezultat noi cunoștințe, care au permis și constituirea unui *Glosar de noțiuni, concepte, termeni privind rolul teritoriului în politicile regionale europene*.

O altă direcție de documentare dezvoltată de CDCAS la începutul anilor 2000 a fost aceea privitoare la *gestionarea patrimoniului construit în cadrul restructurării urbane* și care a avut drept obiective:

- metode, instituții, organisme, sisteme de prevenire și intervenție pentru întreținerea și gestionarea patrimoniului construit;

- integrarea în politicile de dezvoltare urbană și amenajare teritorială;

- rolul și obligațiile autorităților publice (centrale/locale).

Metodele de cercetare au vizat definirea categoriilor de intervenție (termeni, noțiuni, sisteme), evaluarea și implicarea în programe cu o strictă apreciere a costurilor, ceea ce, în final, conduce la întregirea sferei de expertiză, studii de caz și bune practici.

Programul Național AMTRANS - *Sistem Unitar de Gestionare a Fondului Național de Reglementări Tehnice* (2004) a

■ De la documentare la cercetare sau o jumătate de secol de evoluție a unei biblioteci românești ■

avut ca obiective principale: conceperea unei baze de date urbane specializate pe domeniul construcțiilor, arhitecturii, urbanismului, amenajării teritoriului și habitatului; un sistem unitar destinat gestionării cât mai eficiente și într-o manieră cât mai accesibilă a informațiilor conținute în reglementările care compun Fondul Național de Documentare și Informare în construcții, arhitectură, urbanism, amenajarea teritoriului, și habitat.

Proiectul de realizare a *Enciclopediei construcțiilor și constructorilor din România din secolele XIX-XXI* a început prin crearea unei colecții interne de date și informații; mai apoi, prin realizarea în anul 2007 a Acordului de colaborare dintre MDLPL și Academia Română, acesta a luat noi dimensiuni, astfel că în prezent baza documentară din CDCAS a permis realizarea a cca. 500 fișe numai pentru literele A-C.

Un alt proiect de cercetare a fost Proiectul *Sistem informațional național pentru managementul infrastructurii de evaluare și certificare în industria construcțiilor* - SICERT (8) - derulat între anii 2005-2007; acesta a avut drept scop sprijinirea deciziei la nivelul administrației publice centrale în corelație cu mediul economic, universitar și cu publicul larg. A fost deosebit de importantă cercetarea preliminară realizată în cadrul proiectului, deoarece a permis: un audit al documentelor legale europene și românești din construcții în domeniul certificării împreună cu fluxul acestora în procesul de certificare; o analiză exhaustivă a produselor din construcții, corelată cu caracteristicile și performanțele pe care aceste produse trebuie să le îndeplinească în conformitate cu standardele armonizate pe plan european. Proiectul s-a concretizat prin:

- realizarea unui site pro-priu al întregii baze de date legale, tehnice și științifice, a procedurilor de certificare și

- crearea unui registru unic cu

caracteristicile tuturor produselor certificate, acesta fiind o sursă importantă de informații profesionale pentru proiectanți, constructori, mediul investitor și posibili investitori europeni.

Proiectul de cercetare *Sistem național unitar de gestionare a informațiilor publice tehnice și științifice în urbanism, arhitectură și construcții* (2006-2008) - URBACT-RO - (9) și-a propus, și a și realizat, o extindere a accesului la informațiile din sectorul public, precum și stimularea reutilizării acestora de către mediul de afaceri și alți factori implicați prin accentuarea interdisciplinarității domeniilor de referință. S-a realizat: un sistem național unitar de gestionare și de valorificare a informației publice și tehnico-științifice din domeniile urbanism, arhitectură și construcții (UAC) - prin crearea unei platforme informatizate integrate, structurată pe module specializate interdependente; crearea de interfețe cu sisteme similare din alte țări europene și atragerea de parteneri străini. Proiectul se compune din *trei module*: BIBLIO, deschis descrierilor bibliografice pentru toate tipurile de documente din domeniile de referință; LEGAL - pentru cunoașterea și aplicarea legislației naționale și a documentelor din UE; URBAN - dedicat documentelor de urbanism și amenajarea teritoriului, în format grafic.

Totodată, CDCAS este partener și la proiectele *Sistem informatic de tip OPENGIS pentru monitorizarea impactului politicilor de amenajare a teritoriului* - GISTEREG (2007-2009), alături de INCD URBANPROIECT, precum și la proiectul *Analiza costurilor pe ciclul de viață al construcțiilor în contextul dezvoltării durabile* - COSTCONS/ PNCIDI-2 (10) - în derulare (2007-2008), unde este partener INCERC, București.

În această toamnă va începe proiectul de cercetare intitulat *Valorificarea și managementul patri-*

moniului construit în context intercultural - PATRIV@L (11); se propune valorificarea și gestionarea patrimoniului construit (PC) printr-un sistem unitar de cunoaștere în scop educațional, științific și cultural, printr-o abordare metodologică coerentă, adaptabilă extinderilor tematice, spațiale și temporale viitoare. Portalul tematic propus va oferi informații complexe, structurate, fiind și suportul pentru dimensiunea teritorială a PC, ceea ce va permite și completarea PC cu elemente de patrimoniu neevidențiate încă (peisaje culturale, circuite tematice etc.) asigurând vizibilitatea și posibilitatea exploatării în scopuri educative și științifice, precum și în beneficiul colectivităților locale a PC.

Ca urmare a proiectelor derulate cu CNMP-MECT, baza logică a CDCAS a fost continuu lărgită cu aparatura electronică necesară desfășurării noilor activități: server, calculatoare, stații de lucru, laptop-uri, copiator color etc.

3. Proiecte de parteneriat pe plan european

În afară de proiectele naționale menționate mai sus, au mai existat încă alte trei direcții de activitate îndreptate către lărgirea ariei de cuprindere și integrare a CDCAS pe direcția parteneriatului cu structurile similare din Comunitatea Europeană. Astfel, activitățile curente ale CDCAS au fost orientate spre realizarea de studii de cercetare-documentare privind rolul teritoriului în politicile regionale europene; aceste cercetări documentare au avut drept obiective:

- o mai bună înțelegere a structurii teritoriale și a dinamicii economice a regiunilor europene (evidențierea factorilor de competitivitate, a legăturii dintre performanța economică și calitățile locale ale teritoriului etc.), în scopul oferirii de soluții de bune practici pentru administrația publică centrală;

- asigurarea unor date și infor-

■ De la documentare la cercetare sau o jumătate de secol de evoluție a unei biblioteci românești ■

mații comparabile privind definierea mediului economic regional, precum și a tendințelor socio-economice în marile regiuni economice europene (noțiuni, concepte; listă/glosar pentru definirea mediului socio-economic regional; rolul factorilor locaționali; sectoarele de propulsare a dezvoltării regionale etc.);

- evidențierea rolului politiciilor publice: naționale, regionale, locale.

Primele relații de colaborare internațională au fost cu Franța, în anul 1995, când s-a organizat în București de către MLPAT - CDCAS (România) și METT - Centrul de Documentare pentru Urbanism - CDU (Franța) o Reuniune franco-română pe tema informațiilor științifice și tehnice în domeniile construcției, lucrări publice, urbanism și amenajarea teritoriului. Reuniunea franco-română din anul 1995 a avut un impact major asupra dezvoltării documentării în construcții în România. Pe baza direcțiilor de colaborare stabilite între CDCAS și CDU, s-a realizat versiunea în limba română a lexicului multimedia MULETA în domeniul urbanismului și habitatului. Lexicul on-line MULETA apare, și în prezent, în limbile franceză, spaniolă, engleză, italiană, germană, rusă (acum inclusiv în limba română) în cadrul Programului European „Societatea de Informare Multilingvă” (MLIS).

Proiectul MULETA - *Dictionar explicativ în domeniul arhitecturii, urbanismului și amenajării teritoriului* (www.muleta.org), dezvoltat în cadrul creat de programul european Multilingual Information Society (MLIS), reprezintă un instrument multilingv și multimedia, care utilizează o bază de date lexicală pe teme legate de planificarea urbană, mediul înconjurător, arhitectură și construcții. Realizat inițial cu participarea a cinci țări - Franța, Anglia, Germania, Italia și Spania - programul MULETA este în prezent deschis și altor parteneri. Schim-

bul de experiențe și informații realizat prin intermediul programului MULETA va avea ca finalitate un dicționar explicativ în domeniul arhitecturii, urbanismului și amenajării teritoriului.

În prezent, CDCAS continuă întreținerea acestei baze de date; se execută următoarele acțiuni: selecția din legislația oficială românească din domeniul urbanismului și amenajării teritoriului a unor termeni și concepte specifice țării noastre, care se înscriu în orientările fixate de program (traducerea acestor termeni în celelalte limbi revine partenerilor, în funcție de interesul pe care-l suscită); prelucrarea textelor legislative în vederea sintetizării unor definiții cât mai explicite a termenilor selectați; verificarea și actualizarea datelor introduse în fazele anterioare ale participării CDCAS la MULETA.

Proiectul de extindere a rețelei europene URBAMET, intitulat *„Inventarul institutelor cu activitate în domeniul construcțiilor, arhitecturii, urbanismului și amenajării teritoriului - EST-URBAN - ca viitoare parte a rețelei europene URBAMET”* a fost o lucrare de documentare ce urmărea furnizarea unui ansamblu de informații viabile privind instituțiile ce gestionează domeniile urbanismului și habitatului în țările Europei Centrale și de Est. Inventarul și descrierea instituțiilor au furnizat o imagine a potențialului resurselor documentare (pe diferite categorii de instituții), punând în evidență perspectivele țărilor studiate. Obiectivul final al acestui demers a fost extinderea rețelei europene URBAMET (www.urbamet.com).

În anul 2008, împreună cu 14 parteneri din țară și străinătate, CDCAS a pregătit proiectul *„Valorisation and management of built heritage in multicultural environments”* - HERI(tage)V@L (orisation) - privind valorificarea patrimoniului cultural în 7 state situate în sud-estul european (12). Deși nu s-a obținut succesul scontat, contactele deschise cu diverșii

parteneri reprezintă o reală sursă de cunoaștere și de noi oportunități de inițiere a unor acțiuni comune. De asemenea, tot în contextul parteneriatelor transfrontaliere sud-est europene s-a pregătit și un alt proiect de cercetare, *„From Army to Entrepreneurship - FATE”*, care este în curs de evaluare (13).

Toate aceste orientări și parteneriate au avut menirea de a transforma calitativ activitățile inițiale de informare - documentare ale Bibliotecii tehnice specializate aflate în structura organizatorică a CDCAS, sporind, pe această cale, atât valoarea adăugată a fondului documentar, cât și cunoștințele profesionale ale specialiștilor săi. De asemenea, prin crearea, dezvoltarea și administrarea unor colecții și baze de date specializate s-au asigurat premise ca CDCAS să înregistreze după aproape opt ani, în anul 2008, un nou salt calitativ reprezentat de atestarea CDCAS pentru activități de cercetare (14).

4. Activitatea de diseminare

În ciuda lipsei unor dotări adecvate, CDCAS desfășoară o continuă activitate de editare și tipărire în format clasic și electronic, și în acest domeniu evoluția fiind evidentă. Prin dezvoltarea ascendentă a activităților de cercetare-documentare, s-au creat premise pentru definirea, în anul 2008, a unui *serviciu de diseminare*. Inițial, la începutul anilor 2000 se editau: Buletinul de Informare Tehnică (BIT); Semnalări bibliografice pe teme de specialitate, studii și cercetări documentare etc. Așa cum cârțile au soarta lor - *Habent sua fata libelli* - așa s-a întâmplat și cu unele dintre aceste publicații. În anul 2004 a fost realizat volumul bibliografic *„Alexandru Cișmigiu”*, lucrare amplă, care s-a bucurat de un mare interes în rândul specialiștilor și al publicului larg. În anul următor, 2005, a fost elaborat volumul documentar *„Istoricul și arhitectura stațiilor de cale ferată în perioada 1854-2004”*. Am putea spune că

■ De la documentare la cercetare sau o jumătate de secol de evoluție a unei biblioteci românești ■

acestea au fost primele „publicații de suflet”. În anii ce au urmat, s-a amplificat și această activitate, în prezent CDCAS având peste 20 de publicații pentru care a solicitat și a obținut ISBN. Cu volumul documentar „Istoricul și arhitectura stațiilor de cale ferată în perioada 1854-2004”, editat în condiții grafice deosebite (prin resurse proprii modeste), precum și cu numeroase alte lucrări elaborate, CDCAS a început să participe, din anul 2005, la expoziții EXPOCONSTRUCT, precum și la manifestările organizate de MECT, ultima participare cu un stand propriu fiind cea de la Salonul Cercetării, din anul 2007, organizat de ANCS.

Chiar dacă rezultatele acestor inițiative nu sunt încă în măsură să definească un set de caracteristici clare, care caracterizează o bibliotecă tehnică specializată model, această experiență de peste 50 de ani a Bibliotecii tehnice specializate din cadrul CDCAS este de natură a menține activă preocuparea pentru susținerea prin orice mijloace a celorlalte biblioteci publice, în contextul schimbărilor radicale induse de noile tehnologii informaționale, dar și a modificării preferințelor și structurii beneficiarilor.

Toate aceste elemente compun însă o nouă imagine a bibliotecii tehnice specializate: de la un loc liniștit, imobil, biblioteca a devenit un laborator modern, viu, deschis. Biblioteca tehnică specializată din cadrul CDCAS s-a modernizat prin integrarea treptată de noi servicii, prin introducerea transparenței în fondul documentar și de cunoștințe deținut, dar și prin inserarea sa în țesutul multidisciplinar al instrumentarului IT.

Această evoluție a decurs din apariția și implementarea unor noi politici manageriale, care au contribuit la revigorarea structurii de specialiști atrași și la redinamizarea abordărilor clasice. Biblioteca tehnică specializată din cadrul CDCAS nu mai este un sanctuar, o colecție de fond documentar, ci a devenit un organism viu de cerce-

tare-documentare ce contribuie la demistificarea imaginii sale clasice.

NOTE

1. 1920-1997.
2. Lucian Schwartz, primul director al CDCAS, 1954-1976; Aurelia Dobrescu, director al CDCAS, 1977-2001; Elena Tirziman, 2001-2007; Simona Bara, 2007 - în prezent.
3. ACI Materials Journal & ACI Structural Journal; AD-Architectural Design; Architectural Record; Architectural Review; Architecture d'Aujourd'hui; Baugewerbe; Bauingenieur; Baumarkt & Brand Schutz Baumeister; Beton; Beton und Stahlbetonbau; Building Research and Information; Bulletin d'Information de la Federation Internationale du Beton - FIB; Bulletin of New Zealand National Society for Earthquake Eng.; Bundesbaublatt; BW-Bauwirtschaft; Cahiers du Centre Scientifique et Technique du Bâtiment & CSTB Magazine; Chaud Froid Plomberie; Concrete; Concrete International-Design and Construction Condizionamento dell'aria - Riscaldamento - Refrigerazione; Corrosion - The Journal of Science and Engineering; CTICM - Construction metallique; DB - Deutsche Bauzeitung; DBZ - Deutsche Bauzeitschrift & Sonderausgaben Licht und Architektur & Brand Schutz; DDH - Dachdecker Handwerk; Detail - Zeitschrift fur Architekt und Baudetail; Disasters - The Journal of Disaster Studies and Management; Documentaliste - Sciences de l'Information; Domus; HLH - Heizung Luftung Klima Haustechnik; Industria delle costruzioni; Industria italiana del cemento; JA - The Japan Architect; Materials Performance Mechanics of Composite Materials and Structures; Research Technology Management; Revue francaise de gestion; Revue generale de l'etancheite et de l'isolation; Revue technique du bâtiment et des constructions industrielles; Techniques et architecture; Urbanisme; Werk Bauen und Wohnen.
4. Este vorba de un număr de 13 proiecte și respective idei de proiecte pentru colecții și baze de date, după cum urmează: INFORS - Bază de date

- bibliografice pentru construcții - cu 16500 informații; ISABEL - Bază de date bibliografice pentru arhitectură - cu 2500 informații; EURO - Bază de date pentru directivele Comunității Europene din domeniul construcții - cu 400 informații; DIC - Bază de date terminologică (Directivele CE) - cu 500 informații; GRI - Bază de date pentru teze de doctorat și lucrări de cercetare - cu cca. 1000 informații; REVI - Bază de date pentru sumare de reviste - cu 5000 informații; DUR - Bază de date bibliografice pentru dezvoltarea durabilă - 1000 informații; Istoria construcțiilor - Bază de date privind evenimentele cronologice din istoria construcțiilor - cu 2000 informații; URBAMET - Bază de date (franceză) pe probleme de urbanism - cu 80000 informații; REEF - Bază de date hypertext pentru reglementări tehnice din Franța - cu 16500 informații; BIB 1 - Bază de date bibliografică conținând cărți din domeniul tehnic - cu 1200 informații; BIB 2 - Bază de date bibliografice pentru reviste din domeniul construcțiilor, arhitecturii - cu 326 informații; BIB 3 - Bază de date bibliografice pentru construcții și arhitectură - cu 6020 informații.
5. Căreia îi era subordonat CDCAS-ul.
 6. În parteneriat cu Universitatea București.
 7. În cadrul colaborării CDCAS a fost dotat cu un server și a fost conectat la sistemul X-net.
 8. În parteneriat cu UAUIM; UTCB; Arbore Verde SRL.
 9. În parteneriat cu UAUIM; UTCB; Arbore Verde SRL.
 10. Contract nr. 31-026/2007.
 11. Partenerii CDCAS sunt: INCD Urban Proiect; Universitatea București; Academia de Studii Economice; Arbore Verde SRL.
 12. Grecia, Italia, Slovenia, România, Ungaria, Muntenegru, Serbia, Bulgaria.
 13. Partenerii sunt: Italia, Grecia, Slovenia, România, Ungaria, Bulgaria, Serbia.
 14. Decizia Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică - ANCS nr. 9666/02/06/2008.

Digitizarea colecțiilor - o prioritate pentru bibliotecile românești

Aurelia Perșinaru

Autoarea

Aurelia Perșinaru este șef de birou, Centrul Național ISBN-ISSN-CIP din cadrul Bibliotecii Naționale a României, și membru supleant-secretar al Comisiei de specialitate pentru coordonarea activităților prevăzute în cadrul politicii publice privind digitizarea resurselor culturale naționale și crearea Bibliotecii Digitale a României din domeniul patrimoniului documentar scris (biblioteci)

E-mail: issn@bibnat.ro

„Cărți, muzică, tablouri, fotografii și filme, diversitatea culturală a Europei la dispoziția tuturor cetățenilor printr-un simplu click și prin intermediul unui portal unic - visul unei biblioteci europene digitale ar putea deveni realitate în această toamnă. În același timp, este necesar ca statele membre ale UE să depună eforturi suplimentare, după cum arăta Comisia Uniunii Europene, privind versiunile digitale ale operelor de artă pe care instituțiile culturale din întreaga Europă le pot pune la dispoziția publicului”.

La începutul secolului XXI, dezvoltarea societății informației a devenit o realitate și o necesitate la nivel mondial. Ea este impusă de dezvoltarea continuă fără precedent și într-un ritm susținut a tehnologiilor informației și a domeniului telecomunicațiilor, de schimbările sociale și politice la nivel național, regional și internațional. Comisia Europeană a lansat încă din anul 1999 principalele direcții strategice de dezvoltare informațională, în cadrul unor inițiative succesive, e-Europe, e-Europe 2005 și continuate apoi cu inițiativa i2010. Ca element cu rol strategic în cadrul inițiativei i2010, se prevede crearea, promovarea și susținerea Bibliotecii Digitale Europene, dar se are în vedere stimularea dezvoltării economiei digitale europene, se încurajează crearea de conținut digital, îmbunătățirea prezervării și extinderea accesului publicului la colecții organizate de material digital.

Crearea de conținut digital a devenit o necesitate în societatea informațională. Desfășurarea acestei activități, într-un mod coerent, va fi unul din factorii determinanți în efortul de a impune Europa drept „cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere”.

Prin toate inițiativele luate la nivel european este încurajată crearea de conținut digital și constituirea de baze de date pentru o mai bună diseminare a informației, pentru a permite utilizatorilor accesul on-line la resurse, pentru încurajarea procesului de creație în format electronic, pentru promovarea

și prezervarea digitală a patrimoniului cultural național și european în format electronic.

România, ca țară membră a Uniunii Europene, poate îmbogăți memoria culturală colectivă cu un patrimoniu cultural și științific de valoare, oferit utilizatorilor de prețutindeni, într-un mod coerent, în concordanță cu normele europene.

Instituțiile deținătoare de valori culturale din România au împărtășit ideea necesității unei politici publice, care să permită cadrul legal și funcțional de creare a bibliotecii digitale naționale. De ce o astfel de politică? Pentru că astfel se va evita defragmentarea investițiilor și a eforturilor de digitizare, se va elimina duplicarea, se poate vorbi despre un interes și un efort național.

Avantajele, implicațiile, dar mai ales beneficiile unei propuneri publice au fost și în atenția autorităților române. Astfel, ca urmare a Recomandărilor Comisiei Europene și a Concluziilor Consiliului European formulate în acest sens, Ministerul Culturii și Cultelor (MCC) a inițiat un amplu proces de consultare a mai multor instituții de profil, rezultatele constituindu-se în Politica Publică - PP - pentru digitizarea resurselor culturale și crearea Bibliotecii Digitale a României. Această politică publică se desfășoară pe patru direcții tematice: patrimoniu documentar scris (biblioteci), patrimoniu mobil (muzee, colecții), patrimoniu audio-vizual (arhive AV), patrimoniu imobil (monumente arheologice). Pentru fiecare direcție, prin ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2244/15.04.2008, a fost numită câte o comisie de specialitate pentru coordonarea activităților prevăzute în cadrul politicii publice privind digitizarea resurselor culturale naționale și crearea Bibliotecii Digitale a României. Pentru patrimoniul cultural scris (biblioteci), comisia este formată din 5 membri și 2 membri supleanți. Pentru fiecare rețea de biblioteci (publice, universitare, specializate etc) există subcomisii de lucru.

În luna august 2007, la cererea Ministerului Culturii și

Cultelor, Biblioteca Națională a României a realizat un studiu de fezabilitate privind digitizarea, rezervarea digitală și accesibilitatea online a resurselor deținute de bibliotecile din România în vederea elaborării unei politici publice la nivel național, în conformitate cu concluziile și recomandările Comisiei Europene.

Studiul de fezabilitate a urmărit identificarea aspectelor tehnice, juridice, organizatorice și financiare referitoare la digitizarea resurselor din biblioteci, precum și propunerea unor soluții pentru problemele identificate. Pentru a obține o imagine cât mai cuprinzătoare și mai veridică asupra bibliotecilor, din perspectiva participării lor la un proiect național de digitizare, Biblioteca Națională a României a elaborat un chestionar, pe care l-a distribuit spre completare bibliotecilor din Sistemul Național de Biblioteci. Au fost înregistrate răspunsuri de la toate bibliotecile publice județene, Biblioteca Academiei Române, Biblioteca Națională Pedagogică „I.C. Petrescu”, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București și 25 de biblioteci importante din rețeaua universitară națională. Și-au arătat interesul pentru participarea la acest proiect și biblioteci din mediul universitar privat.

Pe baza datelor extrase din răspunsurile la chestionare s-au conturat câteva aprecieri privind resursele informaționale și documentare în bibliotecile din România:

- bibliotecile au fondurile structurate în funcție de tipologia documentelor: carte, publicații periodice, manuscrise, documente cartografice, documente AV, documente grafice. Mărimea colecțiilor variază în funcție de tipul bibliotecii, iar la nivel local, de bugetul aprobat;

- în cadrul bibliotecilor au fost derulate o serie de proiecte de digitizare, cu caracter individual și de o mai mică amploare. În cele mai multe cazuri, documentele digitizate sunt oferite spre consultare utilizatorilor, local sau prin paginile web ale bibliotecilor;

- toate bibliotecile dețin cataloage în formă tradițională (alfabetic, sistematic etc.), dar și cataloage electronice;

- resursele electronice achiziționate la nivelul bibliotecilor sunt reduse (baza de date de legislație românească, baza de date Oxford Journals, EBSCO etc);

- infrastructura informatică la nivelul bibliotecilor variază în funcție de bugetul fiecărei biblioteci și de managementul instituțional. Majoritatea bibliotecilor județene folosesc Tinlib-ul ca soft integrat de bibliotecă;

- în biblioteci există un număr mic de specialiști IT, ceea ce va avea implicații pentru buna desfășurare a proiectului de digitizare;

- pentru a exista compatibilitate între procesele de digitizare derulate la nivel local, bibliotecile publice consideră necesară utilizarea unui soft integrat de bibliotecă, unitar la nivel național;

- între biblioteci există decalaje la nivelul resurselor informaționale și organizatorice, financiare, materiale, umane;

- bibliotecile din mediul universitar au o bună experiență în managementul colecțiilor de documente în format electronic, iar nevoia de informare pe suport electronic exprimată de utilizatorii specifici este mare.

Procesul de digitizare este un proces complex. Pentru a avea viabilitate pe termen lung, valoare din punct de vedere investițional, pentru a acoperi o parte cât mai mare și mai reprezentativă a patrimoniului cultural scris românesc este necesar ca acest proces să se desfășoare la nivel național. Prin participarea tuturor bibliotecilor din cadrul sistemului național de biblioteci, deținătoare de documente și colecții, se va putea crea o bibliotecă digitală cu un conținut eterogen din punct de vedere al tipului de documente (cărți, manuscrise, publicații seriale), al perioadei de publicare, al adresabilității.

Etapele ale proiectului național de digitizare:

- a) identificarea proiectelor de digitizare ce s-au derulat sau se derulează la nivelul bibliotecilor

sau a altor instituții culturale din întreaga țară. În acest sens, prin colaborarea cu Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România, cu Biblioteca Academiei Române, cu bibliotecile din rețeaua universitară și cu alte instituții interesate au fost identificate proiectele de digitizare derulate până în prezent. Biblioteca Națională a României, prin atribuțiile conferite de cadrul legal, prin structură și organizare, aplicând deciziile Comisiei de specialitate pe probleme de digitizare a patrimoniului cultural scris (biblioteci), va realiza până la sfârșitul lunii octombrie 2008 baza de date a documentelor digitizate la nivel național, bază de date ce va fi accesibilă online.

- b) identificarea priorităților de digitizare ale bibliotecilor și a documentelor propuse spre digitizare va fi legată de aspecte de ordin: financiar, legislative, documentar și logistic.

Aspectul financiar este determinant. El va fi dat de soluția de digitizare aleasă, determinată de tipul de document supus procesului. În prezent, resursele financiare ale bibliotecilor permit numai derularea unor inițiative izolate, de mici dimensiuni. Pentru derularea unui proiect de digitizare la nivel național este necesară finanțarea directă sau susținerea prin proiecte specifice, complementare.

Prioritățile legate de aspectul legislativ vor aduce în prim plan lucrări exceptate de dreptul de autor, lucrări originale realizate în cadrul bibliotecilor, apoi documente pentru care se poate obține permisiunea de utilizare (obținerea gratuită sau prin cumpărarea dreptului integral de proprietate de la deținătorul copyrightului, facilități legale pentru biblioteci, licențe, altele).

Aspectele de ordin documentar în stabilirea priorităților de digitizare vor conduce la constituirea unui corpus documentar reprezentativ la nivel național, selectat de o comisie special constituită în acest sens. Acesta va fi integrat apoi în colecțiile Bibliotecii Digitale Europene.

Logistica necesară derulării

unui proiect de digitizare și de organizare a unei biblioteci digitale naționale va depinde de soluția de digitizare aleasă și va determina desfășurarea procesului atât la nivel local, cât și la nivel național.

c) selecția documentelor/ colecțiilor ce urmează a fi digitizate va ține cont de criterii precum:

- valoarea documentară;
- prezervarea documentelor originale;
- reprezentativitatea pentru un anumit domeniu, o anumită perioadă de timp sau o anumită regiune geografică, atât la nivel național, cât și la nivel internațional;

- grupul de utilizatori potențiali trebuie să fie relativ mare pentru a justifica selecția;

- aspectul juridic, cu cele două aspecte: dreptul de proprietate intelectuală și dreptul de difuzare;
- criteriul financiar;
- tehnologia implicată.

Colaborarea între biblioteci conduce la evitarea dublării acțiunilor, cu implicații asupra costurilor și duratei de realizare a proiectului, conferindu-i acestuia un caracter unitar la nivel național.

d) metodologia de lucru va fi diferită în funcție de: caracteristicile fizice ale documentului, regimul de depozitare, colecții speciale, gradul de uzură fizică a documentului. Este necesară elaborarea unui set de cerințe de manevră și digitizare, unitar la nivelul întregului sistem național de biblioteci.

Centrul Național de Patologie și Restaurarea Publicațiilor din cadrul Bibliotecii Naționale a României, prin atribuțiile pe care le are la nivel național, conform Legii bibliotecilor (Legea nr. 334/2002, republicată), poate emite un regulament cadru asupra modului de abordare a procesului de digitizare din punct de vedere al prezervării documentelor. Prevederile acestui regulament vor determina și specificațiile tehnice ale echipamentelor și ale tehnologiilor de digitizare.

Este necesară stabilirea unui set unitar de formate atât pentru imagini, cât și pentru prelucrarea textului, softuri de prelucrare, seturi de caractere și alfabet. Din

analiza detaliată a proiectelor de digitizare desfășurate până acum la nivel național, prin colaborarea tuturor bibliotecilor interesate și/sau cu un anumit nivel de expertiză, atât în domeniul bibliologic cât și IT, se pot stabili caracteristicile unui format digital, în concordanță cu standardele, accesibil utilizatorului.

Colecțiile propuse spre digitizare vor fi analizate atât de către bibliotecari cât și de specialiști IT, rezultând astfel soluția de digitizare.

e) soluția de digitizare poate fi aleasă în una din cele trei variante: digitizarea în cadrul bibliotecii, digitizarea prin externalizarea serviciilor sau soluția mixtă. Majoritatea bibliotecilor europene care desfășoară programe similare au adoptat o soluție mixtă pentru digitizare.

Digitizarea „in house” este aplicabilă în cazul documentelor din colecții speciale (carte rară, carte veche, manuscrise, incunabula etc.), documente fragile sau foarte valoroase. Se va acorda o importanță deosebită aspectelor de prezervare și conservare a acestor documente.

Externalizarea serviciilor se poate aplica în cazul unui număr mare de documente/pagini de digitizat, care nu necesită o protecție specială, alta decât cea curentă. Externalizarea este indicată și în cazul în care sunt necesare echipamente speciale pentru un volum redus de digitizare. În toate cele trei variante de digitizare, este necesară reprezentarea tuturor documentelor digitizate în baze de date unitare.

Concomitent cu procesul de digitizare desfășurat la nivel național, se va configura structura Bibliotecii Digitale a României. Ea va asigura promovarea valorilor naționale, o bună diseminare a informației și o valorificare superioară, la nivel național și internațional, a corpusului documentar reprezentativ din România.

Biblioteca Digitală a României va relaționa baze de date dispersate la nivel național și le va integra într-un sistem național unitar, respectând principiul partajării

și cadrul legal referitor la deținerea dreptului de autor și a drepturilor conexe.

Sistemul de biblioteci din România, prin colecțiile pe care le deține, prin infrastructură și sistem informatic, prin serviciile specifice oferite utilizatorilor, reprezintă mediul adecvat pentru implementarea la nivel național a politicii de digitizare, prezervare, conservare digitală și accesibilitate online a resurselor informaționale din patrimoniul documentar scris.

BIBLIOGRAFIE

1. BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI. *Studiu de fezabilitate privind digitizarea, prezervarea digitală și accesibilitatea on-line a resurselor bibliotecilor.* București: [s.n.], 2007. 25 p.

2. RÂPEANU, Anca. *Digitizarea patrimoniului științific și cultural în țările din sud-estul Europei* [online]. [cit. 15.08.2008]. Accesibil pe Internet la: <http://www.abr.org.ro/abir/rapeanu.ppt>.

3. ASOCIAȚIA NAȚIONALĂ A BIBLIOTECARILOR ȘI BIBLIOTECILOR PUBLICE DIN ROMÂNIA. Stadiul actual, etapele, nevoile de echipament și instruire ale bibliotecilor publice în vederea realizării Bibliotecii Digitale a României [online]. [cit. 15 august 2008]. Accesibil pe Internet la: <http://www.anbpr.org.ro>.

4. European Digital Library Project [online]. [cit. 16 august 2007]. Accesibil pe Internet la: http://www.edlproject.eu/digital_libraries.php

5. i2010 [online]. [cit. 16 august 2007]. Accesibil pe Internet la: http://ec.europa.eu/information_society/europe/i2010/index_en.htm

6. ROMÂNIA. MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR. UNITATEA DE POLITICI PUBLICE. *Digitizarea resurselor culturale naționale și crearea Bibliotecii digitale a României* [online]. [cit. 15 august 2008]. Accesibil pe Internet la: <http://www.cultura.ro/Files/GenericFiles/PPP-Digitizare.pdf>

7. http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/index_en.htm

8. <http://www.europeana.eu/MEMO/08/54>

Elena Tîrziman

Autoarea

Conf. univ. dr. Elena Tîrziman este director general al Bibliotecii Naționale a României și cadru didactic la Universitatea din București, Facultatea de Litere, Secția de Biblioteconomie și Știința Informării.

E-mail: elena.tirziman@bibnat.ro

Conservarea, prezervarea și valorificarea patrimoniului cultural și științific european prin digitizare reprezintă o preocupare constantă la nivelul instituțiilor politice europene concretizată prin inițiative, directive, recomandări specifice.

Inițiativa „Digital Libraries” (1) se înscrie în strategia europeană de definire și dezvoltare a unei „economii digitale”, strategie definită până în anul 2010 (2). În această strategie este prezentat un pachet de politici active menite să stimuleze dezvoltarea societății informaționale și a industriei media în Europa și să permită utilizarea potențialului tehnologiilor digitale în economie și societate. Sunt definite trei politici prioritare:

- Crearea unui spațiu informațional european unic (se are în vedere convergența tehnologiilor digitale);

- Inovația și investiția în Cercetare - Dezvoltare (susținerea proiectelor de cercetare transeuropene care să permită integrarea la nivelul structurilor instituționale mici și medii a rezultatelor cercetării obținute la nivel UE);

- Promovarea Societății Informaționale Europene Inclusive (eliminarea decalajelor dintre statele membre în această privință, precum și a inegalităților în serviciile electronice pentru cetățeni - principiile de eGuvernare)

Inițiativa „Digital Libraries” este parte a pachetului de măsuri pentru transpunerea în practică a primei politici, de a crea un spațiu informațional european unic și are în vedere susținerea serviciilor de bibliotecă digitală, realizarea de conținuturi digitale diversificate, servicii digitale adecvate, crearea unei rețele europene de centre digitale (cu informație digitală) și, nu în ultimul rând, reglementarea aspectelor privind drepturile de proprietate intelectuală în contextul bibliotecilor digitale. Această inițiativă își propune să facă moștenirea culturală și științifică a Europei accesibilă și utilizabilă online. Este vorba de un patrimoniu cultural și științific extrem de diversificat atât ca tipologie docu-

mentară, cât și ca suport informațional: documente tradiționale, pe suport tipărit (cărți, broșuri, periodice, publicații de muzică tipărită, fotografii etc), documente audiovizuale (muzică, filme), documente electronice (documente tradiționale transpuse în format electronic, documente multimedia, documente realizate direct în format electronic, baze de date, alte conținuturi informaționale electronice).

Pentru realizarea unei biblioteci digitale europene, Comisia Europeană a identificat trei direcții de acțiune:

- accesibilitatea online (cu tot ce implică realizarea infrastructurii informatice și de comunicare și a aplicațiilor informatice specifice);

- digitizarea colecțiilor (transpunerea colecțiilor existente pe suport tradițional sau analog în format digital și integrarea împreună cu documentele create direct în format electronic într-un tot unitar);

- prezervarea și conservarea documentelor electronice și a colecțiilor implicate pentru a asigura generațiilor viitoare accesul la informație.

Inițiativa „Digital Libraries” are două părți sau direcții de manifestare: cultural și științific. La nivel european, Comisia a definit o serie de politici și direcții de acțiune care să îmbunătățească condițiile cadru pentru digitalizarea resurselor informaționale și documentare și pentru asigurarea prezervării acestora în format digital precum și asigurarea cofinanțării pentru o serie de proiecte și acțiuni.

O serie de proiecte finanțate din fonduri europene au avut ca obiectiv digitalizarea patrimoniului cultural european în scopul creerii de noi oportunități pentru știință și educație, pentru asigurarea de premise de dezvoltare economică și socială, pentru îmbunătățirea accesului la informație a cetățenilor europeni. Sunt proiecte transfrontaliere, partenerii fiind din țări membre diferite ale Uniunii

Europene, asigurându-se astfel interacțiunea între parteneri, promovarea diversității culturale și lingvistice, identificarea de modele viabile și strategii de dezvoltare pe termen mediu și lung, asigurarea accesului online la conținutul cultural european etc.

Un proiect concret, parte a acestei inițiative și care are în vedere valorificarea patrimoniului cultural european este „European Digital Library”, care își propune să asigure acces multilingv prin intermediul Internetului la colecții culturale din țările membre. European Digital Library - EDL (3) (2006-2008) este finanțat de Comisia Europeană în cadrul Programului eContent+, este o extindere a The European Library - TEL, fondat de CENL - Conference of European National Librarians (4) și are scopul de a oferi accesul la colecțiile electronice ale bibliotecilor printr-un singur punct de acces. Inițial, în proiect au fost implicate nouă biblioteci naționale din Uniunea Europeană (Belgia, Grecia, Islanda, Irlanda, Lichenstein, Suedia, Norvegia, Spania, Luxemburg), care și-au propus să aibă peste 50 de milioane de înregistrări digitale accesibile printr-un singur acces point (cataloge bibliografice și colecții digitale); Proiectele TEL și EDL, datorită implicării CENL în i2010 Digital Libraries, se vor susține reciproc și vor dezvolta aspectul multilingv al interfețelor. The European Library - TEL sau Biblioteca Europeană este fundamentul organizațional pentru realizarea Bibliotecii Digitale Europene.

EDL susține colaborarea dintre The European Library și alte inițiative culturale non-library în scopul protejării și valorificării patrimoniului cultural național și european.

De la începutul anului 2008, European Digital Library - EDL intră într-o nouă etapă a evoluției sale. A devenit EUROPEANA(5) și își propune să implice în realizarea de conținut digital toate țările membre CENL. Comisia

Europeană susține ca inițiativa realizată la nivelul bibliotecilor să se extindă și la nivelul muzeelor, arhivelor și a oricăror altor structuri care au rol în conservarea și valorificarea patrimoniului cultural european. În acest sens au fost elaborate și două recomandări: „*Recomandarea comisiei pentru facilitarea accesului on-line la materialul cultural și prezervarea digitală* (2006/585/EC) (6) și „*Concluziile consiliului asupra digitizării și accesibilizării materialului cultural și prezervării digitale*” (2006/C297/01) (7).

„*Recomandarea comisiei pentru facilitarea accesului on-line la materialul cultural și prezervarea digitală* (2006/585/EC) are ca obiectiv general susținerea potențialului economic și cultural european și creșterea competitivității prin transpunerea în mediul Internet a moștenirii culturale și științifice, permițând astfel crearea „memoriei colective europene” la care să aibă acces fiecare cetățean și să poată utiliza resursele digitale într-un context informativ, de documentare, cercetare, loisir. Se are în vedere, în egală măsură, prezervarea documentelor prin digitizare, dar și asigurarea accesului nestingherit la acestea.

Evaluările, analizele, proiectele realizate de statele membre ale Uniunii Europene în contextul inițiativei „Digital Libraries”, parte a strategiei i2010 au evidențiat absența unor politici și strategii clare la nivelul acestora, precum și o serie de provocări care ar putea deveni bariere în digitizarea și accesul online la conținutul cultural și științific transpus în format electronic. Provocările care apar sunt de natură financiară, legate de costurile ridicate ale digitizării și ulterior ale prezervării și conservării; tehnice, legate de diversitatea și dinamica tehnologiilor implicate; organizaționale, legate de necesitatea unei bune coordonări la nivel național și european; legale, legate de respectarea drepturilor de autor și a celor de difuzare.

Recomandările formulate urmăresc: inițiativa de realizare a bi-

bliotecii digitale a Europei să fie coroborată cu eforturile naționale și locale de digitizare și prezervare a resurselor culturale; coordonarea acțiunilor la nivel european pentru a crea o sinergie a colecțiilor naționale și pentru diseminarea bunelor practici în digitizare și prezervare; îmbunătățirea accesului cetățenilor și a utilizatorilor specializați la patrimoniul cultural și științific al altor state membre UE; aspectele privind interoperabilitatea colecțiilor digitale, drepturile de licență, copyright și drepturile conexe etc. Statelor membre li se recomandă să realizeze o estimare a patrimoniului cultural pretabil a fi digitizat astfel încât să poată fi definite strategii și practici coroborate cu cele europene; autoritățile publice să acorde alocații bugetare pe această destinație astfel încât să se poată include resurse digitale naționale în biblioteca digitală europeană; să încurajeze parteneriatele dintre instituțiile de cultură și sectorul privat în susținerea acestor activități; să utilizeze standarde de digitizare comune; să identifice barierele legislative și să coroboreze legislația națională pe acest aspect cu legislația comunitară și a drepturilor de proprietate intelectuală și a drepturilor conexe.

„*Concluziile consiliului asupra digitizării și accesibilizării materialului cultural și prezervării digitale*” (2006/C297/01) pleacă de la premisele că Uniunea Europeană se bazează pe o diversitate lingvistică și culturală și că informația culturală și științifică are un rol cheie în plan economic și social și astfel, trebuie asigurat accesul cetățenilor și al comunităților de cercetare la un asemenea conținut în formă digitală. De asemenea, luând în considerare eforturile variate și inegale ale statelor membre în digitizarea și accesul online la resursele din biblioteci, muzee și arhive precum și implicarea CENL (The Conference of European National Librarians) în organizarea și crearea The European Library (TEL) (resursele colective ale bibliotecilor naționale din Europa) și continuând apoi cu the European

Digital Library și proiectul Michael, care și-a propus descrierea și interconectarea colecțiilor digitale din muzee, biblioteci și arhive din diferite țări membre și furnizarea accesului la acestea, recomandarea are ca obiectiv mobilizarea statelor membre pentru o mai activă implicare în digitizarea și asigurarea accesului online la resursele culturale și asigurarea prezervării prin digitizare. Sunt stabilite acțiunile prioritare și un calendar atât pentru statele membre, cât și pentru Comisia Europeană. Activitățile prevăzute pentru statele membre sunt grupate în cinci direcții prioritare: întărirea, susținerea strategiilor naționale și a obiectivelor privind digitizarea și prezervarea digitală; întărirea, susținerea coordonării în interiorul și între statele membre; contribuția la Biblioteca Digitală Europeană; contribuția cu prezentarea progreselor la nivel european; îmbunătățirea condițiilor cadru pentru digitizare și accesul online la resursele culturale și prezervarea digitală. Activitățile prevăzute pentru Comisie au în vedere patru direcții prioritare: stimularea și coordonarea activităților în direcția construirii Bibliotecii Digitale Europene; contribuția la îmbunătățirea politicii de coordonare a digitizării și accesul online la resursele culturale și prezervarea digitală; stabilirea unor condiții cadru; evaluarea globală, generală a progreselor la nivel european. Activitățile și obiectivele incluse în aceste direcții prioritare sunt prevăzute a se realiza într-un interval de timp 2007-2009. La nivelul statelor membre se constată că activități de digitizare există deja, dar eforturile sunt inegale, uneori disparate și ritmul nu este cel așteptat. Cauzele sunt de cele mai multe ori financiare, organizatorice, decizionale. Se recomandă ca statele membre să-și activeze instituțiile culturale (bibliotecile, muzeele, arhivele) și, prin coordonarea bibliotecilor naționale, să participe la realizarea Bibliotecii Digitale Europene.

La nivel național, Ministerul Culturii și Cultelor a avut inițiativa

promovării unei Politici Publice de realizare a Bibliotecii Digitale a României în acord cu cele două recomandări ale Comisiei Europene. Biblioteca Națională a României a fost implicată definirea și fundamentarea acestei politici publice. Toate demersurile procedurale de definire, promovare, susținere a Propunerii de Politică Publică s-au derulat în perioada august-decembrie 2007. În 18 ianuarie 2008, această Politică Publică a fost aprobată de Guvernul României și poate fi consultată pe site-ul Ministerului Culturii și Cultelor (8).

Principiul de la care s-a pornit a fost că Biblioteca Digitală a României este o structură unitară de reprezentare a patrimoniului cultural național în format digital, respectându-se accesibilitatea la resursele digitale printr-un singur punct de acces, dar în același timp respectându-se o organizare tematică și instituțională. Astfel, s-au definit următorii piloni tematici:

- Patrimoniul documentar scris (biblioteci);
- Patrimoniul mobil (muzee, colecții);
- Patrimoniul audio-vizual (arhive audio-vizuale);
- Patrimoniul imobil (monumente, arheologie);
- Patrimoniul arhivistic.

S-a decis ca Patrimoniul arhivistic să fie abordat într-o etapă ulterioară, ce va face probabil subiectul unui alt document de politici publice.

Pentru modulul sau pilonul tematic „biblioteci”, Biblioteca Națională a României a elaborat un studiu de fezabilitate la nivelul sistemului de biblioteci publice din România în scopul identificării condițiilor minimale de promovare și implementare a unei asemenea politici publice în domeniul bibliotecilor. Studiul a avut la bază un chestionar distribuit bibliotecilor județene (care au și rol metodologic pe raza teritoriului deservit), Bibliotecii Academiei, Bibliotecii Centrale Universitare din București (ulterior chestionarul a fost distribuit și altor bibliotecilor

universitare, pentru a extinde rezultatele cercetării). Au fost urmărite aspectele privind resursele informaționale și documentare deținute de biblioteci, implicarea acestora în activități și proiecte de digitizare, resursele umane și tehnologice deținute, dificultățile posibile, viziunea asupra procesului de digitizare a colecțiilor deținute.

Aspectele principale urmărite în studiul de fezabilitate elaborat de Biblioteca Națională a României sunt (9): cadrul legislativ național; obiectivele avute în vedere de bibliotecă în transpunerea în format digital a patrimoniului documentar deținut; resurse informaționale și documentare aflate în bibliotecă din România și cum sunt acestea prezervate și valorificate; o abordare la nivel național a procesului de digitizare prin stabilirea unei strategii, a unei metodologii de lucru care să aibă în vedere identificarea proiectelor de digitizare deja existente, identificarea priorităților de digitizare ale bibliotecilor și a documentelor propuse spre digitizare, selecția documentelor/colecțiilor ce urmează a fi digitizate, definirea criteriilor pentru stabilirea corpusului documentar reprezentativ, aspectul juridic, cu cele două aspecte: dreptul de proprietate intelectuală și dreptul de difuzare; identificarea echipamentelor și a software-ului, soluțiile de digitizare, instruirea persoanelor din bibliotecă, costurile implicate.

Mare parte din problemele prezentate în studiul de fezabilitate se regăsesc în Politica Publică privind digitizarea resurselor culturale naționale. Importante pentru diseminarea acestui document sunt obiective generale și obiective specifice care sintetizează viziunea de realizare a Bibliotecii Digitale a României în acord cu recomandările și bunele practici europene. Prezentăm aceste obiective preluate din documentul de prezentare a Politicii Publice (10):

„Îmbunătățirea, coordonarea și eficientizarea proceselor de digitizare a resurselor culturale la nivel național

a) Identificarea și coordonarea inițiativelor de digitizare a resurselor culturale la nivel național;

b) Soluționarea și coordonarea aspectelor logistice, legale, financiare și documentare pe care le presupune digitizarea pentru înlăturarea paralelismelor și suprapunerilor, pe fiecare pilon tematic în parte;

c) Crearea unor mecanisme de coordonare, gestionare și întreținere a procesului de digitizare, care să permită o arhitectură coerentă a întregului sistem, la nivel național;

Sporirea numărului de resurse culturale reprezentative digitizate, diversificarea și conservarea acestora

a) Identificarea unui corpus documentar reprezentativ de resurse culturale, pe fiecare pilon tematic în parte;

b) Dezvoltarea unui sistem performant și eficient în domeniul tehnologiei informației, care să permită crearea unei platforme unice și unitare de acces la resursele culturale digitizate, precum și conservarea materialului digitizat;

Creșterea gradului de accesibilitate a publicului utilizator de Internet la resursele culturale naționale

a) Soluționarea aspectelor legale referitoare la drepturile de autor și la proprietatea intelectuală a resurselor culturale;

b) Instituirea unui sistem unic și unitar de catalogare și/sau clasificare și descriere a resurselor culturale, pe fiecare pilon în parte;

c) Îmbunătățirea sistemului de finanțare și alocare a resurselor financiare ale bibliotecilor și identificarea de noi modalități de finanțare pentru susținerea digitizării patrimoniului documentar scris.

d) Îmbunătățirea cadrului legal pentru facilitarea și flexibilizarea activităților de digitizare în domeniul arhivelor de filme (drepturile de folosință).

Punerea în aplicare a acestei Politici Publice necesită un Plan de Acțiuni (11) care să prevadă activitățile, termenele de realizare, res-

ponsabilitățile, bugetul estimat pe fiecare activitate, rezultatele preconizate, precum și monitorizarea și evaluarea fiecărei activități în parte dar și a întregului program.

Considerăm că este important pentru a avea o reprezentare a implicării modulului bibliotecii în acest program național și pentru a vedea relaționarea cu celelalte module, să prezentăm activitățile incluse în acest Plan de Acțiuni:

Activitatea 1

Identificarea proiectelor de digitizare derulate sau în curs de derulare pe fiecare pilon tematic în parte:

- Patrimoniul documentar scris (biblioteci);
- Patrimoniul mobil (muzee, colecții);
- Patrimoniul audiovizual (arhive audiovizuale);
- Patrimoniul imobil (monumente, arheologie).

Activitatea 2

Identificarea priorităților de digitizare și selecția resurselor culturale ce urmează a fi digitizate, pe fiecare pilon tematic în parte (corpus reprezentativ de resurse culturale).

Subactivitatea 2a

Identificarea unui set unitar de criterii, specific fiecărui pilon tematic în parte, pentru selectarea corpusului reprezentativ de resurse culturale:

- valoarea/importanța resurselor culturale;
- reprezentativitate pentru un anumit domeniu, o anumită perioadă de timp sau o anumită regiune geografică, atât la nivel național, cât și la nivel internațional;
- gradul de interes în rândul utilizatorilor (reali sau potențiali);
- necesitatea prezervării resurselor culturale originale;
- regimul juridic (dreptul de autor și dreptul de difuzare și alte drepturi conexe);
- criteriul financiar;
- soluția de scanare și tehnologia implicată.

Subactivitatea 2b

Selectarea concretă, de fiecare instituție abilitată în parte, în cadrul pilonului tematic corespunzător, a resurselor culturale specifice de digitizat (corpus reprezentativ) și coordonarea demersurilor la nivel național, în cadrul aparatului propriu al instituțiilor responsabile (instituții coordonate sau subordonate).

Activitatea 3

Stabilirea metodologiei de lucru, a normelor și a formatelor în domeniul digitizării, care să permită identificarea unor soluții optime de digitizare și comunicare publică a resurselor culturale.

Subactivitatea 3a

Crearea unei arhitecturi instituționale, la nivel național și regional/local, sub coordonarea Ministerului Culturii și Cultelor, pentru gestionarea întregului proces de digitizare și evitarea suprapunerilor sau paralelismelor în procesul de digitizare.

Subactivitatea 3b

Implicarea coordonatorilor fiecărui modul în definirea caietului de sarcini pentru software, identificarea conținutului de digitizat, tipologia, forma de prezentare, descrierea resurselor culturale și armonizarea cerințelor într-o structură informatică unitară.

Subactivitatea 3c

Crearea unui software unitar, identificarea și comunicarea unui set unitar de formate și norme, pe fiecare pilon tematic în parte, pe care trebuie să le întrunească resursele culturale digitizate în momentul comunicării publice (imagini, prelucrare text, actualizare software existent pe fiecare pilon tematic în parte, seturi de caractere și alfabet, fișe descriptive și conținut, format final digital al resurselor culturale).

Subactivitatea 3d

Identificarea celei mai bune soluții de digitizare (in-house, externalizare, soluție mixtă) pentru

fiecare categorie de resurse culturale în parte, precum și identificarea necesarului de echipamente, resurse umane, financiare suplimentare necesare desfășurării în condiții optime a procesului de digitizare, la nivelul fiecărui pilon tematic în parte.

Activitatea 4

Crearea Bibliotecii Digitale a României și racordarea acesteia la Biblioteca Europeană Digitală.

Subactivitatea 4a

Digitizarea efectivă a resurselor culturale, prin implicarea structurilor coordonatoare, pe fiecare pilon tematic în parte.

Subactivitatea 4b

Comunicarea publică a resurselor culturale digitizate și integrarea, de către fiecare coordonator în parte, a resurselor digitizate, în cadrul platformei unice și unitare de acces la resursele culturale, Biblioteca Digitală a României.

Subactivitatea 4c

Comunicarea resurselor culturale digitizate Bibliotecii Digitale Europene.

Activitatea 5

Modificarea și completarea cadrului legal în domeniile drepturilor de autor și drepturilor conexe, bibliotecilor, patrimoniului cultural mobil, depozitului legal, precum și cinematografiei.

Activitatea 6

Formare profesională și diseminarea bunelor practici.

Subactivitatea 6a

Realizarea unor sesiuni de formare profesională și instruire în domeniul digitizării, adresate personalului direct implicat în digitizare.

Subactivitatea 6b

Organizarea unor manifestări științifice de prezentare și diseminare a bunelor practici, precum și a progreselor sau problemelor apărute în domeniul digitizării. Acest

program național de digitizare a patrimoniului cultural național este deosebit de complex și necesită sprijinul și colaborarea tuturor instituțiilor deținătoare de resurse culturale pretabile a fi digitizate, regăsite în modulele tematice abordate în Politica publică. Managementul unui asemenea program național presupune coroborarea, pentru un rezultat unitar, a resurselor informaționale și organizatorice; resurselor materiale; resurselor financiare; resurselor umane. Ministerul Culturii și Cultelor a emis Ordinul Ministrului nr. 2244 din 15.04. 2008 privind înființarea Comisiilor de Specialitate pentru digitizarea resurselor culturale naționale și crearea Bibliotecii Digitale a României (12). Prin acest ordin este numită câte o comisie de specialitate pentru fiecare modul tematic în parte și sunt stabilite atribuțiile acestora. Comisia de specialitate din domeniul patrimoniului documentar scris (biblioteci) este coordonată de reprezentantul Bibliotecii Naționale a României și ceilalți membri sunt reprezentantul bibliotecilor publice, reprezentantul bibliotecilor de învățământ, reprezentantul Bibliotecii Academiei Române (inclusiv filialele) și reprezentantul Ministerului Culturii și Cultelor. Principiul de organizare este „submodular”, fiecare reprezentant având grupul său de lucru în rețeaua de care a fost desemnat. În grupul de lucru al Bibliotecii Naționale sunt incluși și reprezentanții Patriarhiei Române.

Comisia de specialitate din domeniul bibliotecilor s-a reunit în trei ședințe de lucru și a reușit să realizeze un inventar cât mai cuprinzător a ceea ce este deja digitizat în bibliotecile din România, o estimare a ceea ce se dorește a fi digitizat prioritar, o estimare a necesarului de hardware și de software, o propunere a modului de reprezentare în internet a resurselor culturale, o identificare a problematicei drepturilor de autor și a drepturilor conexe pentru documentele deținute de biblioteci. Această Politică Publică aprobată

de Guvernul României acum necesită elaborarea unei Ordonanțe pentru a se putea realiza finanțarea. Deja sunt evidente dimensiunea națională și multiplele implicații ale programului și vom vedea cum va evolua.

NOTE ȘI BIBLIOGRAFIE

1. *Europe's Information Society/Digital Libraries Initiative*. http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/index_en.htm
2. *What is the i2010 strategy?* http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/strategy/index_en.htm
3. *European Digital Library Project*. <http://www.edlproject.eu>
4. *Conference of European National Librarians*. <http://www.cenl.org>
5. *European Digital Library - EDL*. <http://www.europeana.eu>
6. *Commission recommendation on the digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation (2006/585/EC)*. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:236:0028:0030:EN:PDF>
7. *Council Conclusions on Digitisation and Online Accessibility of Cultural Material, and Digital Preservation (2006/C 297/01)*. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:297:0001:0005:EN:PDF>
8. **MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR.** *Politici Publice. Digitizarea resurselor culturale naționale*. <http://www.cultura.ro/Files/GenericFiles/PPP-Digitizare.pdf>
9. *Studiu de fezabilitate privind digitizarea, prezervarea digitală și accesibilitatea on-line a resurselor bibliotecilor*. [document inedit]. Studiu realitat de Biblioteca Națională a României. București, 2007.
10. <http://www.cultura.ro/Files/GenericFiles/PPP-Digitizare.pdf>
11. <http://www.cultura.ro/Files/GenericFiles/PlanDeActiuniDigitizare.pdf>
12. *Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2244 din 15.04.2008 privind înființarea Comisiilor de Specialitate pentru digitizarea resurselor culturale naționale și crearea Bibliotecii Digitale a României*.